Газета творчай інтэлігенцыі Беларусі

ЛіМ

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ISSN 0024-4686

№50 (4594) 17 снежня 2010 г.

Да 15-годдзя дзейнасці спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі прымеркавана Рэспубліканская выстаўка работ лаўрэатаў, дыпламантаў і стыпендыятаў гэтага фонду. Адкрылася яна ў сталічнай мастацкай галерэі "Універсітэт культуры" тыдзень таму, працаваць будзе да 5 студзеня, так што яшчэ можна (і варта!) знайсці час для знаёмства з творчасцю нашых маладых і "самых-самых-самых". Графічнымі работамі ў розных тэхніках, жывапіснымі палотнамі, скульптурнымі кампазіцыямі, мастацкімі фота, батыкам, выцінанкай і габеленам прадстаўлены 41 аўтар. Узрост экспанентаў — ад 11 да 31 года: навучэнцы дзіцячых школ мастацтваў, студэнты, маладыя выкладчыкі, нават члены Беларускага саюза мастакоў.

Ёсць мары — і крылы!

Маляўнічы і змястоўны, з густам зроблены каталог, пра выданне якога таксама паклапаціліся арганізатары вернісажа (Міністэрства культуры краіны, спецыяльны фонд Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы таленавітай моладзі, БДУ культуры і мастацтваў), адкрываецца прадмовамі старшыні Савета спецыяльнага фонду Ніны Мазай і старшыні экспертна-мастацкай камісіі фонду — Міхала Баразны. У словах гэтых вядомых асоб, як і ў выступленнях удзельнікаў урачыстага адкрыцця выстаўкі — у прыватнасці, першага намесніка міністра культуры Беларусі Уладзіміра Карачэўскага і лаўрэата фонду, выпускніцы Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Вольгі Мельнік, — вылучаецца галоўная пазітыўная думка. Думка пра тое, што традыцыйны выставачны праект, у якім удзельнічае даравітая і перспектыўная творчая моладзь з усіх рэгіёнаў, заахвочаная спецыяльным фондам, — яшчэ адно пацвярджэнне ўвагі дзяржавы да будучыні культуры нашай краіны. Моладзь адчувае падтрымку на самым высокім узроўні, а гэта надае ўпэўненасці, заахвочвае творчы рост, акрыляе мары таленавітых асоб — такіх датклівых, унутрана безабаронных і крохкіх... Важна і тое, што дзяржава імкнецца не толькі шукаць таленавітых дзяцей, забяспечваць ім умовы для спецыяльнай адукацыі, творчага развіцця, прафесійнага ўдасканалення: сёння ўвага звернута ўжо і на тое, каб стварыць маладым прафесіяналам годныя ўмовы для далейшай працы, каб яны адчувалі сваю запатрабаванасць на радзіме і сваім талентам спрыялі росквіту яе культуры.

Самі работы, выстаўленыя ў галерэі, сведчаць: будучыня ў нашага мастацтва прыгожая, годная. Зорная! Сапраўды, шпацыруючы па галерэі, міжволі прыпыняеш крок ля твораў, аўтары якіх, нягледзячы на свой малады ўзрост, некалькі гадоў таму заззялі на беларускім арт-небасхіле яркімі зорачкамі ды яшчэ прыцягнулі ўвагу журы прадстаўнічых міжнародных конкурсаў. Зрэшты, талент пазнаеш не па ганаровых званнях, не па конкурсных лаўрах. Так некалі, зусім выпадкова, мы адкрылі для сябе і для чытачоў "ЛіМа" імя студэнткі БДАМ Алесі Скорабагатай — удумлівага і высокатэхнічнага аўтара жывапісных партрэтаў і нацюрмортаў, чые новыя карціны ("Хочаш кавы?", "Не разбіўся", "Востры нацюрморт", "Снукер", "Танец светлячкоў"), дарэчы, упрыгожылі сёлетнюю экспазіцыю праекта "Зямля пад белымі крыламі" ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі... Хто яшчэ з маладога сузор'я? Дзяніс Іваноў, 17-гадовы стваральнік батыкаў з выявамі архітэктурных беларускіх святыняў, пераможца конкурсу "Зорка ўзышла над Беларуссю", навучэнец Рэспубліканскай гімназіі-каледжа мастацтваў імя І. Ахрэмчыка. Мікола Купрыч, студэнт БДАМ, чые фотаработы адзначаныя залатым медалём VI Адкрытых маладзёжных Дэльфійскіх гульняў краін-удзельніц СНД. Дар'я Мазоўская, 16-гадовая навучэнка Дзіцячай школы мастацтваў з Оршы, чый батык гучыць гэтак аптымістычна і дасціпна: "Вясна. Каты прыляцелі!". Таццяна Сасунова, 14-гадовая прадстаўніца Крычаўскай ДШМ. Валерыя Амяльчук, 11-гадовая школьніца са старажытнай "некаранаванай сталіцы Беларусі", чыя акрылавая кампазіцыя "Мелодыя майго сну" ўразіла нас на сёлетнім фестывалі "Музы Нясвіжа": дзяўчынка "пачула" (ці ўбачыла?), як з напеву казачнай флейты нараджаюцца матылькі ды кветкі...

Сярод самых яркіх экспанентаў — выхаванкі акадэміі Вольга Мельнік, Ганна Конанава, выкладчыкі Алесь Шаціла (БДУКіМ), Кацярына Сумарава (мінская ДШМ №3), Піліп Баразна (Рэспубліканская гімназія-каледж мастацтваў імя І. Ахрэмчыка), дырэктар сталічнай галерэі "Палац мастацтва" Аляксандр Зінкевіч...

Вядомы творца і даследчык, рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Міхал Баразна, звяртаючыся да ўдзельнікаў праекта, сказаў: "Без выхавання майстэрства, творчага падыходу, умення вольна думаць, бачыць і выяўляць жыццёвыя з'явы, без актыўных пошукаў пластычнай формы немагчыма прыйсці да стварэння глыбокіх выяў. Мы чакаем ад маладых аўтараў новых таленавітых і яркіх твораў, якія ўсхваляюць прыгажосць роднай прыроды і гісторыю краіны, адлюстроўваюць лепшыя рысы сучасніка, багацце духоўнага свету беларускага народа. Ва ўзаемадзеянні майстроў выяўленчага мастацтва з прадстаўнікамі маладога пакалення, якія ўжо заўтра будуць вызначаць стан айчыннай культуры, фарміруюцца не толькі прафесійныя веды, але і стаўленне да сэнсу творчай дзейнасці. Упэўнены, што і ў новым годзе юныя мастакі праявяць творчае гарэнне, нязгасную любоў і павагу да старажытнай і вечна маладой Беларусі, яе святла, яе традыцый".

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

На здымках: Алесь Шаціла "Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч" (гіпс таніраваны); Ганна Конанава "Мой дом у Магілёве" (палатно, алей); Таццяна Сасунова "Каля сажалкі" (шоўк, батык); Вольга Мельнік "Двубой", частка дыпціха (дрэва, ляўкас).

Фота аўтара

Пунктірам

• 25 чалавек з розных рэгіёнаў Беларусі ўдастоены дзяржаўных узнагарод. Сярод іх — дзеячы культуры і мастацтва. Ордэнам Айчыны III ступені ўзнагароджана прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Тамара Ніжнікава. Медаль Францыска Скарыны ўручана дырэктару Брэсцкага ліцэя № 1 імя А. С. Пушкіна Святлане Самёнавай і дацэнту кафедры спеваў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Ірыне Шыкуновай.

• Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка павіншаваў народнага артыста РСФСР Уладзіміра Шаінскага з 85-годдзем. Пра песні Шаінскага ў віншаванні сказана, што іх "ведаюць, любяць і спяваюць дарослыя і дзеці".

• Аляксандр Лукашэнка прысутнічаў на заключным гала-канцэрце рэспубліканскай грамадска-культурнай акцыі "Беларусь — гэта мы!" Акцыя распачалася ў лютым гэтага года. Яе канцэптуальнай ідэяй з'яўлялася аб'яднанне жыхароў усіх рэгіёнаў і прадстаўнікоў усіх слаёў беларускага грамадства, умацаванне агульных каштоўнасцей — любові да Айчыны, гонару за сваю краіну і культуру. Усяго ў канцэртах акцыі было занята больш як 500 артыстаў, а пабывала на іх больш за 15 тысяч гледачоў.

• Стыпендыі Прэзідэнта Беларусі на 2011 год прызначаны 92 таленавітым маладым навукоўцам. Сярод стыпендыятаў 9 дактароў навук ва ўзросце да 45 гадоў, 61 кандыдат навук ва ўзросце да 35 гадоў, 22 маладыя навукоўцы без ступені ва ўзросце да 30 гадоў. У ліку лаўрэатаў 25 прадстаўнікоў тэхнічных навук, 28 — біялагічных і медыцынскіх навук, 24 — прыродазнаўчых навук і 15 прадстаўнікоў гуманітарных навук.

• Духоўная праграма Першага канала "Існасць" узнагароджана дыпломамі і медалём на прэстыжных фестывалях. Сярэбраны медаль і дыплом — за тэлефільмы "Алена Палонская" і "Сержык Старк" яна атрымала на XV Усерасійскім фестывалі "Праваслаўе на тэлебачанні, радыё і ў друку" (Санкт-Пецярбург). Другі дыплом "Існасці" далі на Міжнародным фестывалі "Кінапрэм'ера на Вятцы" (Кіраў) за фільм-эсэ "Аддай, што набыў ты, і бедным не будзеш". Аўтар і рэжысёр усіх трох фільмаў — Ала Салаўёва.

• Першы кінапраект Саюзнай дзяржавы, фільм "Брэсцкая крэпасць", плануецца вылучыць на прэмію "Оскар" у 2011 годзе. Фільм карыстаецца вялікай папулярнасцю ў гледачоў і, на думку яго стваральнікаў, адпавядае ўсім крытэрыям міжнароднага кінафестывалю "Оскар". У лютым жа 2011 года кінастужка будзе прадстаўлена ў Дзярждуме Расіі.

• Адразу некалькі залаў было вылучана Дзяржаўнай Траццякоўскай галерэяй для выстаўкі работ беларускага мастака Івана Хруцкага. Вернісаж пад назвай "Іван Хруцкі: мастацтва ў дыялогу культур" стаўся прымеркаваным да завяршэння Года культуры Беларусі ў Расіі. У экспазіцыю ўвайшлі 32 парсуны: 23 — з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі і 9 — са збораў Траццякоўскай галерэі.

• Гран-пры Міжнароднага фестывалю сучаснай харэаграфіі ў Віцебску дастаўся салістам Дзяржаўнага ансамбля танца Кітайскай народна-вызваленчай арміі за пастаноўку "Асэнсаванне". У намінацыі "Аднаактовы балет" першую прэмію атрымалі танцоры з эстонскага Таліна. Лепшай харэаграфічнай мініяцюрай прызнана работа тэатра сучаснай харэаграфіі D.O.Z.SK.I. з Мінска. Лепшым харэографам фестывалю прызнаны беларус Дзмітрый Залескі.

Падрыхтавала Ірына МАСЛЯНІЦЫНА

У Саюзе пісьменнікаў Беларусі

На прафесійным узроўні

Да справаздачна-выбарчага сходу Мінская абласная арганізацыя Саюза пісьменнікаў Беларусі прыйшла ў складзе 48 чалавек. Вынікам работы за чатыры гады стала выданне 70 кніг, шэраг яркіх мерапрыемстваў, накіраваных на ўзняцце прэстыжу пісьменніцкай працы, курыраванне літаб'яднанняў самадзейных і маладых аўтараў і, безумоўна, узнагароды рэгіянальнага, рэспубліканскага, міжнароднага ўзроўню, атрыманыя паэтамі і празаікамі Міншчыны за лепшыя творы.

Сярод членаў арганізацыі пяць чалавек — лаўрэаты прэміі Мінскага аблвыканкама ў галіне літаратуры, адзін — лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Ёсць таксама лаўрэат прэміі "За духоўнае адраджэнне" і лаўрэат прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі. У сваім дакладзе старшыня абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Рыгор Сакалоўскі адзначыў, што асаблівы трыумф выпаў на долю творцаў Міншчыны на Дні беларускага пісьменства ў Хойніках, дзе ажно чатыры аўтары былі адзначаны дыпломамі розных ступеняў на Рэспубліканскім творчым конкурсе на лепшы твор года.

Пісьменнікі Мінскага абласнога аддзялення друкуюцца ў літаратурна-мастацкіх часопісах Беларусі, у маскоўскіх выданнях "Наш современник", "Российский колокол", на старонках рэспубліканскіх і абласных газет, у калектыўных зборніках. Асаблівасцю дзейнасці арганізацыі з'яўляецца шчыльнае супрацоўніцтва з Саюзам журналістаў і сумесны з журналістамі ўдзел у розных асветніцкіх мерапрыемствах. Яркім сведчаннем таму стала патрыятычная акцыя, прысвечаная 70-годдзю Мінскай вобласці, "Ты ў сэрцы, Міншчына родная!". Пісьменнікі і журналісты праехалі па маршруце Узда — Слуцк — Валожын — Копыль — Вілейка — Жодзіна — Заслаўль — Любань, выступаючы перад жыхарамі гэтых раёнаў і дорачы свае кнігі. Члены абласной пісьменніцкай арганізацыі ўдзельнічалі таксама ў Нацыянальным фестывалі беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне, у Днях беларускага пісьменства, у свяце паэзіі ў Стоўбцах, прысвечаным 125-годдзю з дня нараджэння Я. Коласа, у правядзенні VII абласнога злёту маладых паэтаў Міншчыны "Нас слова Купалы да творчасці кліча", у Днях рускай паэзіі ў Брэсце.

За чатыры гады, згодна Статуту, праведзена чатыры выніковыя сходы пісьменнікаў Міншчыны. Савет аддзялення імкнуўся да таго, каб праводзіліся яны не толькі ў сталіцы, але і ў рэгіёнах. Незвычайна цікава прайшоў пісьменніцкі збор у Жодзіне, дзе літаратары між іншым наведалі воінаў-чыгуначнікаў і паўдзельнічалі ў "круглым стале" "Патрыятызм і літаратура". Падчас збору ў Слуцку пісьменнікі наведалі вайсковую часць. Добры рэзананс атрымаў збор на базе ДАСААФ краіны. Члены саюза пісьменнікаў не толькі падвялі вынікі, але і наведалі музей авіяцыйнай тэхнікі, і нават у неба ўзняліся. Незабыўнай была паездка групы пісьменнікаў Міншчыны на адну з пагранзастаў Гродзенскага пагранатрада. Члены Мінскага абласнога аддзялення былі ўключаны ў склад дэлегацыі Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы на пленум у Курску.

Работа Мінскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі была прызнана ўдзельнікамі справаздачнага сходу задавальняючай. Рыгор Сакалоўскі аднагалосным рашэннем застаўся і надалей кіроўцам арганізацыі. У Савет акрамя яго ўвайшлі Зіновій Прыгодзіч, Валянціна Гіруць-Русакевіч, Леанід Крываное, Барыс Далгатовіч, Анатоль Смалянка, Вольга Савасцюк. Вылучаны былі таксама дэлегаты на З'езд Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Ірына МАСЛЯНІЦЫНА

Прынятыя ў СПБ

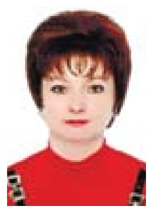

Ганна Іосіфаўна СКАРЖЫНСКАЯ-САВІЦКАЯ, дзіцячая пісьменніца

Нарадзілася 3 жніўня 1966 года ў в. Куцы Лес Шчучынскага раёна Гродзенскай вобласці. Скончыла Гродзенскі хіміка-тэхналагічны тэхнікум. Працуе ў таварыстве з абмежаванай адказнасцю "З-СБ" майстрам вытворчага ўчастка. Піша казкі, апавяданні і вершы для дзяцей, суправаджаючы свае творы ўласнымі малюнкамі. Аўтар кніг "Вечарынка" (2008), "Приключения хомячка Тошки" (2010), "Расінка і Сонечны зайчык" (2010).

Таццяна Віктараўна СОЧНЕВА, празаік

Нарадзілася 5 кастрычніка 1970 года ў г. Навапалацку Віцебскай вобласці. Скончыла факультэт архітэктуры Беларускай дзяржаўнай палітэхнічнай акадэміі. Працуе ў Мінску, інжынер ГДА "Продсервис-общепит". Друкавалася ў рэспубліканскай прэсе, у тым ліку ў часопісе «Немига литературная». У 2009 г. выдала дзве кнігі — "Устрица" і "Нелегал".

Прэзентацыі

Тэатральная журналістыка — ад Таццяны Арловай

У Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў адбылася прэзентацыя новай кнігі вядомага тэатральнага крытыка, прафесара Інстытута журналістыкі БДУ Таццяны Арловай "Театральная критика нового времени".

Таццяна Арлова — аўтар 14 кніг, сярод якіх: "Театральная журналистика", "Музыкальная журналистика", "Современная белорусская театральная культура", "Ростислав Янковский. Актёр", "История искусств". Трэба адзначыць, што менавіта яна ўвяла паняцце "тэатральная журналістыка", паядналшы крытыку і журналістыку.

Ва ўступе да кнігі "Театральная критика нового времени", выдадзенай у РВУ "Літаратура і Мастацтва", аўтарка падкрэслівае, што гаворка пойдзе менавіта пра сучасны тэатр. У кнізе распавядаецца пра беларускіх акцёраў, спектаклі, пра жанры тэатральнай крытыкі, пра тое, як паядналіся тэатр і журналістыка.

— Кніга выйшла якраз да майго юбілею, — адзначае Таццяна Дзмітрыеўна. — А для мяне гэта самы каштоўны падарунак. Калі пісала доктарскую дысертацыю па тэатральнай журналістыцы, маімі апанентамі былі выкладчыкі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Дысертацыю ўважліва прачыталі, разабралі, а потым спыталіся: "Дык што ж такое тэатральная журналістыка?" Тады вырашыла, што пакажу гэта на практыцы. Мая новая кніга "Театральная критика нового времени" — гэта і ёсць тэатральная журналістыка. Адначасова гэта падручнік для тых, хто хоча пісаць пра тэатр. Для сваіх творчых партрэтаў абрала артыстаў, якія добра ведала, з якімі доўгі час сябрую, якія мне вельмі падабаюцца.

Мастацкі кіраўнік Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі Валерый Анісенка падчас прэзентацыі падкрэсліў: "Я заўсёды вельмі ўважліва чытаю Таццяну Арлову. Яна мне як хросная маці ў рэжысуры. Таццяна Дзмітрыеўна вылучаецца тым, што можа напісаць пра беларускі тэатр вельмі незвычайна. Я нават і не мог сабе ўявіць, што ў яе новай кнізе так шмат матэрыялу будзе пра наш тэатр. Вельмі ўдзячны Таццяне Арловай за яе складаную і вельмі карысную працу".

У прэзентацыі таксама ўзялі ўдзел народная артыстка Беларусі Марыя Захарэвіч, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Леанід Улашчанка, народны артыст Беларусі Мікалай Кірычэнка, выкладчыкі і студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

Уладзімір ПАДАЛЯК

На здымку: Таццяна Арлова разам з сябрамі і выкладчыкамі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

Фота аўтара

Стасункі

З любоўю да Ясеніна

Глыбокае пачуццё любові да выдатнага рускага лірыка Сяргея Ясеніна было яшчэ раз пацверджана на вечарыне, прысвечанай 115-годдзю з дня нараджэння паэта. Урачыстасць, якая адбылася 13 снежня ў мінскім Доме Дружбы, была падрыхтавана Грамадствам Сяброўства "Беларусь-Расія", Міжнародным грамадскім аб'яднаннем "Русь Адзіная" і Мінскім гарадскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Музычна-песенную частку вечарыны вёў паэт, старшыня Міжнароднага грамадскага аб'яднання "Русь Адзіная", кіраўнік ансамбля "Рускі раманс" Міхась Ткачоў. Песні на вершы Ясеніна выконваў Уладзімір Курак пад акампанемент канцэртмайстра Наталлі Чыжовай. Уразілі прысутных дэкламацыяй Міхасём Башлаковым урыўка з паэмы "Саракавуст", пераклад "Чорнага чалавека" на беларускую мову ў выкананні аўтара перакладу Міколы Шабовіча, выступы беларускага ясеніназнаўца, члена Міжнароднага ясенінскага грамадства "Радаўніца" Пятра Радзевіч і пісьменніка, ветэрана Вялікай Айчыннай вайны Аляксандра Суслава.

Сваё бачанне этычных і літаратуразнаўчых урокаў Ясеніна выказаў паэт Юрый Сапажкоў. Духам пяшчоты і пранізлівай любові да людзей падзьмула ад чытання вершаў Ясеніна пісьменніцай Натальляй Касцючэнкай (яна — адна з арганізатараў вечарыны), а таксама студэнтамі Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта Дзіянай Янушкай і Алесяй Аўласевіч.

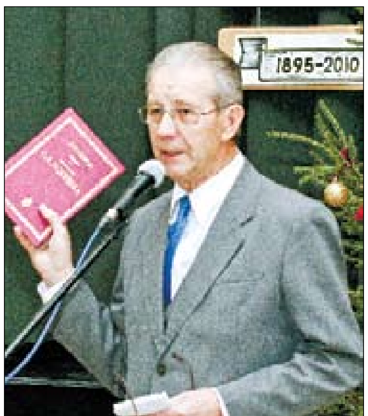

Сяргей ЮР'ЕЎ

На здымку: выступае беларускі ясеніназнавец Пятро Радзевіч.

Фота Кастуся Дробава

Вечарыны

Запрашаем наведаць!

20 снежня ў Доме літаратара адбудзецца ўшанаванне паэтэсы Ніны Галіноўскай, добрай феі дзіцячых вершаў, з нагоды яе юбілею. Пачатак свята — у 14 гадзін.

21 снежня ў сталічнай бібліятэцы № 20 па адрасе: Жукоўскага, 9, у 18 гадзін літаратурная гасцёўня "Натхненне" прапануе паэтычны вечар "Калядныя зоркі".

11 студзеня а 18-й гадзіне вядомы празаік, літаратуразнаўца і даследчык Аляксандр Вашчанка запросіць сяброў і прыхільнікаў на свой творчы вечар у Дом літаратара.

Мікола КАНСТАНЦІНСКІ

Літ-абсягі

Гістарычная каштоўнасць—беларусы

У выдавецтве "Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі" пабачыла свет кніга "Беларускае замежжа. Белорусское зарубежье", у якой аўтарскі калектыў на чале са складальнікам і аўтарам большай часткі матэрыялаў, кандыдатам гістарычных навук, сябрам Саюза пісьменнікаў Беларусі Наталляй Голубевай робіць спробу ўзнавіць гісторыю беларускага замежжа, сабраць звесткі пра нашых суайчыннікаў, якія ў розныя часы пакінулі радзіму. Прэзентацыя гэтага каштоўнага выдання прайшла ў Нацыянальнай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь.

Кніга стала вынікам сумеснай працы выдавецтва "БелЭн імя П. Броўкі", Дэпартамента па архівах і справаводстве Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, буйнейшых архіваў Беларусі.

Падчас прэзентацыі выдання першы намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілія Ананіч падкрэсліла: "2010 год — адметны ў кнігавыданні краіны. Перш за ўсё выданнямі, якія распавядаюць пра беларускую гісторыю, нашы каштоўнасці. Найвялікшая ж каштоўнасць краіны — беларусы, якімі ганарыцца ўвесь свет. Ведаю, што кніга будзе запатрабавана на міжнародных імпрэзах, кніжных выстаўках, нам не хапае кніг такога кшталту — каб праз іх паказваць багацце Беларусі".

Пра працэс падрыхтоўкі выдання і аўтарскі калектыў, які над ім працаваў, расказала галоўны рэдактар выдавецтва "БелЭн імя П. Броўкі" Ларыса Языковіч. Яна заўважыла: "Нягледзячы на тое, што кніга навукова-папулярная, яна мае грунтоўную навуковую аснову. Над ёй працаваў аўтарскі калектыў, у склад якога ўвайшлі навукоўцы, што даўно займаюцца вывучэннем тэмы беларускай дыяспары, прайшло выданне і навуковую апрабацыю. Супрацоўнікі Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва, а таксама Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь напісалі глыбокія аналітычныя агляды дакументаў па беларускай дыяспары, што сёння захоўваюцца ў іх фондах. Кніга можа быць карыснай не толькі шырокай аўдыторыі, але і навукоўцам".

Складальнік кнігі і аўтар большай часткі матэрыялаў Наталля Голубева заўважыла: "Перад прэзентацыяй у мяне запыталіся: што было самае складанае ў стварэнні кнігі? І цяпер магу адказаць — было складана ў адным выданні змясціць гісторыю нашай нацыі. Сённяшняя прэзентацыя — пачатак унікальнага праекта. Мы звяртаемся да ўсіх, хто мае дакументы, матэрыялы, звязаныя з тэмай беларускага замежжа, каб гэтая кніга стала асновай працэсу збірання новых звестак. Кніга — толькі пачатак карпатлівай работы па вывучэнні гісторыі беларускага замежжа".

Разам з прэзентацыяй выдання ўвазе гледачоў быў прадстаўлены і відэапраект "Зямля геніяў" — пра беларусаў, якія ўнеслі ўклад у развіццё сусветнай цывілізацыі.

Марына ВЕСЯЛУХА

На здымку: складальнік кнігі, кандыдат гістарычных навук Наталля Голубева.

Фота Кастуся Дробава

Арт-лінія

З альбомаў Шумана

На сёлетнім календары музычных дат — два вялікія юбілеі, звязаныя з імёнамі геніяльных кампазітараў-рамантыкаў. Асабліва шырока, на ўзроўні ЮНЕСКА, адзначаецца 200-годдзе Фрыдэрыка Шапэна. Дарэчы, сапраўдны апафеоз у межах святкавання Года Шапэна ў Беларусі наладзілі днямі ў сталічнай філармоніі, пры падтрымцы Польскага інстытута ў Мінску, рупліўцы творчага аб'яднання "Беларуская Капэла": нашы лепшыя маладыя піяністы выступілі поруч з Ансамблем салістаў "Класік-Авангард" пад кіраўніцтвам У. Байдава. Аднак і айчынныя выканаўцы, і музыканты-гастралёры ўшаноўваюць у сваіх праграмах яшчэ адзін сусветна значны юбілей: 200-годдзе Роберта Шумана.

Вечарына, што адбылася ва ўтульным доме Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, не суправаджалася гучнай рэкламай. Але прайшла яна з аншлагам і сталася па-святочнаму яркай падзеяй, прысвечанай 200-годдзю з дня нараджэння выбітнага нямецкага кампазітара Роберта Шумана. Да арганізацыі імпрэзы спрычыніліся таварыства "Беларусь — Германія". А канцэртную праграму падрыхтавалі навучэнцы і педагогі адной са старэйшых і вядучых дзіцячых музычных школ нашай краіны — сталічнай ДМШ № 1 імя Л. П. Александроўскай. Дарэчы, гэтае імя ў сценах Дома дружбы прамаўляецца са шчырым піетэтам, бо легендарную оперную спявачку ўшаноўваюць тут не толькі як выдатнага дзеяча беларускай культуры, але і як сапраўднага пасла міру: Ларыса Пампееўна шмат гадоў працавала на ніве народнай дыпламатыі — у праўленні Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі.

З лаканічнага і трапнага каментарыя вядучай вечарыны, музыказнаўцы Таццяны Афонінай, высноўвалася пачуццё захаплення Шуманам — унікальным чалавекам, надзеленым неверагодна багатым і разнабаковым талентам кампазітара, музычнага публіцыста і рэдактара, педагога, літаратара-філосафа. Шчырай усхваляванасцю, спантаннымі эмоцыямі, свежымі эстэтычнымі ўражаннямі напаўняла атмасферу залы музыка. Гучалі разнахарактарныя, адметныя сваім праграмным зместам, зусім адрозныя па ўзроўні вобразнай насычанасці, па тэхнічнай складанасці фартэпіянныя п'есы з вядомых цыклаў і зборнікаў Роберта Шумана ("Альбом для юнацтва", "Дзіцячыя сцэны", "Лясныя сцэны", "Лісткі з альбома", "Фантастычныя п'есы"), што любяць іграць і слухаць як дзеці, так і майстры фартэпіяннага выканальніцтва, дый самая звычайная публіка.

Апладысментамі ды кветкамі ганаравалі ўсіх. А найбольш уражліва выступілі лаўрэат гарадскога конкурсу шасцікласнік Цімафей Дыканец, лаўрэат міжнароднага конкурсу навучэнка 4 класа Ганна Абдулганеева, лаўрэат гарадскога конкурсу сямікласніца Марыя Львова-Каржанеўская, лаўрэат гарадскіх конкурсаў шасцікласніца Дар'я Стэц (на яе выкананне "Варыяцый на тэму ABEGG" зала адрэагавала воклічам "брава!").

Публіка вітала і выкладчыкаў-удзельнікаў канцэрта: Я. Гальцова, І. Палякова, В. Скадорву, дый увесь таленавіты педагагічны калектыў ДМШ № 1 на чале з дырэктарам С. Перапечам. Праз жывую музыку таленавітыя настаўнікі і вучні нагадалі вядомае выказванне Р. Шумана: "Асвятляць глыбіню чалавечага сэрца — вось прызначэнне мастака".

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

На здымку: партрэт Роберта Шумана.

Повязі

Другі раз у Мінску

Зарыфа Тэймураўна Салахава — чалавек паважаны ў Азербайджане. У коле яе сяброў — вядомыя палітыкі і дзеячы культуры. Яна можа папросту патэлефанаваць прэзідэнту сваёй краіны, і ён будзе доўга размаўляць з ёю па тэлефоне пра справы з яе пункта гледжання важныя і неадкладныя. Але, як аказалася, сярод добрых знаёмых гэтай жанчыны — не толькі азербайджанскі лідар. Зарыфа Тэймураўна сябруе з прэзідэнтамі і прэм'ер-міністрамі розных краін. І сярод іх — Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Рыгоравіч Лукашэнка.

Свае прыязныя адносіны да Беларусі і чалавека, які з'яўляецца яе кіраўніком, Зарыфа Салахава чарговы раз даказала, на свае ўласныя сродкі выпусціўшы мініяцюрную кнігу пра візіт Аляксандра Рыгоравіча ў Азербайджан 2—4 чэрвеня 2010 года. Кніга напісана на беларускай і азербайджанскай мовах і размешчана на 184 старонках, упрыгожаных 32 каляровымі фотаздымкамі. Фармат выдання — 38Х53 мм, тыраж — 150 экзэмпляраў. Дапамогу ў яе выданні аказаў старшыня Кангрэса азербайджанскіх абшчын Беларусі Націк Багіраў.

Усё зразумела. Але чаму кніга мусіла стаць менавіта мініяцюрнай? Ды таму, што Зарыфа Тэймураўна з'яўляецца стваральнікам і дырэктарам прыватнага музея мініяцюрнай кнігі. Яе заўжды ўзрушала ўменне далёкіх продкаў нашых змясціць у кнізе памерам з далонь, а то і яшчэ меншай, глабальныя пытанні чалавецтва. Калекцыю мініяцюрных кніг Салахава пачала збіраць у 1981 годзе. І першай у калекцыі гэтай стала кніжачка 1835 года выдання — "Байкі" І. Крылова. Цяпер у яе 4300 кніжак-мініяцюрак — з 65 краін, напісаных на розных мовах, у розных жанрах, на розныя тэмы. Але кожная кніга калекцыі — непаўторна прыгожая. Бо мініяцюрныя кнігі — гэта заўжды падарункавыя выданні.

Прыватны музей на аснове гэтай калекцыі афіцыйна быў зарэгістраваны ў Баку 23 красавіка 2002 года, у Міжнародны Дзень кнігі. Кожны год Зарыфа Тэймураўна адзначае тое свята абвяшчэннем бясплатнага наведвання. Да стварэння музея азербайджанскія ўлады падышлі паважліва — вылучылі будынак у цэнтры Баку, побач са славутым палацам Шырваншахаў, сярэдневечных правіцеляў Азербайджана, апекуноў вялікага Нізамі. Хутка пасля адкрыцця слава пра музей і яго заснавальніцу разнеслася далёка па свеце. Са сваімі мініяцюрнымі кнігамі Зарыфа Салахава пабывала шмат у якіх краінах. У тым ліку і ў Беларусі — у верасні 2009 года. 437 кніг прывезла яна тады ў Мінск. Выстаўка, як і сёлета, экспанавалася ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі.

У гэтым годзе выстаўка мініяцюрных выданняў Зарыфы Тэймураўны не была такой вялікай — усяго 62 назвы. Але затое яна сталася тэматычнай і праходзіла пад назвай "Выдатныя дзеячы сусветнай палітыкі". Гэта надта цікавы збор, таму што са старонак выданняў, што сталі экспанатамі, дыхае гісторыя XX і XXI стагоддзяў, яркая і непаўторная. Імёны добра вядомыя і, побач з імі, ужо напаўзабытыя. Маркс, Энгельс, Ленін, Сталін, Тэльман, Кенэдзі, Хонэкер, Брэжнеў, Гарбачоў, Аліеў, Пуцін… Які цудоўны матэрыял для гісторыка будучыні! Якія цікавыя экспанаты для калекцыянера! Цяпер сярод іх і кніга пра візіт Прэзідэнта Аляксандра Лукашэнкі ў Азербайджан. "Я ганаруся, што выдала гэта, — патлумачыла на адкрыцці выстаўкі Зарыфа Салахава. — Мы прыходзім у гэты свет і сыходзім, а кнігі застаюцца.

Ірына МАСЛЯНІЦЫНА

На здымку: вось якая яна маленькая — кніга, выдадзеная Зарыфай Салахавай.

Фота Віктара Кавалёва

З-пад пяра

У Прэс-цэнтры Дома прэсы прайшоў "круглы стол" "Быў. Ёсць. Буду". Запатрабаванасць творчай спадчыны Уладзіміра Караткевіча". Да ўдзелу ў ім былі запрошаны навукоўцы, кнігавыдаўцы, прадстаўнікі сродкаў масавай інфармацыі. Былі прадстаўлены кнігі, выдадзеныя да юбілею славутага пісьменніка. Удзельнікі "круглага стала" даведаліся таксама пра тое, што ў нетрах выдавецтва "Мастацкая літаратура" рыхтуецца выданне поўнага акадэмічнага збору твораў Уладзіміра Караткевіча, у які ўвойдзе ўся вядомая на сённяшні дзень літаратурная і эпісталярная спадчына Уладзіміра Сямёнавіча. Асобным томам будуць выдадзены малюнкі пісьменніка, а ў якасці дадатку да збору будуць прыкладзены аўдыё- і відэадыскі з голасам Караткевіча і запісам яго тэлеінтэрв'ю.

Ірына МАСЛЯНІЦЫНА

Рэспубліканская навукова-практычная канферэнцыя "Беларуская мова і літаратура ў славянскім этнакультурным кантэксце" прайшла ў Віцебскім універсітэце імя П. М. Машэрава. Распачаў навуковае мерапрыемства дырэктар Інстытута мовы і літаратуры імя Я. Коласа і Я. Купалы НАН Беларусі прафесар А. Лукашанец. Ён заўважыў, што сацыяльны статус беларускай мовы за апошнія дзесяць гадоў моцна не змяніўся. Яна па-ранейшаму элітарная, прэстыж яе ведання — бясспрэчны, і на сённяшні дзень назіраецца ўрбанізацыя яе носьбітаў, гэта значыць знікае паняцце існавання беларускай мовы толькі на вёсцы. Вялікі рэзананс і спрэчкі выклікала выступленне дацэнта Беларускага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта У. Куліковіча пра ўкараненне новых правілаў беларускай арфаграфіі і пунктуацыі.

Ірына ЛОБАН

Прэзентацыя кнігі Раісы Баравіковай "Казачныя аповесці пра прыгоды міжпланетнага Пажарніка і іншых мамурыкаў" адбылася ў Брэсцкай гарадской бібліятэцы імя А. С. Пушкіна. Дзеці, якія прыйшлі на сустрэчу з пісьменніцай, з захапленнем слухалі расповед пра тое, як стваралася кніга, і задавалі шмат пытанняў. Іх цікавіла ўсё: і дзяцінства аўтаркі, і як ставіліся бацькі да яе творчасці, і калі ўбачыла свет першая кніга, ці выдаюцца творы аўтаркі за межамі Беларусі і нават ці з'явяцца ў хуткім часе яе кнігі на дысках. Парадавала, што Раіса Андрэеўна вельмі патрыятычна ставіцца да роднай мовы і Радзімы. Яна не згадзілася нават за вялікі ганарар, прапанаваны расійскім выдавецтвам, перанесці дзейства касмічных аповесцей у Расію і змяніць беларускія імёны галоўных герояў на рускія. А ў трэцяй частцы кнігі пра мамурыкаў, між іншым, прыгадваецца помнік саве-начніцы на вуліцы Савецкай у Брэсце.

Наталля КАНДРАШУК

У зале зменных экспазіцый Хойніцкага раённага краязнаўчага музея экспанавалася выстаўка біямеханічных канструкцый XXI стагоддзя "Жывое жалеза". На ёй былі прадстаўлены прадметы дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, выкананыя з металічных дэталяў. Аўтар работ — гамяльчанін, выпускнік гістарычнага факультэта Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ф. Скарыны Сяргей Парцянкоў, працуе ён дэкаратарам у абласным драматычным тэатры. Праца над стварэннем выстаўкі заняла 14 гадоў. Сярод прадстаўленых работ наведвальнікі адзначаюць канструкцыю "Багамол". Кампазіцыя "Чарнобыль" прадстаўлена ў выглядзе пачвары, якая вырвалася на волю. Вялікі інтарэс выклікалі работы пад назвамі "Трансфармацыя", "Метамарфозы", "Талісман".

Клаўдзія БОСАК

…І думак чыстая крыніца

Вось ужо 110 гадоў, з самага свайго заснавання, Мінская абласная бібліятэка носіць імя Аляксандра Пушкіна. Так атрымалася ў гісторыі: адчыніўшы дзверы сваім наведвальнікам у цяпер далёкім ад нас 1900 годзе, яна завабіла чытачоў сваёй шчырасцю, адкрытасцю ды інтэлігентнасцю. Таксама — уласцівай нам, беларусам, пашанаю да імені, дадзенага ад нараджэння. Існуючы на працягу стагоддзя ў сусветнай гуманітарнай прасторы, яна больш вядома не па сваёй афіцыйнай назве, а па-народнаму — як Пушкінка.

І спяшаюцца сюды і чытачы, і пісьменнікі, як у свой родны дом. Творчых вечарын тут праводзіцца шмат, пра гэта ведаюць і, развітаўшыся аднойчы, не пакідаюць надзеі, што зноў прыйдуць сюды.

Прыслухаўшыся да голасу свайго дарадцы — часу, адным са сваіх важных і ўлюбёных кірункаў дзейнасці абласная бібліятэка імя Аляксандра Пушкіна абрала ўвекавечанне памяці вялікага паэта. Аднак чытач не без захаплення адкрые для сябе і іншыя шэдэўры высокага мастацкага слова. Сабраны за векавую гісторыю фонд бібліятэкі налічвае звыш 714 тысяч асобнікаў і захоўвае багацце філасофскіх і палітычных поглядаў розных перыядаў, сацыяльных і эканамічных думак, лепшых узораў класічнай і сучаснай літаратуры.

Яе жыццё не зліваецца з жыццямі іншых бібліятэк: штодня Пушкінку наведваюць каля тысячы карыстальнікаў.

Вельмі запатрабаваны чытачамі бібліятэкі перыядычныя выданні. У юбілейна-віншавальныя дні супрацоўнікі не хаваюць гонару: у аддзеле перыёдыкі сёння выпісваецца 677 найменняў айчынных і замежных часопісаў і 156 найменняў газет.

Ёсць трывалая сувязь з маладзёжным грамадскім аб'яднаннем "Розныя — Роўныя", і сёння паспяхова рэалізуецца культурна-адукацыйная праграма сацыяльнай рэабілітацыі людзей з абмежаванымі магчымасцямі. Ладзяцца выставы дзіцячых работ творчай майстэрні "ФАРБА", дзе займаюцца дзеці з цяжкімі парушэннямі слыху спецыяльнай школы № 14 г. Мінска.

У аддзел замежнай літаратуры ў пачатку новага тысячагоддзя паступіла шмат кніг на англійскай мове з Аддзела інфармацыі, адукацыі і культуры Пасольства ЗША.

Што змянілася за апошняе дзесяцігоддзе? Безумоўна, пэўныя поспехі адбыліся ў інфарматызацыі бібліятэкі. Функцыянаванне бібліятэкі ў цэнтры інтэлектуальнага жыцця краіны не толькі прадвызначае яе высокі інфармацыйны патэнцыял (тут аўтаматызавалі ўсе бібліятэчна-бібліяграфічныя працэсы), але і паступовае развіццё ўстановы і як метадычнага цэнтра. У 2004 г. быў праведзены І з'езд сельскіх бібліятэкараў Міншчыны. Ініцыравалі міжабласныя семінары дырэктараў публічных бібліятэк. Цяпер яшчэ развіваюцца міжнародныя кантакты, шмат карыснага для бібліятэчнай справы прынёс удзел у міжнародных школах дырэктара. Цікавае, у нечым знакавае супадзенне: год святкавання юбілеяў адразу некалькіх абласных бібліятэк краіны заканчваецца пачэсным юбілеем Мінскай абласной. Ён не апошні ў чарадзе ўрачыстасцей для нашых кніжных скарбніц. І падзякуем спрыяльнаму лёсу, што ў іх арганізацыі ў адмысловым сацыяльным сумоўі поруч з бібліятэкарамі і мы, іх пастаянныя чытачы, жыхары Беларусі.

Ірына ТУЛУПАВА

У адрозненне ад іншых бібліятэк, якія з'яўляюцца найбуйнейшымі ў абласных цэнтрах, Мінская абласная бібліятэка імя А. С. Пушкіна ў сталіцы адна з многіх, і побач з такімі "гігантамі", як Нацыянальная бібліятэка Беларусі, рэспубліканскія галіновыя навуковыя бібліятэкі, цяжка знайсці сваю нішу і ўтрымліваць свайго чытача. Дырэктар установы Наталля ЧУЕВА распавядае пра асаблівасці працы ў сталічным рэгіёне.

Пушкінка: на абшарах стагоддзяў

— У кожнай бібліятэцы ёсць свае перліны — кнігі, каштоўнасць якіх вызначаецца не толькі агульнапрынятымі характарыстыкамі, але і спецыфікай менавіта гэтага кнігазбору. Для нашай бібліятэкі, якая носіць імя геніяльнага паэта Аляксандра Пушкіна, гэта найперш дакументы, звязаныя з імем паэта, што беражліва збірае і даследуе Пушкінскі інфармацыйны цэнтр бібліятэкі. Ствараецца база дадзеных "Пушкініяна", праводзіцца цікавая культурна-асветніцкая работа па прапагандзе спадчыны паэта, выдадзены зборнікі "Пушкін і Беларусь", "Нашчадкі Пушкіна на Беларусі", "За плячамі стагоддзе: з гісторыі Мінскай абласной бібліятэкі імя А. С. Пушкіна", зводны каталог "Дарэвалюцыйныя выданні А. С. Пушкіна і літаратура пра яго з фондаў бібліятэк, музеяў і архіваў Беларусі" і інш.

Штогод у бібліятэцы праводзяцца Пушкінскія чытанні, якія заўсёды прыцягваюць аматараў паэтычнага слова і маюць шырокі рэзананс.

Шмат увагі бібліятэка надае выхаванню літаратурнага густу сваіх маладых чытачоў. Вось ужо другое дзесяцігоддзе мы праводзім злёт маладых паэтаў Міншчыны "Слова Купалы да творчасці кліча", кансультантамі на якім выступаюць знакамітыя беларускія паэты. Па выніках злёту абласная бібліятэка выдае зборнік вершаў, свайго рода пуцёўку ў літаратурнае жыццё для пачаткоўцаў. Ужо стала друкуюцца на старонках беларускіх літаратурных выданняў былыя ўдзельнікі злёту Таіса Трафімава, Рагнед Малахоўскі, Янка Лайкоў і інш.

Пушкінка стала тым месцам, дзе творчыя людзі і аматары літаратуры могуць сабрацца, каб паслухаць паэтычнае слова, паўдзельнічаць у прэзентацыях новых кніжак, сустрэцца з вядомымі літаратарамі. Даўнімі добрымі сябрамі нашай бібліятэкі сталі Р. Баравікова, В. Зуёнак, В. Шніп, А. Бутэвіч, Л. Дранько-Майсюк, Л. Рублеўская і інш.

— У Мінскую абласную бібліятэку наведвальнікі прыходзяць і каб далучыцца да выяўленчага мастацтва: розгалас пра выстаўкі, што ладкуюцца ў вас, ідзе па ўсёй краіне.

— Так, наша бібліятэка — адна з нямногіх у горадзе, у структуры якой ёсць аддзел літаратуры па мастацтве з багатым зборам дакументаў па ўсіх відах і жанрах. Агульная іх колькасць каля 30 тыс. экз. Не дзіва, што пра такі багаты фонд ведаюць людзі, якія цікавяцца і музыкай, і выяўленчым мастацтвам, і народнай творчасцю. Аддзел сябруе з многімі беларускімі мастакамі, якія з'яўляюцца не толькі чытачамі, але і выстаўляюць у нашай галерэі свае творы, дапамагаюць наладжваць тэматычныя выставы. Прыкладам, беларускі мастак С. Крыштаповіч з удзелам грамадскага аб'яднання мастакоў "Майстар" правёў у нас выстаўку "Марцовыя каты", добра вядомую сярод насельніцтва; альбо можна згадаць выстаўку "Мінскае гета. Графіка, скульптура, жывапіс" мастака Лазара Рана, арганізаваную сумесна з рэспубліканскім фондам "Халакост"; ці экспазіцыю твораў заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі Нінэль Шчаснай; "Рэха Чарнобыля" фотамастака Ю.Плюшчава.

Прынамсі, бібліятэка надае шмат увагі краязнаўчай працы. Для тых, хто цікавіцца гісторыяй і сённяшнім жыццём свайго роднага краю, заўсёды даступны фонд аддзела краязнаўчай літаратуры, дзе захоўваецца ўнікальны збор дакументаў. Створана і папаўняецца электронная фактаграфічная база дадзеных "Памяць Міншчыны".

— Калісьці Пушкінку называлі "Акном у Парыж". З-за таго, што ў бібліятэцы створана і дзейнічае зала інфармацыі пра Францыю. Свае міжнародныя кантакты пашыраеце?

— Гэта натуральна ў эпоху развітых камунікацый і ўзаемапранікнення культур. Наш аддзел замежнай літаратуры прадастаўляе да паслуг чытачоў літаратуру на 40 мовах свету, доступ у Інтэрнэт. Пры аддзеле працуе створаная сумесна з Пасольствам Францыі згаданая франка-беларуская зала інфармацыі.

Прычым, мы праводзім розныя мерапрыемствы і культуралагічныя акцыі ды праекты, якія дапамагаюць чытачу хутчэй зарыентавацца ў свеце суіснавання розных моў і культур. Вялікую цікавасць у наведвальнікаў выклікалі творчыя сустрэчы з вядомым французскім пісьменнікам, рэжысёрам Аленам Флэшэрам, які з задавальненнем сустракаецца з чытачамі Пушкінкі: ён лічыць беларускую аўдыторыю неверагодна інтэлектуальнай і зычлівай. Запомніліся іншыя сустрэчы. Сумесна з Інстытутам Гётэ ў Мінску мы правялі прэзентацыю кнігі "Найлепшыя прывітанні з Мінска" нямецкага пісьменніка, гісторыка Паўля Коля з удзелам аўтара. Паспяхова працуе клуб аматараў кіно — Movie Club, які не толькі знаёміць з шэдэўрамі сусветнага кінамастацтва, але і спрыяе вывучэнню англійскай мовы. У аддзел замежнай літаратуры на такія сустрэчы прыходзяць не толькі чытачы, а і настаўнікі, выкладчыкі. У супрацоўніцтве з Мінскім гарадскім інстытутам развіцця адукацыі рэалізуецца распрацаваная праграма павышэння прафесійнага майстэрства выкладчыкаў замежных моў.

— Кажуць, бібліятэкам нават іх геаграфічнае становішча спрыяе. Хто ж часцей наведвае Пушкінку: мінчане альбо жыхары вобласці?

— Магу пагадзіцца з тым, што месцазнаходжанне бібліятэкі прадвызначае і яе чытача. Канечне, у асноўным гэта жыхары сталіцы, але безумоўна і тое, што фондам бібліятэкі актыўна карыстаюцца і жыхары вобласці — праз міжбібліятэчны абанемент замаўляюць неабходную інфармацыю.

— А калі няма электроннай версіі неабходнай кнігі?

— Шукаем выйсце. Мы пастаянна ўдасканальваем формы абслугоўвання. Між іншым, у снежні мяркуем выставіць у Інтэрнэт абноўлены вэб-сайт бібліятэкі.

— На сённяшні дзень бібліятэка абслугоўвае каля 40 тысяч чытачоў. Многа гэта ці мала?

— Быў час, калі колькасць чытачоў павялічвалася амаль да 46 тысяч. Гэтаму ёсць тлумачэнне: Нацыянальная бібліятэка Беларусі ў час пераезду ў новы будынак тэхнічна не магла абслугоўваць усіх жадаючых, і яны часова прыйшлі да нас.

Магчымасці Інтэрнэта дазваляюць сёння атрымаць любую інфармацыю для напісання рэфератаў, курсавых, дыпломных прац, не звяртаючыся да паслуг бібліятэкі. Безумоўна, усё гэта і сучасная аснашчанасць бібліятэк ВНУ адбіваецца на колькасці нашых чытачоў. Тэхнічны прагрэс радуе, але мяне, чалавека, які ўсё сваё жыццё працуе з кнігай, засмучае, што моладзь усё больш жыве ў віртуальнай прасторы і ўсё менш звяртаецца да друкаванай кнігі і чытання.

— Апошнім часам у спецыялізаваных выданнях загаварылі пра трансфармацыю бібліятэк у часе. Яны, і праўда, цяпер узялі на сябе функцыі, якія раней не выконвалі. А што нас чакае наперадзе?

— Улічваючы паскораныя тэмпы развіцця інфарматыкі, а таксама розныя меркаванні, факты з гісторыі кнігі, бібліятэчнай справы і бібліяграфіі, сёння прадказаць, якой будзе бібліятэка заўтра, на маю думку, вельмі складана.

А ў бліжэйшы час будуць суіснаваць і карыстацца попытам як традыцыйныя, так і электронныя бібліятэкі.

— Якія традыцыі захоўваюцца з часоў адкрыцця скарбніцы?

— Першая публічная бібліятэка ў горадзе, як гэта ні дзіўна, у дарэвалюцыйныя часы была даступна не толькі элітнай публіцы, але і звычайным жыхарам горада. І вось гэтая даступнасць, адкрытасць для розных катэгорый чытачоў засталася і сёння. З моманту свайго заснавання бібліятэка ўзяла на сябе асветніцкую функцыю, якую мы годна працягваем.

Такую традыцыю мы захоўваем. Дзверы бібліятэкі адчынены для дзеячаў культуры нашай краіны. Не перабольшу, калі прывяду выказванне паэта Алеся Пісьмянкова на яго творчай вечарыне ў нашай бібліятэцы: "Пушкінка — гэта для нас, пісьменнікаў, другі Дом літаратараў".

— Што пажадаеце ў 110-гадовы юбілей свайму калектыву?

— Шчыра жадаю працавітаму калектыву бібліятэкі моцнага здароўя, дабрабыту, асабістага шчасця і, безумоўна, задавальнення ад сваёй працы, запатрабаванасці ў грамадстве і шмат чытачоў.

Гутарыла Ірына ТУЛУПАВА

На здымках: дырэктар Мінскай абласной бібліятэкі Наталля Чуева; выданне твораў удзельнікаў злёту маладых паэтаў Міншчыны; эмблема конкурсу для дзяцей і падлеткаў.

Пра літаратурныя традыцыі Міншчыны ды пра чытацкія прыярытэты мы гутарым з начальнікам упраўлення культуры Мінскага абласнога выканаўчага камітэта Анатолем АКУШЭВІЧАМ.

Знайсці водгук у кожным сэрцы

— Анатоль Леанідавіч, сталічная вобласць — рэгіён асаблівы: тут шмат навукова-даследчых інстытутаў, ВНУ, устаноў культуры і мастацтва, архіваў, музеяў. Шмат і людзей, якія з'яўляюцца актыўнымі карыстальнікамі бібліятэк. Да таго ж, усім вядомыя літаратурныя традыцыі вобласці…

— Сталічная вобласць — сапраўды сэрца Беларусі, дзе засяроджаны наймагутнейшы навуковы і прамысловы патэнцыял рэспублікі, ёсць свае непаўторныя культурна-гістарычныя, у тым ліку і літаратурныя, традыцыі. З імёнамі сусветна прызнаных майстроў мастацкага слова Купалы, Коласа, Багдановіча, Танка, Крапівы, якія нарадзіліся і атрымалі творчае натхненне на мінскай зямлі, звязана правядзенне Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне, абласнога злёту маладых паэтаў "Нас слова Купалы да творчасці кліча" на Лагойшчыне, абласнога свята гумару "Я пякучка-Крапіва" на Уздзеншчыне, літаратурных Віткаўскіх, Коласаўскіх і іншых чытанняў на Случчыне, Пухавіччыне і Стаўбцоўшчыне.

— І неаспрэчна тое, што значным культурным рэсурсам развіцця рэгіёна з'яўляюцца бібліятэкі. Наколькі ж вялікая сетка бібліятэк вобласці? У чым яе асаблівасць?

— Сёння бібліятэкі — не толькі кнігасховішчы, дзе акумулiравана інтэлектуальная спадчына, гэта аўтарытэтныя цэнтры асветы, інфармацыі і вольнага часу. Бібліятэкі Міншчыны маюць значны інфармацыйны патэнцыял — амаль 10 млн. экзэмпляраў. Гэта ўнікальныя ўстановы, якія не маюць ні ўзроставых, ні сацыяльных абмежаванняў і дапамагаюць павышаць інтэлект, пашыраць кругагляд, духоўна ўзбагачацца.

Сетка бібліятэк Мінскай вобласці — адна з буйнейшых у краіне і налічвае каля 1700 бібліятэк розных сістэм і ведамстваў. Асаблівасцю ж публічных бібліятэк, а іх сёння 781, з'яўляецца максімальная набліжанасць да месца жыццядзейнасці і зарыентаванасць на патрэбы жыхароў. Сёння асноўная частка (амаль 85 працэнтаў) публічных бібліятэк вобласці знаходзіцца ў сельскай мясцовасці. Бібліятэчная правінцыя заўсёды была моцная сваім веданнем жыцця, духоўных патрабаванняў, думак кожнага чалавека, кожнай асобы. Нашы сельскія бібліятэкі — гэта і арганізатары культурнага жыцця вёскі, у апошнія гады яны ўсё больш бяруць на сябе функцыі іншых сацыякультурных устаноў. Бібліятэка на сяле часам становіцца адзіным культурным інстытутам, цэнтрам прыцягнення адукацыйных, сацыяльных, вытворчых структур. У гэтай сувязі вельмі ёмка гучаць словы англійскага вучонага Джона Лэббака: "…кожны з нас можа знайсці ў бібліятэцы спакой духу, суцяшэнне смутку, духоўнае абнаўленне і шчасце…"

— Да 100-годдзя Мінскай абласной бібліятэкі акрамя іншага адзначылася, што за апошнія пяць год фонды бібліятэк рэгіёна зменшыліся на 15 працэнтаў. Зразумела, што прадпрымаліся і некаторыя шляхі па выхадзе са становішча. Наколькі эфектыўнымі яны былі?

— Фонды публічных бібліятэк вобласці павялічыліся на 76 тысяч экзэмпляраў, у тым ліку абласной — на 29 тысяч. Безумоўна, значны ўплыў на паляпшэнне становішча аказала павелічэнне бюджэтнага фінансавання камплектавання фондаў, а менавіта — выкананне даручэння Кіраўніка дзяржавы пра накіраванне з бюджэту на дадзеныя мэты не меней як 15 працэнтаў сродкаў.

Ажыццяўляючы дзяржаўную палітыку ў галіне бібліятэчнай справы, Мінскі аблвыканкам заўсёды надаваў увагу клопатам бібліятэкі. Больш за дзесяць год у нас дзейнічае праграма фінансавай падтрымкі камплектавання бібліятэк вобласці за сродкі абласнога бюджэту, дзякуючы якой фонды папоўніліся на 270 тысяч новых выданняў. Пры гэтым у 2010 годзе на цэнтралізаванае камплектаванне бібліятэк вобласці мы накіравалі ў 2 разы больш сродкаў, чым летась.

— Што паказвае вопыт: кнігі на Міншчыне больш чытаюць на традыцыйных носьбітах альбо актыўна карыстаюцца электроннымі версіямі?

— Нягледзячы на пэўныя вартасці электроннай кнігі — гэта выдатны аператыўны і шматаспектны сродак распаўсюджвання інфармацыі, які больш выкарыстоўваецца ў дзелавых і вучэбных чытацкіх інтарэсах, — тым не менш яна саступае традыцыйнай. Па-ранейшаму найбольш любімай у чытачоў Міншчыны застаецца кніга на паперы. Яе можна чытаць і ў бібліятэцы, і дома, і ў дарозе, і на прыродзе без дадатковых тэхнічных сродкаў.

— Ведаю, што пры аналізе, у прыватнасці, працы сельскіх клубаў Міншчыны было адзначана: выкананне плана платных паслуг павінна ісці з улікам функцыянальнага прызначэння ўстановы. Хацелася б, каб таксама ўлічваліся і задачы бібліятэк — найперш па прапагандзе чытання…

— Згодны, ніякая камерцыйная дзейнасць, ніякі план платных паслуг бібліятэкі не павінны шкодзіць яе важнейшаму сацыяльнаму прызначэнню — забеспячэнню свабоднага доступу да інфармацыі, ведаў, культуры, духоўнаму фарміраванню асобы.

— Анатоль Леанідавіч, ці памятаеце вы сваю першую бібліятэку? І якую літаратуру любіце чытаць цяпер?

— Знаёмства з маёй першай бібліятэкай адбылося ў сярэдняй школе № 2 г.п. Кіраўск Магілёўскай вобласці, куды я пайшоў у першы клас.

Цяпер для чытання ў асноўным выкарыстоўваю час, праведзены ў дарозе падчас вандровак па аб'ектах культуры Міншчыны. Тэрыторыя вобласці вялікая, і гэта дае магчымасць знаёмства з прафесійнай літаратурай нашай галіны. Люблю паэзію, часта перачытваю мудры беларускі твор "Сымон-музыка" Я. Коласа, любімых аўтараў Э. М. Рэмарка, А. Маруа, П. Каэльа. Раз на тыдзень бываю ў Мінскай абласной бібліятэцы і па неабходнасці наведваю ўсе аддзелы.

— Які сумесны праект з Мінскай абласной бібліятэкай, на вашу думку, можна было б ажыццявіць у будучым?

— Мы будзем працягваць нашы сумесныя праекты па падтрымцы маладых літаратурных талентаў, па цэнтралізаваным камплектаванні бібліятэк вобласці сацыяльна значнай, галіновай, дзіцячай літаратурай. Плануем правесці II сход сельскіх бібліятэкараў і цыкл мерапрыемстваў гуманітарна-асветніцкага кірунку.

…Калісьці стваральнік рэалістычнага тэатра К. С. Станіслаўскі, адказваючы на пытанне, з чаго пачынаецца палёт птушкі, зазначыў: з таго, што яна становіцца гордай. Дык вось, у юбілейныя дні я жадаю калегам і супрацоўнікам Мінскай абласной бібліятэкі імя Аляксандра Пушкіна ганарыцца сваёй прафесіяй, сваімі справамі і сваёй Радзімай. Захаваць цікавасць да справы, якой аддана служаць, і павагу да людзей. Няхай самаадданая праца па захаванні чалавечай мудрасці заўсёды знаходзіць водгук у сэрцах чытачоў!

Ярына РЫТАМІНСКАЯ

На здымках: начальнік упраўлення культуры Мінаблвыканкама Анатоль Акушэвіч.

Фота Кастуся Дробава

З залікоўкай — у чытальную залу

Адкрытая па ініцыятыве гарадской інтэлігенцыі, Мінская абласная бібліятэка імя А. С. Пушкіна цяпер сама дапамагае ў падрыхтоўцы кваліфікаваных бібліятэчных работнікаў.

Бібліятэка разам з факультэтам інфармацыйна-дакументных камунікацый Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў ініцыіравалі такую форму ўзаемадзеяння, як вучэбна-навукова-вытворчы комплекс. Такім чынам мы знялі пэўныя бар'еры, якія, як вядома, існуюць паміж навукай, вытворчасцю і адукацыяй. Пры стварэнні такога навукова-вытворчага комплексу мы ўлічвалі спецыфіку дакументальных рэсурсаў бібліятэкі, якая дае прыярытэт для супрацоўніцтва з ВНУ па гуманітарных спецыяльнасцях. Такім чынам, удасканаленне прафесійнай падрыхтоўкі студэнтаў адбываецца па спецыялізацыях "бібліятэчна-бібліяграфічнае краязнаўства" і "навукова-метадычная дзейнасць бібліятэк". Як вядома, цяпер краязнаўчая і навукова-метадычная работа шырока вядзецца амаль ва ўсіх публічных і спецыяльных бібліятэках краіны.

Новыя тэхналогіі — у дзеянні.

У Пушкінскай бібліятэцы, у прыватнасці, праводзяцца практычныя работы па дысцыплінах "Краязнаўчыя інфармацыйныя рэсурсы", "Методыка бібліяграфавання краязнаўчых дакументаў", "Навукова-метадычная дзейнасць бібліятэк", "Замежныя базы даных" і іншых, выконваюцца кантрольныя, курсавыя і дыпломныя работы студэнтамі дзённай і завочнай формаў навучання, з удзелам бібліятэкараў-практыкаў адбываюцца семінары. Такая форма навучання актывізуе студэнтаў, вучыць іх прафесійна ставіцца да працы, спрыяе адаптацыі ў бібліятэчным прафесійным калектыве. Студэнты распрацоўваюць індывідуальныя праекты, атрымліваюць ацэнку сваёй працы як з боку выкладчыкаў, так і, што вельмі важна, ад вопытных бібліятэчных спецыялістаў. З вялікай увагай да дзейнасці студэнтаў ставяцца загадчыкі аддзелаў беларускай і краязнаўчай літаратуры Д. В. Скубілаў, бібліятэказнаўства І. П. Даўматовіч, бібліятэкар першай катэгорыі В. П. Алешка, дырэктар Н. С. Чуева, намеснік дырэктара В. А. Малюга.

Хаця першапачаткова перад такім вучэбна-навуковым комплексам ставіліся задачы, звязаныя з адукацыйнай дзейнасцю, але хутка кола іх пашырылася. Цяпер ужо распрацоўваецца і навуковая праблематыка, актуальная для сучаснага функцыянавання бібліятэкі. На круглым стале ў гонар 110-годдзя Мінскай абласной бібліятэкі прымуць удзел выкладчыкі кафедры тэорыі і гісторыі інфармацыйна-дакументных камунікацый дацэнты А. В. Прадзеіна і В. І. Саітава. У Школе дырэктараў ЦБС, якую арганізуе абласная бібліятэка, выступіць прафесар В. Е. Лявончыкаў. Асобныя тэмы па прапанове бібліятэкі распрацоўваюцца студэнтамі ў якасці дыпломных праектаў і магістарскіх дысертацый. Дзейнасць комплексу ахоплівае напрамкі, арганічныя і для ВНУ, і для бібліятэк. Тут — выдатная пляцоўка для прафарыентацыйнай работы.

Вучэбна-навукова-вытворчы комплекс "Мінская абласная бібліятэка імя А. С. Пушкіна — Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў" яшчэ праходзіць перыяд станаўлення, і перад арганізатарамі толькі адкрываюцца яго патэнцыяльныя магчымасці. Аднак можна сцвярджаць, што задума інтэгравання бібліятэчнай практыкі і адукацыі садзейнічае фарміраванню новай якасці прафесіянальных спецыялістаў бібліятэчнай справы.

Валянціна САІТАВА,
дацэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, кандыдат педагагічных навук

Два факты з гісторыі

З самага пачатку ў Мінскай публічнай бібліятэцы была закладзена традыцыя творчых стасункаў з культурнай элітай грамадства. Ганаровым сябрам гарадской публічнай бібліятэкі імя А. С. Пушкіна быў абраны Л. М. Талстой. Пастаянным актыўным чытачом бібліятэкі з'яўляўся слынны беларускі паэт М. Багдановіч.

Абраць ганаровым членам бібліятэкі Л. М. Талстога было вырашана на агульным сходзе ў гонар 80-гадовага юбілею пісьменніка. Яму была адпраўлена вітальная тэлеграма. Талстой не любіў урачыстых цырымоній, аднак званне ганаровага члена Мінскай публічнай бібліятэкі прыняў з удзячнасцю. У яго адказе значылася: "Удзячны членам Мінскай гарадской грамадскай бібліятэкі за абранне мяне ганаровым членам".

Пра тое, што ў 1916-1917 гг. Максім Багдановіч быў пастаянным чытачом бібліятэкі, згадвае ў сваіх успамінах Змітрок Бядуля. Пра жыццё паэта ў Мінску ён пісаў: "Нягледзячы на слабае здароўе, М. Багдановіч прыняў службу ў земстве, дзе надта шмат працаваў. У вольны ад службы час ён або сядзеў у Пушкінскай бібліятэцы, або дома і займаўся літаратурнай працай".

Рыта СТАХ

(Працяг тэмы на стар. 13).

Так выглядала Мінская публічная бібліятэка (фота з архіва).

№ 50 17 снежня 2010 г. ЛіМ

Нядаўна ў Саюзе пісьменнікаў Беларусі адбыўся "круглы стол" сучасных беларускіх фантастаў. Удзельнікамі былі пісьменнікі Аляксандр Сілецкі, Анатоль Драздоў, Андрэй Мураўёў, карэспандэнт газеты "ЛіМ" Алеся Лапіцкая. Вёў размову старшыня секцыі прыгод і фантастыкі СПБ Уладзімір Кулічэнка, хаця пры абсалютна дэмакратычнай, нязмушанай атмасферы кожны мог узняць істотнае для яго пытанне, выказацца па актуальнай праблеме. Тэмай "круглага стала" была абрана "Фантастыка і гісторыя" — невыпадкова, бо прысутныя пісьменнікі (за выключэннем, бадай, Аляксандра Сілецкага) пішуць гістарычную фантастыку. Іх кнігі тыражамі ў 3 — 5 тыс. асобнікаў выходзяць (і раскупляюцца!) у Расіі.

Прагучала шмат цікавых, часам спрэчных меркаванняў, да таго ж у кожнага пісьменніка свой лад мыслення і, адпаведна, адмысловае маўленне...

Сучасныя фантасты, «трапленцы» і Караткевіч

Андрэй Мураўёў: Кожны з нас у дзяцінстве сядзеў на ўроках гісторыі, дзе расказвалі, што вось-вось не дайшлі, не паспелі, і тут ворагі нашых завалілі… І кожны сціскаў свае кулачкі і думаў: мяне б туды — я б ім даў! Калі мужчына робіцца больш дарослым, усе гэтыя дзіцячыя фантазіі пачынаюць шукаць выйсця, вылазяць пенкамі наверх…

Уладзімір Кулічэнка: Існуе пункт гледжання, што фантаст у нестандартнай форме спрабуе адлюстраваць сучасную праблематыку.

А. М.: Гэта хутчэй адыход ад праблем сучаснага жыцця, бо калі да іх звяртаюцца, то пішуць пра няпросты лёс, ВІЧ-пазітыўных, незаконных мігрантаў і іншае...

Аляксандр Сілецкі: Андрэй, вы бераце ў пэўным сэнсе гламурны зрэз. Калі фантастыка займаецца сур'ёзнымі праблемамі сучаснасці, то піша пра дабро і зло, пра сацыяльны лад, а пены, якая цяпер модная, якраз няма, бо калі яна ёсць, гэта і ёсць адыход.

Анатоль Драздоў: Я згодны: фантастыка — гэта адыход ад сучаснасці. Я пачынаў як рэалістычны пісьменнік: мая першая кніга прысвечана ліквідацыі наступстваў аварыі на ЧАЭС. Я сам быў там, і кніга адлюстравала тое, што я бачыў… Але я лічу, што сучаснае жыццё — не цікавае. Што датычыць вялікіх пытанняў — дабра і зла… Справа ў тым, што чалавецтва за гэтыя некалькі тысячагоддзяў амаль не змянілася. Змяніўся сацыяльны лад, характар узаемаадносін, не больш.

У. К.: Я часам думаю, што прымусіла мяне пісаць аповесць "Клуб горада Эн", дзе размова ідзе пра стасункі ў прыдуманым мястэчку Заходняй Беларусі напярэдадні Першай сусветнай вайны… Калі я пачынаў яе пісаць, то інтуітыўна адчуваў: патрэбна больш рамантыкі, больш экзотыкі. Пытанні быцця стаялі тады неяк больш рэльефна, чым сёння, калі ўсё так хутка змяняецца. Больш праўдзівым, больш натуральным падалося мне тое жыццё.

А. Д.: Шмат мужчын любяць гісторыю. Адна дама сказала, што мужчыны, калі чытаюць гістарычныя кнігі, у пэўнай ступені кампенсуюць тое, што не атрымалі ў рэальным жыцці.

У. К.: А што такое альтэрнатыўная гісторыя, пра якую так часта гавораць?

А. Д.: Гэта буйны напрамак у літаратуры. Альтэрнатыўная гісторыя — гэта калі аўтар змяняе ход рэальных гістарычных падзей. Адзін варыянт — калі героямі з'яўляюцца людзі, якія сапраўды маглі жыць толькі ў той час. Другі варыянт — калі ў мінулае трапляе чалавек з нашага часу, так званы "трапленец".

У. К.: У вас што-небудзь такое ёсць?

А. Д.: У мяне ва ўсіх раманах "трапленцы". Гэта нашы сучаснікі, якія ў выніку збегу абставін апынуліся ў мінулым.

А. М.: Да таго ж, калі разглядаць гісторыю як лінейную сістэму, то ў ёй абавязкова ёсць кропка біфуркацыі, з якой яна можа пайсці налева, можа пайсці направа.

А. С.: У 1988 г. у "Бібліятэцы савецкай фантастыкі" выйшла кніга Анікіна — пра тое, як перамаглі дзекабрысты. Рэвалюцыя 17-га года ўсё роўна адбылася! У гісторыі (верагодна, паводле закону захавання энергіі) у пэўны момант усё скатваецца да непазбежных падзей.

А. Д.: Мае кнігі не належаць да альтэрнатыўнай гісторыі — я пішу ў рэчышчы крыптагісторыі. Нічога не змяняецца. Усе падзеі супадаюць.

А. М.: Але ты адлюстроўваеш унутраную матывацыю.

У. К.: А хто з беларускіх аўтараў працуе менавіта ў жанры альтэрнатыўнай гісторыі?

А. Д.: Магілёўцаў… Але ў нас гэта менш распаўсюджана, чым у Расіі. Там прыйшлі камп'ютарныя хлопчыкі, якія выраслі на гульнях, дзе імітавалася гісторыя. Частка з іх пайшла ў літаратуру — і жанр робіцца папулярным…

Алеся Лапіцкая: Наколькі хутка адбываюцца змены ўнутры самога жанру?

А. Д.: У XIX стагоддзі не было кіно, Інтэрнэта, тэлефона, і людзі пісалі адно аднаму лісты даўжынёй у палову рамана. Той час дыктаваў іншую літаратуру — літаратуру абставін, літаратуру апісальную…

А. М.: Цяпер паскорыўся тэмп жыцця, цяпер у нас — "кліпавая свядомасць". Калі б у савецкі час я напісаў раман у 15 аркушаў, мне б сказалі, што гэта мала, што гэта — аповесць. Нясі нам 20 — 30 аркушаў!

А. Л.: А якія ў вас крытэрыі вартасці для мастацкага твора?

А. М.: Пішы пра што хочаш, галоўнае, каб чытач узяў — і не змог адарвацца. І ёсць цэлая плойма літаратурных прыёмаў, каб гэтага дасягнуць.

А. С.: Трэба згадаць выслоўе Вальтэра: "Няма высокіх і нізкіх жанраў — ёсць нудныя, сярод нудных ёсць кепска напісаныя і добра напісаныя". Сусветная класіка — перш за ўсё масавая літаратура, бо пакаленні чытаюць яе без прымусу, яе бесперапынна перавыдаюць.

А. Д.: Уся класіка — камерцыйна паспяховая літаратура.

У. К.: А я, калі разгортваю кнігу, бачу перш за ўсё мову — і тэму, напэўна…

А. Д.: Ёсць адно цікавае пытанне: наколькі аўтару-фантасту трэба ведаць рэаліі таго перыяду, які ён апісвае? Наогул, гэта лічыцца добрым тонам.

А. М.: Добры аўтар — гэта апавядальнік, які пераносіць цябе ў вельмі праўдападобную гісторыю. Калі чытач чытае і верыць — значыць, атрымалася. Калі атрымліваецца рабіць гэта з пералічэннем нейкіх тактыка-тэхнічных падрабязнасцей альбо побытавых дэталей таго часу — яшчэ лепш…

А. Д.: У альтэрнатыўнай гісторыі ёсць сёння г. зв. "заклёпачны" кірунак — калі ўсе заклёпкі павінны быць на месцы. Ты апісваеш браняпоезд і па фотаздымку знаходзіш, колькі на ім заклёпак…

А. М.: Гарматы, хуткастрэльнасць — усё ты павінен ведаць. І барані бог у цябе зарад будзе не таго калібру — у пэўных колах ты ўжо не аўтар. Пры гэтым у грамадстве наогул вельмі кепска ведаюць гісторыю. Асабліва маладое пакаленне. А калі і ведаюць, то збольшага па кнігах, якія і чытаць не варта. Ёсць дзясяткі аўтараў, якія робяць гісторыю паводле прынцыпу: у мяне ёсць канцэпцыя, я ўзяў факты, якія ёй адпавядаюць…

А. Д.: …І магу іх пяць разоў паўтарыць.

А. М.: А тыя, якія ёй не адпавядаюць, я проста адкідваю. І ўсё. Гэта макулатура…

У. К.: Мне здаецца, у творчасці беларускіх пісьменнікаў-фантастаў дамінуе расійская гісторыя.

А. М.: Каб надрукавацца ў Расіі, ты павінен закрануць тэму, якая стасуецца да Расіі. Гісторыю Беларусі пэўных перыядаў яны таксама ўспрымаюць як частку сваёй гісторыі.

А. Д.: Гэта так і не так адначасова. Мой раман "Інтэндант" заснаваны на беларускіх рэаліях. Яго тэма — партызанскі рух 1941 — 1942 гг. Падзеі адбываюцца ў Горадзе, прататып якога — беларускае мястэчка, дзе было штосьці падобнае. У такіх раманах, як "Залатыя апосталы", "Інтэндант трэцяга рангу", "Інтэндантурат" дзеянне разгортваецца пераважна на тэрыторыі Беларусі. А чытаюць мяне галоўным чынам рускія. Калісьці на маім сайце пачалася спрэчка. Адзін спытаўся: "Чаму ты Драздова хваліш, а мяне — не?". А другі адказаў: "Таму што ты не любіш рускіх і Расію, а Драздоў любіць!"

А. М.: Я ў кожным творы згадваю родныя вёскі. Абавязкова. Пра іх распавядаюць мае героі… Усе чытачы выдатна ведаюць, што я беларус. Мы нарадзіліся ў правінцыяльных мястэчках, у сёлах. (Крыху іранічна.) Гэта цяпер на нас налёт сталічнасці, а так мы ад зямлі, беларуская мова — мова нашага дзяцінства.

У. К.: Але пішаце ўсё-такі па-руску.

А. М.: Бо ў мяне жонка руская… (Смяецца.) Да таго ж выдавацца трэба ў Расіі. Без варыянтаў.

А. Д.: Быў адзін прадпрымальнік, які хацеў выдаваць беларускіх фантастаў тут, на Беларусі, але праект праваліўся, бо тыраж 3000 асобнікаў у Беларусі немагчыма прадаць. Нават прыгодніцкую кнігу, нават танна, нават там, дзе добры попыт.

А. С.: Пакуль народ неадукаваны, найважнейшымі з мастацтваў будуць кіно і цырк…

А. Д.: Пакуль не ўваб'ём у галаву школьнікам, што чытаць кнігі — гэта прэстыжна, а глядзець серыялы — гэта адстой, — да той пары ў нас не будзе вартых кніг. У нас няма добрага фільма — каб чалавек паглядзеў яго і ўзяўся шукаць кнігу, па якой гэты фільм зняты. У мяне быў цікавы выпадак, калі выйшла даволі спрэчная экранізацыя "Майстра і Маргарыты". Я пайшоў на рынак набыць дыск з фільмам — там малады прадавец, і ён мне кажа: "Вось, фільм добры, але вы, самае галоўнае, апавяданне прачытайце". У гэтага чалавека не было ўяўлення пра тое, што такое раман, а што такое апавяданне, але ён паглядзеў фільм — і прачытаў кнігу. Вось што трэба рабіць!

А. Л.: А ці можна зрабіць паспяховы фільм па вашых творах?

А. М.: Вядома, можна. Але гістарычная авантура — гэта касцюмы, гэта дэкарацыі. Такі праект, як "Брэсцкая крэпасць", абышоўся ў некалькі мільёнаў долараў, пры тым, што фінансаваўся ён з бюджэту. А гэта дастаткова вялікія грошы, якія "вярнуць" на тэрыторыю Беларусі немагчыма. Толькі калі мэтанакіравана працаваць пад касцюмы. Нават з расійскіх бюджэтных фільмаў за гэты год акупіліся толькі тры.

У. К.: Але вернемся да гісторыі. Вы, як фантасты, спрабуеце па-новаму паглядзець на падзеі…

А. М.: Мы жадаем напісаць рэальна, бо хочаш напісаць пра гісторыю — адкапай мемуары, пачытай. Прычым з розных бакоў. Вельмі шмат цікавага.

У. К.: Тады атрымліваецца звычайны гістарычны раман.

А. М.: Так, але гістарычны раман выдаць нельга. Як мне растлумачылі, бярэш нашага сучасніка, выпраўляеш яго туды, увальваеш у канву, і хай ён будзе мужным, моцным, але нічога асабліва не змяняе — усё, гэта мы табе выдадзім. Вось погляд сучасніка на гісторыю. Бо калі даваць толькі менталітэт чалавека XIV — XV стст., чытач не здолее атаясаміць сябе з тымі героямі.

А. С.: Але на Захадзе нармальныя гістарычныя раманы выходзяць нармалёва, без аніякіх "трапленцаў"…

А. М.: Яны выходзяць мала і зрэдку.

А. С.: Няпраўда…

А. М.: Вялікімі накладамі выходзяць альбо любоўныя раманы ў гістарычным антуражы ("ён пагладзіў яе карункавыя панталончыкі…"), альбо гістарычныя падробкі кшталту Дэна Браўна — калі ідзе корпанне ў гэтым самым, а выдаецца за таемныя спружыны гісторыі.

А. Л.: А як тады быць з Караткевічам?

А. Д.: Караткевіч — гэта класіка. Прычым "Дзікае паляванне караля Стаха" — што гэта, калі не фантастыка ў чыстым выглядзе? З "трапленцам", толькі з Пецярбурга. Дарэчы, "трапленец" — гэта не абавязкова наш сучаснік, гэта можа быць чалавек з іншай гістарычнай эпохі.

А. С.: Вельмі распаўсюджаны прыём. І ў братоў Стругацкіх хапае гэтых "трапленцаў". Неістотна, альбо ў мінулым, альбо ў будучыні. Бо гэта прыём, які дазваляе шмат выявіць, шмат убачыць іншымі вачыма.

У. К.: Караткевіч паўплываў на вашу творчасць?

А. Д.: Я не магу пісаць як Караткевіч… У яго ёсць аповесць "Сівая легенда" — 4 часткі. І раскрыта гістарычная эпоха. Створаны паўнавартасныя вобразы. Гэта геній!

А. С.: Ён, у адрозненне ад сваіх сучаснікаў, валодаў мовай — дасканалая мова, складаная.

А. Л.: А як наконт працягу традыцый Караткевіча сучаснымі беларускімі фантастамі?

А. С.: У літаратуры традыцыі не бывае. Калі яна ўзнікае, то чалавек робіцца эпігонам і самастойнай рэчы ніколі не створыць. Можна напачатку вучыцца, але калі ты ўжо адчуваеш сябе пісьменнікам, які склаўся, то традыцыі быць не можа. Калі яна з'яўляецца — гэта смерць літаратуры. Я так лічу.

А. М.: Кожная сучасная папулярная літаратура, у тым ліку фантастыка, патрабуе крыху іншага стылю выкладання, чым той, што быў прыняты ў часы Караткевіча. Цяпер трэба пісаць дынамічна, вобразы павінны раскрывацца хутчэй, павінна быць больш дзеяння, больш здарэнняў.

А. Д.: Караткевіч — гэта арыенцір. Ёсць планка, зададзеная Караткевічам. Хочацца пісаць не горш. Мне вось вельмі хочацца напісаць раман толькі на матэрыяле беларускай гісторыі.

Падрыхтавала
Алеся ЛАПІЦКАЯ

На здымку: Андрэй Мураўёў і Уладзімір Кулічэнка абмяркоўваюць новую кнігу.

Фота Кастуся Дробава

Творы пісьменнікаў, галоўныя героі напісаных аповесцей і раманаў міжволі ўплываюць на ўспрыняцце іх аўтараў. Больш за тое, часам кніга нібы прадказвае будучы лёс свайго стваральніка, паказвае рысы характару, якія ў далейшым пачнуць дамінаваць у яго жыцці. Кнігі Віта́ўта Чаропкі цяпер успрымаюцца як адлюстраванне аўтарскага светапогляду і даюць падказку да разумення яго творчасці.

Адкрывальнік і летапісец сівой даўніны

Віктар Кузьміч Чаропка (Вітаўт — яго псеўданім) прыйшоў у літаратуру няпростым шляхам. Ён нарадзіўся ў Мінску ў 1961 годзе. Пасля службы ў войску Чаропка у 1981—1990 гадах працаваў на Мінскім трактарным заводзе. У той час ён стаў актыўна займацца самаадукацыяй, вывучаць першакрыніцы і гістарычныя даследаванні.

Першае апавяданне Вітаўта з'явілася ў 1988 годзе ў газеце "Чырвоная змена". На рубяжы 1980—1990-х гадоў былі напісаны раман "Храм без бога", які выйшаў у 1992 годзе ў серыі "Першая кніга празаіка" фантастычным для сённяшніх часоў накладам — 12800 асобнікаў. Падзеі ў рамане прысвечаны пачатку XVI стагоддзя — набегам крымскіх татар, бітве пад Клецкам, дзе войскі ВКЛ перамаглі захопнікаў, паўстанню на чале з Міхаілам Глінскім. Зварот менавіта да гэтага перыяду падаецца ключавым момантам для разумення Чаропкі як творцы.

Пачатак XVI стагоддзя пісьменнік разглядаў як пераломны ў гісторыі беларускай зямлі. Асабліва добра гэта прагладаецца на прыкладзе двух кніг яго нарысаў — самых папулярных у спадчыне творцы. Час дзеяння "Імя ў летапісу" (1994) даведзены да таго ж часу, бо дагэтуль развіццё ВКЛ імкліва ішло па нарастальнай. Менавіта таму кніга пабудаваная на біяграфіях кіраўнікоў дзяржавы, з якімі асацыіраваўся поспех у дзяржаўных справах. А вось "Уладары вялікага княства", якія разглядаюць падзеі да сярэдзіны XVII стагоддзя, прысвечаны жыццю і дзяржаўным справам буйных магнатаў. Менавіта яны ў тыя часы адыгрывалі большую за манархаў ролю і ўсімі сіламі супрацьстаялі праявам крызісных з'яў у развіцці грамадства.

Але чаму Чаропка выкарыстаў для "Храма без бога" менавіта гэты час? Варта дадаць, што галоўны герой твора, Мацей Кузьмініч, з'яўляецца, відаць, самым вялікім няўдачнікам нашай гістарычнай літаратуры. Ён губляе ўсё, што можна згубіць: каханне, службу, Радзіму. Відавочна, што атмасфера і агульны настрой эпохі, калі пісалася кніга, спрыялі зусім іншай танальнасці.

Мяркую, прычыну такога падыходу можна патлумачыць праз трагічны светапогляд пісьменніка, абвостранае ўспрыняцце ім грамадска-палітычнага жыцця і людзей са свайго атачэння. Тады, у рамантычнай атмасферы пачатку 1990-х гадоў, унутраны трагізм быў глыбока схаваны знешнімі абставінамі і відавочным поспехам твораў Чаропкі. З часам гэты ўнутраны разлад пачаў толькі нарастаць. Пісьменнік фактычна так і не ўпісаўся ў новую эпоху. У выніку ў 2004 годзе ён сышоў са сталай пасады на вольную пісьменніцкую працу.

Калі паглядзець вачыма скептыка на дзейнасць Вітаўта Чаропкі, дык здаецца, што ён прайграў. Прайграў як грамадскі дзеяч, які выклаў у зборніку нарысаў "Гісторыя нашага імя" (1995) ідэю атаясамляць сябе з "ліцвінамі". Прапанова адмовіцца на карысць гэтага тэрміна ад слоў "беларусь" і "беларускі", якія трывала ўжыліся ў грамадскую свядомасць і сталі сваімі для ўсяго народа, зацікавіла многія гарачыя галовы і ў выніку прынесла больш кепскага, чым добрага. Прайграў як гісторык, бо прафесіяналы так і не прынялі яго ў сваё шэрагі, а спасылацца ў навуковых даследаваннях на Чаропку дагэтуль лічыцца дрэнным тонам. Прайграў як пісьменнік, бо не змог цалкам рэалізавацца ў прыгожым пісьменстве таго, што хацеў. Але дзіўным, фантастычным чынам пераможаны ператварыўся ў пераможцу.

Для тлумачэння такой пазіцыі вернемся ў пачатак мінулага стагоддзя, калі ва ўніверсітэтах дарэвалюцыйнай Расіі існавалі гісторыка-філалагічныя факультэты. Вядома, у Беларусі ў ранейшай сустракаліся асобы, якія з поспехам сумяшчалі даследчыцкую і ўласна літаратурную дзейнасць: так рабілі Іван Навуменка, Алесь Адамовіч. Але яны займаліся аналізам творчасці калег, аднадумцаў, славутых папярэднікаў. Фактычна, працавалі на той жа літаратурнай дзялянцы, але разглядалі рэчаіснасць праз іншы ракурс.

У беларускай традыцыі Вітаўт Чаропка стаў першым творцам, які паспрабаваў сумясціць гісторыю і літаратуру. Яго папярэднікі пісалі раманы і аповесці, нарысы з папулярным выкладаннем падзей мінулага. Чаропка ўзяўся за аналіз першакрыніц і тэкстаў даследчыкаў, прыступіў да ўласнай інтэрпрэтацыі падзей.

Што ж тады адрознівала яго ад большасці калег-гісторыкаў? Не сакрэт, што большасць з іх пісалі для сябе і сваіх калег, паколькі не валодалі чытэльным стылем. Пісьменнік прапанаваў аматарам даўніны натуральнае, нязмушанае выкладанне падзей. Вынік не прымусіў сябе чакаць: у 1980—1990-я гады з накладамі кніг Чаропкі, прысвечаных гісторыі, маглі параўнацца толькі даследаванні Міколы Ермаловіча. Але Міколу Іванавіча чыталі найперш за наватарскія ідэі, якія ён прапагандаваў. Чаропку — за літаратурны талент, які аўтар вабіў чытачоў.

Ролю пісьменніка ў беларускай справе можна патлумачыць праз параўнанне з асобай Мікалая Карамзіна. У свой час таленавіты пісьменнік — прадстаўнік сентыменталізму ў рускай літаратуры — узяўся за напісанне "Гісторыі дзяржавы Расійскай", якая мела ашаламляльны поспех. У кантэксце размовы цікавым падаецца прынцып пабудовы тэксту. Карамзін падзяліў мінулае на перыяды, звязаныя з часам кіравання пэўнага манарха. Гэтак жа зрабіў Чаропка, які прапанаваў уласнае прачытанне беларускай гісторыі ад глыбокай мінуўшчыны да сярэдзіны XVII стагоддзя праз постаці найбольш выбітных асоб. Менавіта яно прынесла Вітаўту найвялікшую папулярнасць і славу.

Пра М. Карамзіна казалі, што ён адкрыў мінулае Расіі, як Калумб Амерыку. Калумб беларускай даўніны, Вітаўт Чаропка працягвае свае пошукі. І хто ведае, адкрыццё якога кантынента чакае яго наперадзе.

Дзяніс МАРЦІНОВІЧ

Фота Кастуся Дробава

Падпіска-2011

«Вожык» зімою не спіць!

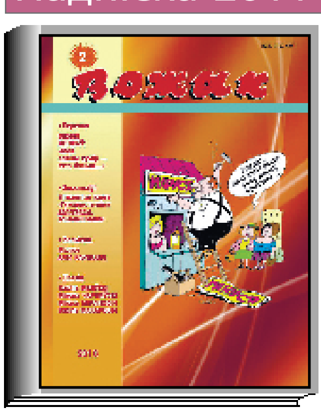

Неўзабаве, у студзені 2011 года, пабачыць свет чарговы нумар альманаха сатыры і гумару "Вожык". І зноў літаральна ўсе яго старонкі будуць напоўнены дзе мяккім, добразычлівым гумарам, дзе колкай сатырай, дзе добрай усмешкай, дзе тонкай іроніяй...

Летам "Вожык", як кажуць, не спаў у шапку і "назапасіў" багата паэтычных і празаічных твораў, з якімі пазнаёміць цяпер сваіх чытачоў. Гэта цэлы россып баек — прагучаць імёны Уладзіміра Правасуда, Уладзіміра Паўлава, Яўгена Зялкоўскага, Мікалая Дзянісава, Івана Лагвіновіча, Лявона Анціпенкі, Сяргея Прыёмкі, вершаваная падборка — з "мікалаўскім" (маецца на ўвазе родная вёска Мікалаеўшчына) каларытам — Міколы Маляўкі, які сябрые з гумарам яшчэ са студэнцкіх гадоў, пародыі Міхася Пазнякова, "Парнаскія жарты" — эпіграмы і эпітафіі — Паўла Саковіча, Яўгена Хвалея, Анатоля Цыркунова, Уладзіміра Скарынкіна, празаічныя творы розных жанраў і памераў — гумарэскі даўняга сябра і аўтара "Вожыка", які калісьці і сам працаваў у "Вожыку", Януся Мальца, замалёўкі "З жыцця васковага" знакамітага скульптара, якога і пісьменніцкі талент таксама штурхае пад рабро, Алеся Козела, гумарыстычныя апавяданні Ганада Чаркасяна, дзе аўтар запрашае нас, не толькі пасмяяцца, але яшчэ і задумацца над тым, як узнікае ў жыцці смешнае...

"Вожык" працягвае друкаваць унікальную карту "Гумарыстычныя далягляды", з дапамогаю якой можна зрабіць літаратурна-гумарыстычнае падарожжа ў мясціны, звязаныя з імёнамі нашых вядомых творцаў-гумарыстаў — пісьменнікаў і мастакоў. На гэты раз чытачоў чакае Віцебшчына.

У рубрыцы "Персона" — цікавая гутарка з выдатным пісьменнікам, перакладчыкам, гумарыстам, "вожыкаўцам" са стажам Янкам Сіпаковым; "Нашы святы" раскажуць пра гумарыстычныя святы і фестывалі, што нядаўна адбыліся ў Беларусі. "Вясёлая пошта" багатая на вершы, мініяцюры, усмешкі, малюнкі чытачоў з розных куткоў краіны, дзіцячы "Калючок" — на вершы, казкі, лічылкі, малюнкі з коміксамі, а клубных работнікаў ды ўдзельнікаў самадзейных калектываў усцешыць раздзел "Вожыкі" на сцэне".

Вядомы мастак Аляксандр Каршакевіч запрашае на свой "Вернісаж", разнастайныя карыкатуры (і па тэмах, і па выкананні) прадэманструюць чытачам Мікола Гіргель, Алег Папоў, Аркадзь Гурскі, Вікенцій Пузанкевіч, Алег Гуцол, Віталь Дударэнка, Андрэй Слуцкі і іншыя майстры, што на працягу доўгіх гадоў супрацоўнічаюць з "Вожыкам" ці пачалі рабіць гэта зусім нядаўна.

У нумары чытач знойдзе і іншыя знаёмыя вожыкаўскія рубрыкі — "Класікі смяюцца", "Смех без межаў", "Пяром і пэндзлем", "Студэнцкая гумарына" ды іншыя і ўсміхнецца і нават зарагоча ("Вожык" гэта гарантуе) не адзін раз...

Юлія ЗАРЭЦКАЯ,
галоўны рэдактар
альманаха "Вожык"

З любасцю да ўсяго жывога

Сёлета выдавецтва "Мастацкая літаратура" выпусціла кнігу, прысвечаную Прыпяцкаму краю — "Падарожжа з белай чапляй". Кніга працягвае серыю "Скарбы роднай прыроды", што была заснавана ў 2007 годзе. Гэтае ўяўнае падарожжа разлічана на дзяцей малодшага школьнага ўзросту, таму мае адмысловую структуру. Складаецца выданне з дзвюх частак: першая — "Тураўскі луг" — змяшчае нарысы і апавяданні, другая — "Краіна чорных буслоў" — парадуе чытачоў вершамі і казкамі. Гэта не проста кніга-падарожжа, а яшчэ і своеасаблівы падручнік, які вучыць дзяцей любіць і берагчы прыроду, бачыць яе прыгажосць і адчуваць гармонію, што пануе ў ёй. Звычайна ў падручніках пасля тэкстаў стаяць пытанні, на якія павінен адказаць вучань. Пытанні на засваенне матэрыялу ёсць і ў кнізе "Падарожжа з белай чапляй". Адзіны папрок: для таго, каб юны чытач мог самастойна вандраваць па кнізе, не стае тлумачэння некаторых паняццяў. Ну, напрыклад, ці ўсе дзеці малодшага школьнага ўзросту ведаюць, чым займаюцца арнітолагі? Калі з далейшага тэксту ўсё ж можна зразумець, што дзейнасць гэтых людзей звязана з птушкамі, то хто такія фенолагі, — застаецца загадкай. Але гэта пажаданне на будучае.

Кніга ж сапраўды годная. Пад адной вокладкай сабраны як творы класікаў беларускай літаратуры М. Танка, У. Караткевіча, В. Віткі, так і нашых сучаснікаў Р. Барадуліна, В. Гардзея, А. Марціновіча, М. Чарняўскага, К. Камейшы ды іншых. Першая частка кнігі "Тураўскі луг" здаецца больш сур'ёзнай і, так бы мовіць, больш "акадэмічнай". У ёй пісьменнікі дзеляцца ўражаннямі ад вандровак па Прыпяцкім нацыянальным парку, расказваюць пра жыццё яго насельнікаў і пра свае сустрэчы з імі, а таксама прыгадваюць паданні, што звязаны са ўзнікненнем тых альбо іншых раслін і жывёл, іх назваў.

Так, Алесь Наварыч у сваім апавяданні расказвае пра дзень Цёплага Аляксея. Прыпадае ён на трыццатае сакавіка. "І ёсць такі дзень у канцы сакавіцкага месяца, калі ў яснае і ціхае, без ветру, надвор'е пры спеве веснавых птушак — зблікаў і малінавак, з-над карчоў, з глыбокіх нораў на сугрэтую шчодрым сонцам веснавую лясную глебу ўпершыню пасля зімы выпаўзаюць вужы і жабы". У адзін з такіх дзён аўтар апынуўся ў лесе, сваімі ўражаннямі ад сустрэчы адразу з некалькімі вужамі ён і дзеліцца ў апавяданні.

Валерый Кастручын у нарысе "Краіна чорных буслоў" расказвае пра цуды Прыпяцкага парку: пра Цар-дуб, жука-аленя, балотную чарапаху, сфагнавыя балоты і сам прыпяцкі лес.

Асабліва хочацца спыніцца на творах Алеся Марціновіча. Пісьменнік больш вядомы як стваральнік гістарычных нарысаў. У кнізе ж ён прымервае на сябе вобраз дзіцячага пісьменніка, і вельмі паспяхова. Да свайго чытача пісьменнік адносіцца з павагай і любоўю, па-сяброўску, таму даволі часта выкарыстоўвае зварот "мой сябар". Алесь Марціновіч, нібыта падхапіўшы думку Валерыя Кастручына, працягвае расказваць пра цуды прыпяцкага краю: пра папараць-кветку, "п'яныя дрэвы" і папараць-кветку. Так-так, цудадзейная папараць-кветка — не казка. Аўтар сцвярджае: адзін від папараці, якая цвіце, даволі рэдка трапляецца ў Прыпяцкім парку. Яна мае ажно тры назвы: вужоўнік, змеяязычнік і разрыў-трава. "Такі ўжо гэта край: дзе ні ступіш, абавязкова натрапіш для сябе нешта загадкавае, новае", — піша напрыканцы Алесь Марціновіч. Можа, менавіта таму пра жыхароў прыпяцкага краю так цікава пісаць казкі? Як бы там ні было, з казак, а таксама з вершаў складаецца другая, больш вясёлая і забаўляльная частка кнігі — "Краіна чорных буслоў".

Пасля чытання становіцца зразумелым, чаму гідам у падарожжы па Прыпяцкім запаведніку ўкладальнік Валерый Кастручын абірае менавіта белую чаплю. Бо надта мудрай і добрай матуляй паўстае яна ў творы Уладзіміра Мазго "Каплі для чаплі". Птушка ведае нямала цікавых гісторый пра Палессе і з ахвотай расказвае іх сваім дзеткам.

Вялікая Чапля сядзела ў чароце
І казкі чытала маленькай басоце

Пра скарбы Палесся, чароўную Прыпяць,
Якую па кроплі хацелася выпіць.

Уважліва слухалі ўсе птушаняты —
Былі яны важнаю справай заняты.

Але аднойчы чапля захварэла. "Ангіна", — паставіў дыягназ мудры доктар Бацян. Пра тое, як удзячныя слухачы любай ім казачніцы — чапляняты — здабывалі гаючую траву, а доктар прыгатаваў каплі для матулі, і расказвае Уладзімір Мазго ў сваёй казцы.

Прыём "вандраванняў з пэўным героем" не новы ў літаратуры, але, на мой погляд, заўсёды ўдалы, асабліва ў кнігах для юных чытачоў.

Казка Уладзіміра Караткевіча "Жабкі і чарапаха", як і многія творы пісьменніка, мае павучальна-філасофскі падтэкст. "І нашто, калі ты зялёны і мяккі, лаяць таго, хто карычневы і цвёрды? Ты вось ходзіш на дзвюх нагах, а кот — на чатырох. І няхай сабе".

Гэтая цудоўная кніга не толькі вучыць ахоўваць і любіць усё жывое, але і з'яўляецца своеасаблівым практычным дапаможнікам па беларускай літаратурнай мове.

Вольга НІКОЛЬСКАЯ

Святлана ЛОКТЫШ

* * *

Так свята хочацца!
Сярод кароткіх дзён,
Што прыхаваў нам снежань белакрылы,
Знайшла адзін, сагрэты прамянём
Па-зімняму капрызнага Ярылы.

Я ў гэты дзень, які ў календары
Не пазначаўся колерам чырвоным,
Спрабую свята для сябе стварыць,
Дзе б стаў пейзаж зімовы светлым фонам.

Букет крамяных жоўтых хрызантэм,
Непараўнана яркі новы шалік
І вабны томік вершаў і паэм
Яўгеніі Янішчыц.
Чаша шаляў.

З будзённай шэрасцю паўзе ўгару.
Я ўсміхаюся сабе ў люстэрку.
Анёлак з-за пляча мне падміргнуў:
На аптымізм, маўляў, прайшла праверку.

Адказваю яму іскрыстым смехам:
Не выстудзілі радасць маразы —
Яшчэ жыве яна магутным рэхам
Былой красы.

У вёску!

У вёску! Бурчыць-надзімаецца
Стары спрацаваны "жыгуль".
Ды толькі ўжо ўладныя пальцы
Намоцна ўпіваюцца ў руль.

У вёску! Увішна і радасна
Шчырые матуля даўно.
Раз-пораз ад спраў адрываецца,
Паглядвае моўчкі ў акно.

Хусцінка набок крыху з'ехала
І шчокі зарою гараць.
Румяныя дранікі весела
На зыркай патэльні сквірчаць.

Чыхае "жыгуль" наш надзьмуты.
Вакол — салаўіная цішь.
Спяшаецца мама насустрач.
Ля брамкі і ты не ўстаіш.

Прысядзем ля маміных дранікаў
За шчодра накрытым сталом,
І жмурыцца сытая раніца
Самлелым на сонцы катом.

* * *

Ціха навокал.
За шыбамі вокан —
Бэзавы сум на блакітных палотнах.
Ціха навокал.

Спеў салаўіны
Скаціўся з галіны
І — на паперу знакам чарнільным.
Спеў салаўіны!..

Музыка рыфмы,
Фантазія рытму
Не паддаюцца нудзе алгарытмаў.
Музыка рыфмы.

Вершы — як дзеці:
Шануеш іх, песціш,
Нават нязграбных — за лепшых у свеце.
Вершы — як дзеці…

* * *

Усё выразней лініі далоняў,
Усё пранізлівей пагляд вачэй.
Пакуль зіма не серабрыла скроні,
Ды подых яе чуецца бліжэй.
Упэўненымі сталі рухі, словы,
Настойлівымі — думкі пра нябыт…
Узрост не вылечыць пілюляй ці замовай —
Не пагукаць мінулае вясны.
Мой новы вобраз —
сталай мудрай цёткі —
Перанастройвае душэўны лад:
Другіх мелодый выпяваю ноты,
Па-іншаму ўспрымаю зарапад
І адгукаюся на новую прыхільнасць…

Гартаю з вышыні сваіх гадоў
Старонкі дзён, пакрытых пылам:
Хацела б я жыццё пражыць наноў?

Я пражыла б яго, хутчэй,
Зусім не лепш і не мудрэй…

* * *

За мітуснёй няпройдзеных дарог,
За кутасою будняў непагодных,
Бывае, не заўважу незнарок,
Які прыгожы ты, мой горад родны!
Які раскошны новы твой убор,
Пашыты з беласнежнейшых палотнаў!
І птушка на галінцы — знакам нотным
Зімовай п'есы пра нябёс прастор.
Мой ціхі гарадок над рэчкай Цной —
Мая любоў, жыцця майго прыстанак.
Няхай зіхціць вясёлкі над табой
І прамяністым будзе кожны ранак!

* * *

Знямеў пакой,
пакорлівыя цені
Застылі
і патух агарак свечкі.
Пад галавой — твае тугія плечы,
А з неба пазірае ў вочы вечнасць.
Камедыя жыццёвая ці драма?
Не сплю і, адчуваю, — ты таксама…
У грэшнай цішыні маўчым зацята,
І прарастаюць кволыя зярняты
Раскаяння.

* * *

…Проста я цябе чакала.
Хай няўмела і няўдала.

Сто дарог-расчараванняў.
Сто грахоў без пакаяння.

І капрызнай музы дотык.
І густое сіта плётак.

І абломкі, і развалы…
Як жа доўга я чакала…

* * *

Што, здаецца,
яшчэ ў жыцці нам трэба?
Верасковы дыван пад далонню неба,

Гаркаваты дымок
галавешак з кастра,
Парусінавы рай замест жытла,

Адпачынак гітары ад чуйных рук,
Дрэў-сяброў гаманкіх
чарадзейны круг.

Ціха дыхае ноч грудзьмі лагчын.
…Прытаіўся мой сон на тваім плячы.

Іван КАПЫЛОВІЧ

* * *

Куды імчацца полем сані?
Завея — свету не відно,
Ды я ісці не перастану
У гэты бок, дзе лепш мне стане
Прыціхлым — без мяцеліц — днём.

Завея сілу набірала
І замятала санны след,
Як супакоіцца — не знала,
З усёю строгасцю пытала —
Іду я з чым у белы свет?

Баяўся збіцца я з дарогі
Што потым стала бальшаком:
Вяла да роднага парога
І да людзей вяла, да Бога,
Да слёз, што выціраў тайком.

Я прабіраўся скрозь сумёты
Да простай ісціны — як жыць
У час адчаю, адзіноты?
Я зразумею тое потым
І буду ў роздуме тужыць.

* * *

Да кветкі палявой,
Што вырасла на ўзмежку,
Прыходжу сам не свой
І не хаваю ўсмешку.

Прад кветкай палявой,
Нібыта прад іконай,
Суладных дум сувой,
І — кожная з паклонам.

Пяшчоту буду піць
Між васількоў уволю,
Размотваць буду ніць
Заблытанае долі.

На полі, на мяжы,
Кіпіць дзе цвет падбелу,
Час не ідзе — бяжыць
І вострыць думак стрэлы.

Дзе кветкі незабудкі
П'юць сіняву нябёс,
Дзень — быстракрылы, хуткі —
Мой вырашае лёс.

* * *

Мне трэба, я знаю, вярнуцца
Туды, дзе хачу прыхінуцца

Да дрэваў, да траваў, да поля —
Расстання пакутую болем.

Да вербаў мне трэба вярнуцца,
Што п'юць з ручая, не нап'юцца.

Спакону там дуб на пагорку
Вядзе, не спыняе гаворку

Аб тым, што пабачыў і знае,
Ён — веку легенда жывая.

Там крык жураўлёў на балоце,
І гай пажаўцеў у самоце.

У вёсцы — дубровы на ўскраі,
Вярнуся — той час прыгадаю,

Калі ад няласкі айчыма
Свет бачыў нядолі вачыма.

Вярнуся… Мне трэба вярнуцца
Туды, дзе я змог разагнуцца.

Там добрыя, чулыя людзі
Вяртанне маё не асудзяць.

* * *

Дарма шукаць зямнога раю
У неспакоі тлумных дзён.
Сябе я вечна дакараю —
Не так, не тое выбіраю,
Надзеі бераг не відзён.

І туманы на даляглядзе,
І хмарна будзе на душы.
Не хоча думка
з думкай ладзіць
І салавей у маім садзе
Ужо каторы дзень маўчыць.

Царкоўны крыж здалёк убачу
І на сябе крыж пакладу,
І будзе думаца пра ўдачу,
Пра гэты дзень,
што свет іначыць —
Размову з ім я паваду.

Фота Кастуся Дробава

Яўгенія ДЗЯРКАЧ

Паэзію Яўгенія Дзяркач палюбіла з дзяцінства, а потым і сама пачала пісаць вершы, чаму, відаць, пасадзейнічала генетычная спадчыннасць — паэтэса даводзіцца траюраднай пляменніцай беларускаму пісьменніку Міколу Нікановічу, які ў 1944 годзе прапаў без вестак на фронце. Яўгенія Дзяркач жыве ў Смалявічах, выдала зборнік вершаў "Снежны букет", у "ЛіМе" друкуецца ўпершыню.

* * *

Быццам цуд, з'явілася.
І – зачаравала.
Ўсё багацце колераў
У сябе ўвабрала.

Ад праменняў сонечных
Аж пачырванела,
Жоўты саламяны
Капялюш надзела.

Косы свае рыжыя
Хваляй распусціла,
Вейкі сарамліва
Долу апусціла.

Боцікамі шэрымі
Па зямлі ступае.
На палетках жнівеньскіх
След свой пакідае.

Нездарма цудоўнай
Лічаць яе людзі:
Восень залатая,
Значыць, шчасце будзе.

Восеньскія чары

Апалае лісце.
Пажоўклыя травы.
Маўкліва
Пад небам стаю.
Бясконцыя слёзы
З галінак бярозы
Цякуць у далоню маю.
Усмешка блукае
Па вуснах, па твары,
Як бытта навеяна сном.
І чырвань разліта
Па сонных абшарах.
П'яніць
Маладое віно.
Самоціцца ціха
Мой вырай лісцёвы.
Здалёк мастака пазнаю:
Знаёмая восень,
Што ў фарбах барвовых,
Малюе карціну сваю.

Харaство

Выйду на ганак.
У вочы — прамень!
Ясны світанак.
Сонечны дзень.
Выбегу ў поле.
Вецер — у твар!
Жыта згінае
Калоссяў цяжар.
Сяду на беразе
Срэбнай ракі —
Вылецiць бусел
З густой асакі.
Позіркам кіну:
Лугі ды лугі…
Як жа люблю цябе,
Край дарагі!
Хочацца птушкай
Увысь узляцець,
Каб на Айчыну
Адтуль паглядзець.

Сумесны праект штотыднёвіка «ЛіМ»
і Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі

КНІЖНЫ СВЕТ

17 снежня 2010 г.

Выпуск 27

Vivat Татьяна!

На вопрос, что помогло связать жизнь с книгой, "бронзовый" призёр III Всероссийского конкурса книготорговых работников Татьяна Шлапак отвечает: "Счастливый случай".

С 24 по 26 ноября 16 товароведов из книготорговых предприятий Москвы, Архангельска, Северодвинска, Иркутска, Ростова-на-Дону, Екатеринбурга, Твери, Волгограда, Благовещенска, Хабаровска, Новосибирска и Минска боролись за право называться лучшими в своей профессии. Право защищать честь книжной торговли нашей республики выпало ведущему товароведу открытого акционерного общества "Белкнига" Татьяне Шлапак.

Первый этап конкурса — домашнее задание на довольно сложную тему: "Есть ли будущее у печатной книги?" Выживет ли бумажный носитель информации, а вместе с ним — издатели, редакторы, книготорговцы и представители прочих профессий, которые напрямую связаны с его созданием и распространением? Татьяна твёрдо ответила: "Да". Её уверенный и аргументированный ответ как один из лучших (с использованием слайдов) был продемонстрирован перед началом второго этапа конкурса, проводившегося в московском Доме книги "Медведково".

Данный этап состоял из заданий, связанных со знанием ассортимента и издательского дела: составить аннотацию и библиографическое описание предложенного издания; сформировать заказ из определённого списка литературы для магазина (мини-маркета в аэропорту, на вокзале, в спальном районе и т.д.), провести презентацию подарочного издания. Со всеми тремя заданиями Татьяна справилась легко и успешно. К следующему этапу она была второй по количеству набранных баллов.

Заключительный этап конкурса проходил на сцене типографии "Наука". Среди зрителей — руководители и коллективы книготорговых предприятий Москвы, учащиеся колледжа и студенты Московского полиграфического института, которые решили связать свою жизнь с книжной торговлей. Четырёхчасовое мероприятие шло по законам шоу — динамичное, с быстро сменяющими друг друга конкурсами и выбыванием набравших минимальное количество баллов. Участникам предстояло правильно подписать портреты писателей, составить пару "автор и герой его произведения", показать знания о лауреатах Нобелевской премии в области литературы, ответить на вопросы литературной викторины, подготовленной издательством "Эксмо", принять участие в ролевой игре "Товаровед и издатель" и т.д. Долгая и напряжённая борьба велась между претендентками на призовые места. В результате первое место заняла Юлия Белова (Московский Дом книги), второе — Елена Подгайко (ОАО "Ростовкнига") и третье — Татьяна.

Наши искренние поздравления ведущему товароведу ОАО "Белкнига" Татьяне Шлапак!

Ольга ПАВЛЮЧЕНКО

Мы попросили прокомментировать событие директора открытого акционерного общества "Белкнига" Александра Вашкевича:

— III Всероссийский конкурс книготорговых работников проводился Ассоциацией книгораспространителей независимых государств при финансовой поддержке Федерального агентства по печати и массовым коммуникациям в Москве.

Мы испытываем чувство радости и гордости, так как книжную торговлю Беларуси на таком престижном конкурсе представила ведущий товаровед открытого акционерного общества "Белкнига" Татьяна Шлапак, занявшая 3-е призовое место среди 16 конкурсантов из Москвы и разных уголков России. В нелёгких трёхдневных состязаниях, выполняя сложные задания, она продемонстрировала глубокое знание литературы, истории книгоиздания, творческий подход к решению практических вопросов в области книжной торговли.

Бесспорно, что важнейшей составляющей в обеспечении успешной работы любого предприятия являются кадры. В нашей отрасли это люди, знающие и любящие книгу и покупателя. Работа с кадрами — самая кропотливая. Думаю, что среди разнообразных её форм конкурсам профессионального мастерства должно уделяться особое внимание. Они помогают определить уровень способностей и квалификации, способствуют развитию деловых качеств, совершенствованию умения пропагандировать и распространять литературу, повышают престиж работников книжной торговли. В качестве доказательства эффективности такой работы приведу конкурс профессионального мастерства продавцов книжных магазинов ОАО "Белкнига", который проводился в декабре прошлого года. В ходе его подготовки и проведения были проявлены активность, заинтересованность, ответственность со стороны работников, а изобретательность, мастерство, фантазия участников вызвали бурю эмоций и интерес присутствующих. Все конкурсанты не только были награждены дипломами, памятными подарками, но и заслуженно получили более высокую категорию. Это ещё и своеобразный стимул. Поэтому мы планируем проводить такие конкурсы ежегодно в рамках всей республики.

Хочется поздравить Татьяну с достойной победой. Нам есть над чем работать, чтобы в следующий раз подняться на более высокую ступень.

На снимке: ведущий товаровед ОАО "Белкнига" Татьяна Шлапак.

Фото Константина Дробова

Вітрына

Кніжны палац для маладога горада

У Наваполацку мы апынуліся ўвечары. "Дом кнігі" зззяў вялізнымі вітрынамі. Свяцілася і назва, якую добра відаць здалёк. Крама не можа не ўразіць. Вялізная плошча двухпавярховай кнігарні аднаго з самых маладых гарадоў Беларусі складае 1600 квадратных метраў. Першы паверх займаюць не толькі кнігі, ёсць тут вялікі выбар дадатковай прадукцыі, канцтавары. Але кіраўніцтва крамы знайшло магчымасць за кошт складскіх памяшканняў стварыць яшчэ адзін асобны аддзел — паштоўкі і цацкі.

Нават у сталіцы такое сустрэнеш не часта — пятнаццаць стэлажоў з рознакаляровымі кідкімі паштоўкамі на ўсе выпадкі жыцця, розных памераў і на любы густ. І добра прадуманы маркетынгавы ход — хто ж адмовіцца, набываючы паштоўку, далучыць да яе сімпатычную мяккую цацку, якіх тут таксама багата.

Расказвае дырэктар кнігарні Вольга Гардзіёнак: "Урачыстае адкрыццё "Дома кнігі" адбылося ў 1984 годзе. У фарміраванні асартыменту быў улічаны профіль маладога горада маладых людзей, занятых у асноўным у хімічнай прамысловасці.

Паколькі значная частка насельніцтва горада — моладзь, запатрабавана літаратура дзіцячая, а таксама кнігі для маці, у якіх ёсць парады па развіцці і выхаванні дзяцей.

Наваполацкія студэнты ахвотна набываюць спецыялізаваную літаратуру, таму ў наяўнасці падручнікі і дапаможнікі для ўсіх факультэтаў універсітэта.

І жыхары, і госці горада не прамінаюць тэматычны аддзел "Мая краіна — Беларусь".

На пытанне, ці адбываюцца тут прэзентацыі кніг, сустрэчы з аўтарамі — плошча ж дазваляе, адказ адмоўны: "Мерапрыемствы такога кшталту ў Наваполацку звычайна праводзяцца ў бібліятэках".

На другім паверсе знайшлося месца для арандатараў, таму можна смела казаць, што "Дом кнігі" — крама ўніверсальная (прадстаўлены амаль увесь асартымент тавараў) — парфюмерыя, карціны, сувеніры... Палова паверха адведзена пад такі важны аддзел, як букіністыка. "Пастаянныя наведвальнікі крамы, — працягвае Вольга Іванаўна, — купляюць кнігі, хуценька чытаюць, здаюць як букіністычныя, атрымліваюць грошы і на іх набываюць новыя выданні, так што асартымент аддзела карыстаецца попытам".

З лесвічнай пляцоўкі (а кабінет дырэктара і таваразнаўца месціцца на другім паверсе) добра відаць, як вірue жыццё ў кніжным горадзе. Прыемна, што Наваполацк — горад людзей, якія сябруюць з кнігай.

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

На здымках: дырэктар кнігарні Вольга Гардзіёнак; у маладым горадзе запатрабавана літаратура для дзяцей.

Фота Ігара Супранёнка

Час чытаць

Уладзіслаў Абашын:

«Мне бліжэй салдаты Астаф'ева»

Вядомыя людзі называюць кнігі, што паўплывалі на іх светапогляд

Уладзіслаў Абашын — выканаўца галоўнай ролі ў расійскай стужцы "Обратное движение", якая моцна ўразіла гледачоў XVII Мінскага міжнароднага кінафестывалю "Лістапад". Герой Абашына вяртаецца з чачэнскай вайны і шукае сябе ў "мірным" жыцці — з разборкамі бандытаў і гастарбайтараў:

— Кнігі трывала ўвайшлі ў маё жыццё, калі я быў дастаткова дарослы. У 26 гадоў паступіў у інстытут (у акцёрскую групу рэжысёрскага факультэта РАТІ ГІТІС, майстэрня Алега Кудрашова). І адкрыў для сябе творчасць Андрэя Платонава, Віктара Астаф'ева. Ці можна правесці паралель паміж маім героем і героямі Рэмарка? Відаць, пры рабоце над роляй у фільме "Обратное движение" мне былі бліжэй усё ж героі Віктара Астаф'ева. Яго кніга "Прокляты и убиты" змяніла мой светапогляд. Па сутнасці, вельмі важнае для мяне пытанне, на якое шукаў адказ Віктар Пятровіч: ці маюць права адны людзі — такія самыя простыя смертныя — пасылаць у пекла іншых, апранутых у форму. Фільм закранае праблему велізарнага народа (я не падзяляю народ на ўкраінцаў, беларусаў, рускіх — калі пачынаецца падзел, гэта не ад Бога, Бог заўсёды аб'ядноўвае).

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

Фота Віктара Зайкоўскага

Маладзічок

Згадаем «Юнацтва»!

Працяг дыскусіі «Якой павінна быць дзіцячая кніга?»

У мінулым выпуску рубрыкі “Маладзічок” у інтэрв'ю з пісьменнікам Генадзем Аўласенкам мы распачалі абмеркаванне тэмы “Якой павінна быць дзіцячая кніга?”. Гаворка пра патрабаванні да выданняў для дзяцей, крытэрыі, якім яны павінны адпавядаць, працягваецца. На гэтую тэму сёння разважае дзіцячы пісьменнік Уладзімір МАЗГО.

Аднойчы, падчас маёй вайсковай службы ў Калінінградзе, мне трапіла ў рукі газета, у якой паведамлялася пра адкрыццё ў Мінску спецыялізаванага дзяржаўнага выдавецтва па выпуску літаратуры для дзяцей і моладзі “Юнацтва”. Міжволі падумалася: добра было б трапіць туды на працу…

Ішоў студзень 1981 года. А праз тры гады я стаў штатным супрацоўнікам выдавецтва “Юнацтва”. Мне пашчасціла тут прайсці 18-гадовы шлях ад малодшага рэдактара да загадчыка рэдакцыі, спасцігаючы сакрэты выдавецкай справы. Побач заўсёды былі старэйшыя калегі-“юнакі”: Валянцін Лукша, Уладзімір Карызна, Міхась Пазнякоў, Яўген Каршукоў, Сяргей Панізнік і інш.

Тагачаснае “Юнацтва” — сапраўдная краіна дзіцячай кнігі. Вы толькі ўявіце: на фінішы ХХ стагоддзя тут было выдадзена 2000 кніг агульным тыражом каля 150 мільёнаў экзэмпляраў. Што гэта былі за выданні? Нацыянальная і сусветная класіка, творы сучасных майстроў слова, навукова-пазнавальная літаратура, кніжкі-расфарбоўкі, кніжкі-цацкі, календары. Вялікай папулярнасцю ў чытачоў карысталіся выдавецкія серыі “Зрабі сам”, “Казка за казкай”, “Бібліятэка дзіцячага сада”, “Знайка”, “Эўрыка”, “Залаты ключык”, “Бібліятэка навукова-пазнавальнай літаратуры”, “Бацькаўшчына”, “Бібліятэка прыгод і фантастыкі”…

Асаблівым гонарам выдавецтва стаў выпуск 15-томнай “Бібліятэкі дзіцячай літаратуры народаў СССР”, адзначанай Дзяржаўнай прэміяй Рэспублікі Беларусь. Выдаўшы 10-томную “Бібліятэку беларускай дзіцячай літаратуры”, “Юнацтва” пайшло яшчэ далей — распачало выданне 30-томнай “Бібліятэкі замежнай дзіцячай літаратуры”. Але, на вялікі жаль, так і не паспела ажыццявіць гэтую задуму.

Дарэчы, у студзені 2011 года спаўняецца 30 гадоў з дня заснавання “Юнацтва”. І многія цяпер ужо дарослыя чытачы згадваюць яго з удзячнасцю і любоўю. Яны выраслі на кнігах “Юнацтва”.

Якой жа павінна быць дзіцячая кніга? У першую чаргу — яркай і захапляльнай. Памятаю, як у сваім дзяцінстве не мог адарвацца ад кніг Янкі Маўра, Жуля Верна, Уладзіміра Караткевіча…

Поспех дзіцячай кнігі залежыць не толькі ад аўтара, але і ад мастака. І вельмі добра, што ў нас ёсць нямала цудоўных ілюстратараў, дызайнераў кніг, з выдатным мастацкім густам і багатай творчай фантазіяй, якія могуць зачараваць юных чытачоў сваімі малюнкамі. Сярод іх — Валерый Славук, Таццяна Беразенская, Мікалай Казлоў, Павел Татарнікаў, Валянцін Макаранка і іншыя.

Дзіцячая кніга павінна быць займальнай і пазнавальнай. Вельмі любіць дзятва прыгоды, казкі і загадкі.

У свой час Максім Танк казаў: “Неабходна засяродзіць сваю ўвагу на пашырэнні тэматычнага абсягу літаратуры для дзяцей і юнацтва. Яшчэ мала намі зроблена ў развіцці любімага моладдзю і папулярнага сярод яе прыгодніцкага жанру і нават той жа казкі, якая ўсё яшчэ не можа выйсці за традыцыйныя рамкі фальклору на прастор фантастычных дасягненняў сучаснай навукі і тэхнікі”.

Сягоння тэматычныя абсягі беларускай дзіцячай літаратуры значна пашырыліся. У ёй з'явіліся новыя казачныя героі. Згадаем, напрыклад, Астранаўта і міжпланетнага Пажарніка Раісы Баравіковай, Ветрыка з Вентылятара Генадзя Аўласенкі, Віруса Шкодзю Анатоля Бутэвіча…

Безумоўна, новы час патрабуе і новых герояў. Але ва ўсе часы галоўнымі крытэрыямі дзіцячай літаратуры былі і засталіся любоў і дабрыня. Без гэтага немагчыма выхаванне сапраўднага чалавека. А менавіта кніга павінна выхоўваць у юных чытачоў любоў да бацькоў, да Радзімы, адкрываць новыя даляглядзы.

Усё згаданае тут я імкнуўся адлюстраваць у сваёй кнізе вершаў, казак і загадак “Таямнічая планета”, што пабачыла свет у РВУ “Літаратура і Мастацтва”. Гэта наш сумесны праект з мастаком Валянцінам Макаранкам. Цікавасць і радасць у вачах юных чытачоў на прэзентацыях выдання сталі для нас вышэйшай узнагародай за працу.

А завяршыць гэты невялікі роздум пра дзіцячую кнігу хочацца зноў жа словамі Максіма Танка: “Задача перад дзіцячымі пісьменнікамі стаяла і стаіць адна: не заспакойвацца на дасягнутым, шукаць і знаходзіць, адкрываць новае і нязведанае, вучыцца майстэрству. Толькі пры такой умове з'явяцца новыя значныя творы, якія змогуць глыбока ўсхваляваць і парадаваць нашага юнага чытача”.

Як бачым, думка класіка беларускай літаратуры, выказаная чвэрць стагоддзя таму, застаецца актуальнай і сёння.

Фота Кастуся Дробава

Падмурак для добрай звычкі

Падводзячы вынікі Года якасці, выдавецтва “Пачатковая школа” абавязкова адзначыць сярод набыткаў серыю “Новая детская книжка”. У ёй убачылі свет яркія рознакаляровыя выданні зручнага фармату з вялікімі літарамі. Казкі, лічылкі, вершы для чытачоў дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту аформлены з густам, бо перш-наперш для дзіцяці цікава пагартаць выданне, паглядзець малюнкі і ўявіць, як выглядаюць героі, пра якіх ідзе гаворка на старонках кнігі.

Распяхова прадстаўленая на Мінскім кніжным салоне, серыя адразу прыцягнула ўвагу бацькоў, выхавальнікаў, настаўнікаў малодшых класаў. Паколькі пры ўсёй разнастайнасці прапаноў кніжнага рынку выданняў, якія адпавядаюць дэвізу “для дзяцей пісаць трэба як для дарослых, толькі яшчэ лепш”, не хапае.

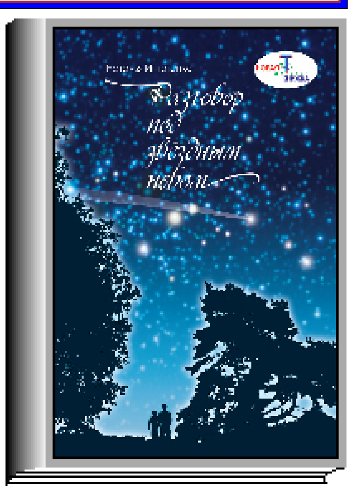

Новая серыя прыцягвае ўвагу не толькі аздабленнем, але і, безумоўна, імёнамі аўтараў. З вялікім задавальненнем адзначым, што паўдзельнічаць у добрым праекце не адмовілася вядомы беларускі празаік Алена Папова. Яе кніжка “Сказка про Дика, которого нарисовали” — смешная, займальная і павучальная гісторыя пра папяровага чалавечка, які раптам узяў ды… ажыў! Давялося хлопчыку Воўку весці новага сябра з сабою ў школу, а ўжо там Дзік рэалізаваў усе патаемныя мары кожнага зуха: напалохаў вучняў і настаўніцу, “ажывіўшы” шкілет з кабінета біялогіі, а таксама пакінуў школу без смачненькага, бо раскідаў булачкі з карыцай. А пасля Дзіка захапілі ў палон. Ёсць у казцы Алены Паповай добры Татаў сябра і злая вядзьмарка Паліна, якая працуе ў школе прыбіральшчыцай, заняты ўсемагутны дырэктар, не менш заняты тата, строгая настаўніца і трохгадовы Славік, які прынцыпова не верыць у казкі. А таксама нагода для дарослых растлумачыць дзецям, што гэта такое — “нельга пазбягаць адказнасці” — і паразважаць разам з імі, ці мае рацыю Паліна, калі лічыць, што “казкі — гэта казкі, а жыццё — асобна”.

Не менш цікавымі будуць і кніжкі Андрэя Смятаніна “Обычный детский сад”, “Забавный счёт”, “Пузырики”.

“Обычный детский сад” наведваюць звычайныя дзеткі: Цёма цяжка збіраецца ў садок раніцай, Коля не навучыўся ўпраўляцца са шнуркамі, па

Юльчынай вопратцы мама даведаецца, чым сёння карміліі дачушку, Жэня не хоча спаць пасля абеду, а на Сярожкавым паліто гузікі, такія паслухмяныя ў мамы, хлопчыка слухаць не хочуць. З імі разам маленькія чытачы будуць вучыцца ўмываць, паводзіць сябе за сталом, гуляць і, галоўнае, сябраваць.

“Забавный счёт” навучыць лічыць да дзесяці і рашаць задачкі накшталт:

Один рыбак на червяка
Поймал четыре окунька.
А сколько нужно червяков,
Чтоб стало
восемь окуньков?

Нібыта пухірыкі, якія казычуць у носе, калі спяшаешся глынуць газіроўкі, рвуцца на волю цудоўныя вершы з кніжкі “Пузырики”. На яе старонках знойдуцца адказы на такія складаныя пытанні, як “кто построил жуткий стул?”, чаму зніклі дыназаўры, а барбарыска аказалася ў групе рызыкі і чаму зайздросціць каровe хлопчык Саша. А вось што здарылася, калі мышкі запыталіся ў піражка, ці смачны ён:

— Ты вкусный? —
Мышки пирожок спросили.
Спросили
И кусочек откусили.

— Какая прелесть!
Что-то неземное!
И быстренько
умяли остальное…

А прожевав,
вздохнули виновато:
— Да, жалко парня…
Да и маловато.

“История про Варю и дубовёнка”, якую расказала Наталля Ігнаценка, таксама падабаецца і дзецям, і дарослым. Пасябруюць яхвотна маленькія чытачы і з гераінямі казкі Ізы Заслонавай “Резвушка-Хохотушка и сестра её Плакса-Вакса”, якія аднойчы спаткаліся ў лесе з ваўком.

Дзядуля і ўнук — героі вершаў зборніка Наталлі Ігнаценкі “Разговор под звёздным небом” — запрасяць чытачоў разам з сабою на рыбалку і ў кіназал, дзе дэманструецца фільм пра Вялікую Айчынную вайну, а таксама на экскурсію пад купал зорнага неба з чароўнымі назвамі сузор'яў.

Год якасці атрымаўся насычаным для выдавецтва — закладзены добры падмурак для таго, каб з дапамогай новай серыі “Пачатковай школы” ў цэлага пакалення маленькіх чытачоў з'явіўся ўстойлівы інтарэс да чытання, які, спадзяёмся, захаваецца на доўгія гады.

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

Азбука Морзэ

● У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі ў межах праекта “Вяртанне святынь” прайшла ўрачыстая цырымонія перадачы ў дар Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі і бібліятэкам краіны факсімільнага выдання ўнікальнага беларускага рукапіснага помніка XVI ст. — Слуцкага Евангелля. Арганізатарамі мерапрыемства выступілі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Беларуская Праваслаўная Царква, Нацыянальная бібліятэка Беларусі.

— 15 снежня ў Мінску на філалагічным факультэце БДУ і ў галерэі “Ў” прайшлі дзве сустрэчы з філолагам і журналістам Аленай Калашнікавай, аўтаркай кнігі “По-русски с любовью. Беседы с переводчиками”, у якую ўвайшло каля ста інтэрв'ю з самымі знакамітымі расійскімі перакладчыкамі мастацкай літаратуры. Сярод суразмоўцаў аўтаркі кнігі — Міхаіл Гаспараў, Вячаслаў Іваноў, Саламон Апт, Наталля Траўберг і іншыя творцы.

● У дзень нараджэння Максіма Багдановіча было абвешчана пра заснаванне літаратурнай Прэміі імя Максіма Багдановіча, адным з заснавальнікаў якой выступіў Літаратурны музей Максіма Багдановіча. Яна будзе ўручацца за найлепшы дэбют года ў трох намінацыях — “Паэзія”, “Проза” і “Пераклад”. Спіс прэтэндэнтаў на Прэмію за 2010 год фарміруецца да 14 лютага 2011 года.

— Новая кніга Віктара Пялевіна прызнана супербестселерам па колькасці прададзеных экзэмпляраў у першыя ж дні продажаў. Зборнік аповесцей і апавяданняў “Ананасная вода для прекрасной дамы” зацікавіў пакупнікоў кнігарняў адразу ж, як толькі з'явіўся на прылаўках. Па словах прадстаўнікоў маскоўскага кніжнага гандлю, кожны дзень прадаецца больш як 200 асобнікаў гэтай кнігі.

● У расійскім выдавецтве “АСТ” упершыню легальна выйдуць творы знакамітага калумбійскага пісьменніка Габрыеля Гарсія Маркеса, напісаныя пасля 1973 года, у перакладзе на рускую мову. Усе творы, якія Маркес напісаў пасля 1973 года, да гэтага часу па-руску выходзілі незаконна. Выдавецтва атрымала правы на выпуск дзесяці раманаў і аповесцей, а таксама мемуараў, зборнікаў апавяданняў і публіцыстыкі, якія раней на рускую мову не перакладаліся.

— 18 снежня распачынае працу IV Незалежны Пецярбургскі кніжны кірмаш Special Christmas Edition “Время Детей”. Ён прымеркаваны да Каляд і Новага года і арыентаваны ў першую чаргу на дзяцей і іх бацькоў. Усе выдавецтвы, што прымуць удзел у кірмашы, рыхтуюць пашыраную падборку дзіцячых кніг, а таксама дзіцячую праграму. У ліку запланаваных імпрэз — майстар-класы для дзяцей і бацькоў, а таксама сустрэчы з дзіцячымі пісьменнікамі.

● Па падліках спецыялістаў, у 2010 годзе ў свеце будзе прададзена 6,6 мільёнаў букрыдараў. Пры гэтым Паўночная Амерыка застаецца ключавым рынкам збыту спецыялізаваных прыстасаванняў для чытання электронных кніг. У мінулым годзе іх продажы склалі 3,6 мільёна; такім чынам, будзе зафіксаваны рост продажу на 80 працэнтаў.

— Падведзены вынікі конкурсу на лепшую ілюстрацыю да твораў для дзяцей беларускіх, ізраільскіх, нямецкіх і польскіх аўтараў “Чароўны свет”. Арганізатарамі творчага спаборніцтва выступілі Інстытут імя Гётэ ў Мінску, Польскі інстытут у Мінску, яўрэйскае культурнае таварыства “Эмуна” і Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў. На конкурс было пададзена 203 работы 155 удзельнікаў ва ўзросце ад 9 да 19 год з розных гарадоў Беларусі. Гран-пры конкурсу атрымала Соф'я Мітрафанава з Магілёва — за работу “Скачущие зайцы” (паводле твора Яна Бжэхвы “На Горизонтских островах”).

Падрыхтавала Чэслава ПАЛУЯН

На Планете Детства

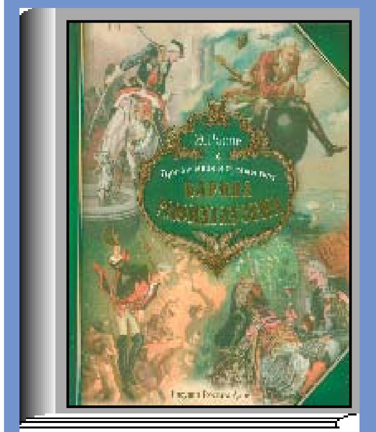
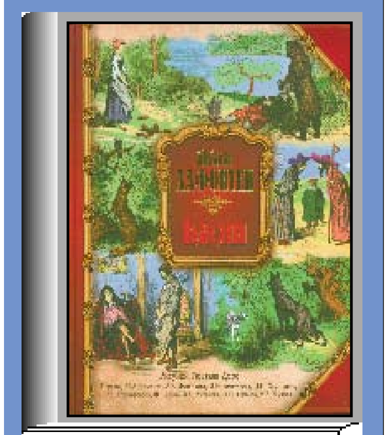
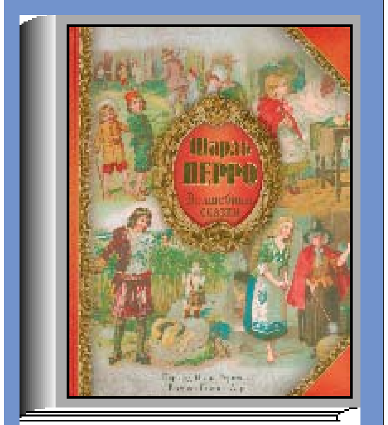
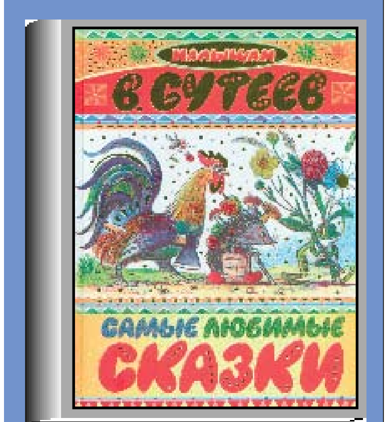

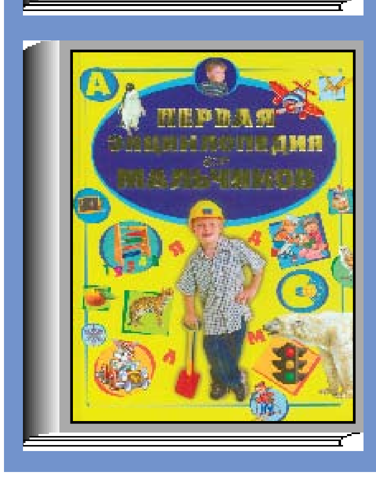

Расширяя пространство постоянной рубрики “Маладзiчок”, представляем читателям “Кнiжнага свету” книги для детей, изданные ООО “Харвест”. Они и учат, и развивают, и вместе с тем развлекают маленьких читателей.

Много удивительных историй

Вряд ли можно встретить человека, которому не были бы знакомы знаменитые истории о приключениях и путешествиях барона Мюнхгаузена. Они впервые опубликованы немецким писателем Рудольфом Эрихом Распе в 1781 — 1783 гг., но и сегодня пользуются неизменным успехом как у детей, так и у взрослых читателей. Эти увлекательные истории были переведены на многие языки мира, известные художники вдохновлялись удивительными приключениями литературного героя. Так возник целый фонд замечательных рисунков к книгам о знаменитом и чудном бароне. Среди них особое место занимают иллюстрации выдающегося французского графика Гюстава Доре, которые и служат настоящим украшением данного издания.

Книга “Приключения и путешествия барона Мюнхгаузена” Рудольфа Эриха Распе содержит рассказы барона о его увлекательных и необычных морских приключениях, о том, что с ним произошло в турецком плену, во время путешествия в Россию и в подземный мир. А теперь, господа, барон Мюнхгаузен расскажет вам “одну удивительную историю, которая случилась со мной за несколько месяцев до моего возвращения в Европу”.

Мудрость — в басне

Эзоп, Иван Крылов, Кондрат Крапива — имена этих баснописцев разных эпох и стран известны, пожалуй, каждому. В ряд выдающихся литераторов, чей талант проявился именно в создании иносказательных произведений с чётко выделенной моралью, можно смело поставить французского писателя Жана Лафонтена (1621 — 1695). Именно он придал басне как литературному жанру форму, которую и сегодня называют “одним из счастливейших творений человеческого ума”, сочетающим яркий и запоминающийся сюжет с характерными героями и мудрую мораль.

Издание “Басни” Жана Лафонтена содержит произведения знаменитого писателя в переводе И. Крылова, А. Измайлова, И. Дмитриева, И. Хемницера и других. Комментарии к книге расскажут об источниках, из которых Лафонтен заимствовал сюжеты для своих произведений (он пользовался непосредственно древними оригиналами произведений Эзопа, Федра, Бидпая), а также о том, кто осуществлял их переводы на русский язык. Книга вышла в свет с замечательными иллюстрациями прославленного французского графика Гюстава Доре.

Любимые сказки

Сказки “Мальчик-с-пальчик”, “Кот в сапогах”, “Красная шапочка”, “Спящая красавица”, “Синяя Борода” и другие произведения замечательного французского сказочника Шарля Перро читали и продолжают читать многие поколения людей в разных странах мира.

В книгу “Волшебные сказки” Шарля Перро вошли самые знаменитые и любимые произведения этого писателя в переводе на русский язык Ивана Тургенева. Издание сопровождают иллюстрации выдающегося графика Гюстава Доре, которые имеют большую историческую и художественную ценность. Вместе с сюжетом сказки на них изображены характерные черты эпохи: костюмы, интерьер комнат, архитектура Франции второй половины XVII — начала XVIII века. Иллюстрации к сказкам и не пересказанный, а переводной их текст позволяют по-новому прочитать знакомые с детства сюжеты.

Муравьишки, лягушата и К°

Художник Владимир Сутеев не только подобрал самое-самое для сборника малышам “Самые любимые сказки”, но и населил Планету Детства забавными сказочными героями. В цикле “Маленькие сказки” мышата, лягушата, божьи коровки, муравьишки и другие малыши осваивают окружающий мир. В сказке “Утёнок и цыплёнок” такие одинаково вылупившиеся из скорлупы птенцы, которые очень много делают похожего — гуляют, роют ямки, ловят червяка и бабочку, боятся лягушки, понимают, что утята и цыплята — всё таки разные птицы. И помогает им прогулка на озеро.

Цикл “Сказки про карандаши и краски” даёт первые уроки рисования, помогая освоить яркую палитру и оживить её помощью оперение чёрно-белого Петуха, по просьбе капризной Кошки обнести забором и населить обитателями только что появившийся на бумаге домик. При этом Кошке почти угодили, но вот зачем у забора появилась собачья будка с Бобиком на цепи?

А ещё в книге есть раздел “Сказки-мультфильмы” — он поможет папам и мамам, бабушкам и дедушкам вместе с малышами вспомнить, какие добрые и забавные мультики шли когда-то по телевизору.

Знакомство с миром

“Первая книга малыша” поможет ребёнку в самом важном периоде его жизни освоить основные понятия окружающей действительности. Огромные иллюстрированные страницы покажут и расскажут, как называются части тела и предметы в доме, подробно поведают, что мы едим и пьём, носим. Нас ожидают экскурсии по городу — знакомство с транспортом и детской площадкой, а также поездка в деревню — природа, фрукты и ягоды, овощи и зелень, домашние и дикие птицы и животные, насекомые теперь станут хорошо известны и при встрече уже не напугают. Благодаря этой книге можно познакомиться и с экзотическими животными, бойко перечислить семь чудес света и объяснить, почему человечество не общается на одном языке и не имеет одинаковых денег (а жаль, конечно: путешествовать было бы так удобно!). А ещё научиться рисовать ладошкой, с помощью штампа, методом “тычка” и другими. Не забыли составители книги и о развитии эмоций, а главное, рассказали о том, чего в доме и во дворе делать не следует — обо всех родительских кошмарах: розетках, бездомных зверюшках, стройплощадках и т.п. Немножко жалко одного: встретив маму с малышом, который учился по этим картинкам, уже не услышишь, как про твоего дога с восторгом крикнут: “Ма, смотри, корова!”.

Для юных принцесс

Дарья Иванова и Елена Чайка с полным знанием дела изложили в книге “Первая энциклопедия для девочек” самые важные знания, которые пригодятся юным принцессам дошкольного и младшего школьного возраста. Издание для досуга не оставит места упорству “нехочучек”, когда им объяснят, зачем чистить зубы и для чего нужна утренняя зарядка. И, непременно, почему в доме каждая игрушка и другие вещи должны иметь своё место. На пользу пойдут и такие знания, как что такое простуда и откуда она берётся, когда человек перестаёт расти, для чего нужны прививки и чем важен сон. Не пропадёт информация о том, для чего на кухне фартук, зачем нужно мыло, почему холодный утюг не хочет гладить, как поддерживать чистоту в доме, ухаживать за своими волосами, руками и т.п. И, конечно, дадут основу для будущих светских разговоров, снабдив такими знаниями, как сколько звёзд на небе, как появляется роса, откуда у морей планеты появились имена.

Бестселлер для «почемучек»

Дорогие родители! Ваши сыновья с каждым днём становятся все более любознательными? Они уже интересуются, как появились на свет? Их больше не устраивают истории об аисте и капусте? Они хотят узнать, отчего бывают гром и молния и что такое “звёздный дождь”? Они недоумевают, почему после “Калыханки” их отправляют спать, а вместо дня приходит ночь? Они замучили вас вопросами, для чего нужны светофоры и почему нельзя переходить дорогу на красный свет? Вы устали открывать “Wikipedia”, чтобы напомнить себе площадь Северного Ледовитого океана? Вы боитесь идти с ними в зоопарк, потому что сын интересуется, зачем слону длинный хобот, а вы плохо учили в школе биологию? Ботанический сад давно является для вас “terra incognita”? Тогда энциклопедическое издание Дарьи Мороз и Елены Чайка “Первая энциклопедия для мальчиков” предназначено именно вам! Адресованная детям дошкольного и младшего школьного возраста, книга подарит вашей семье долгожданный свободный вечер и направит энергию ваших любимых “почемучек” в нужное русло.

В настоящей энциклопедии представлены разделы “Как устроен человек”, “Наш дом”, “Как двигаться быстрее?”, “Все профессии важны”, “Учение с увлечением”, “Досуг и развлечения”, “Земля — наша общая родина”, “Растительный мир нашей планеты — флора” и “Земная фауна — животный мир”. В них ваш сын сможет найти исчерпывающие ответы на все свои вопросы. А большое количество прекрасных иллюстраций сделает чтение не только наглядным, но и занимательным.

«Книга рекордов Гинесса» — в форме энциклопедии

Прошло время. Маленький “почемучка” вырос в самостоятельного парня. Ему предстоит выбор профессии, а пока он интересуется самыми разными сферами — астрономией, физикой, географией, биологией, анатомией, историей. Но его знания хаотичны и бессистемны. Пришла пора систематизировать их. В этом юным читателям поможет “Моя первая книга. Энциклопедия знаний”, которая вышла в переводе с английского языка В. Чуткова и Т. Майсака.

Издание без преувеличения является кладезью информации и праздником для ума; сюда включено только самое-самое-самое. В “Энциклопедии знаний” можно найти самую интересную, самую интригующую, самую невероятную информацию о Вселенной, Земле, мире живой природы, великих людях, физических и химических явлениях и о многом другом.

Энциклопедия состоит из двух разделов: “Книга знаний” и “Книга рекордов”. Первый, построенный по энциклопедическому принципу, включает в себя подразделы “Юный учёный”, “Тело человека”, “Мир природы”, “Мир вокруг нас”, “Страны мира”, “Люди”, “История транспорта”, “Мир прошлого”.

А вот второй фактически является живым, популярным изложением “Книги рекордов Гинесса”: подразделы “Земля и Вселенная”, “Мир живой природы”, “Люди и страны”, “Техника и изобретения” включают в себя популярное изложение наиболее значительных рекордов. Например, тема “Самый большой дворец” рассказывает о Запретном городе в Пекине, “Самая длинная стена” — о Великой Китайской стене, “Самый большой замок” — о сердце Чехии, Пражском граде.

Юзефа ВОЛК,
Ольга ПАВЛЮЧЕНКО,
Денис МАРТИНОВИЧ

Навінкі кнігавыдання

Айчынныя выданні, зарэгістраваныя Нацыянальнай кніжнай палатай Беларусі апошнім часам

Руская мова

Русский язык для иностранных слушателей подготовительных курсов факультета довузовской подготовки: учебно-методическое пособие для иностранных слушателей: в 2 ч. / Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина; [авторы-составители: Т. А. Вдовина и др.]. — Брест: БрГУ, 2010. — 75 экз. — ISBN 978-985-473-573-3.

Ч. 1: Теоретические основы фонетики и грамматики русского языка. — 64 с. — ISBN 978-985-473-574-0.

Ч. 2: Текстовые материалы и упражнения. — 61 с. — ISBN 978-985-473-575-7.

Русский язык как иностранный (начальный курс): учебник для студентов высших учебных заведений по нефилологическим специальностям / [Л. А. Меренкова и др.]; под редакцией А. В. Санниковой. — Минск: Элайда, 2010. — 432 с. — 1030 экз. — ISBN 978-985-6753-79-7.

Русско-белорусский словарь. Беларуска-рускі слоўнік: свыше 30 000 слов: [новые правила / составители: Е. Н. Анисим и др.]. — Минск: Современная школа, 2010. — 747 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-539-011-5 (в пер.).

Сидоренко, Р. С. Поэтические гимны морфологии: 7-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / Р. С. Сидоренко; Национальный институт образования. — Минск: Народная асвета, 2010. — 84 с. — 3600 экз. — ISBN 978-985-03-1406-2.

Синюк, В. Б. Современный русский язык: фонетика, фонология, орфоэпия, теория письма: учебно-методическое пособие для студентов высших учебных заведений по специальности 1-21 05 02 Русская филология / В. Б. Синюк, О. А. Фелькина; Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2010. — 132 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-473-561-0.

Сокольчик, И. А. Русский язык: синтаксис и пунктуация в тестах: для подготовки к централизованному тестированию / И. А. Сокольчик. — Минск: Аверсэв, 2010. — 124 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-529-383-6.

Сторожева, Н. А. Письмо: [учебное пособие для 1-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения] / Н. А. Сторожева. — 2-е изд. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2010. — 31 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-465-697-7 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-464-2 (Аверсэв).

Сторожева, Н. А. Пропись, 1: [учебное пособие для 1-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения] / Н. А. Сторожева. — 2-е изд. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2010. — 32 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-465-695-3 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-462-8 (Аверсэв).

Сторожева, Н. А. Пропись, 2: [учебное пособие для 1-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения] / Н. А. Сторожева. — 2-е изд. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2010. — 47 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-465-696-0 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-463-5 (Аверсэв).

Строк, Л. И. Русский язык: 7-й класс: выполненные упражнения к учебному пособию «Русский язык. 7 класс» для общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения авторов Л. А. Муриной [и др.] / Л. И. Строк. — Минск: Юнипресс, 2010. — 222 с. — 8000 экз. — ISBN 978-985-532-285-7.

Худенко, Л. А. Кладовая слов русского языка: 5-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / Л. А. Худенко; Национальный институт образования. — Минск: Народная асвета, 2010. — 126 с. — 3600 экз. — ISBN 978-985-03-1410-9.

Чепелева, Г. М. Поурочный контроль по русскому языку: 5-й класс: рабочая тетрадь: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений: [учимся по новой программе] / Г. М. Чепелева. — Минск: Сэр-Вит, 2010. — 75 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-419-519-3.

Чепелева, Г. М. Поурочный контроль по русскому языку: 6-й класс: рабочая тетрадь: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений: [учимся по новой программе] / Г. М. Чепелева. — Минск: Сэр-Вит, 2010. — 84 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-419-518-6.

Чепелева, Г. М. Поурочный контроль по русскому языку: 7-й класс: рабочая тетрадь: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений: [учимся по новой программе] / Г. М. Чепелева. — Минск: Сэр-Вит, 2010. — 92 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-419-517-9.

Беларуская мова

Антонава, Н. У. Беларуская мова: 1-шы клас: рабочы сшытак: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з рускай мовай навучання / Н. У. Антонава, Г. А. Галяш. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 62 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-591-5.

Беларуская мова: 5-ты клас: выкананыя заданні з падрабязнымі тлумачэннямі: даведачны дапаможнік / [укладальнік Т. М. Канашэвіч]. — Мінск: Кузьма, 2010. — 160 с. — Выдадзена пры ўдзеле ТАА «Харвест» (Мінск). — 3000 экз. — ISBN 978-985-453-353-7.

Беларуская мова: 10-ты клас: выкананыя заданні з падрабязнымі тлумачэннямі: даведачны дапаможнік / [укладальнік К. У. Рамашкевіч]. — Мінск: Кузьма, 2010. — 160 с. — Выдадзена пры ўдзеле ТАА «Харвест» (Мінск). — 3000 экз. — ISBN 978-985-453-354-4.

Беларуская мова: 10-ты клас: выкананыя практыкаванні вучэбнага дапаможніка «Беларуская мова. 10 клас» аўтараў: Г. М. Валочка [і інш. / складальнік Г. У. Важнік]. — Мінск: Юнипресс, 2010. — 238 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-532-288-8.

Беларуская мова: выкананыя заданні з падрабязнымі тлумачэннямі: 4-ты клас: даведачны дапаможнік / [укладальнік Т. М. Канашэвіч]. — Мінск: Кузьма, 2010. — 96 с. — Выдадзена пры ўдзеле ТАА «Харвест» (Мінск). — 3000 экз. — ISBN 978-985-453-352-0.

Беларуская мова: выкананыя заданні з падрабязнымі тлумачэннямі: 7-мы клас: даведачны дапаможнік / [укладальнік К. У. Рамашкевіч]. — Мінск: Кузьма, 2010. — 176 с. — Выдадзена пры ўдзеле ТАА «Харвест» (Мінск). — 5000 экз. — ISBN 978-985-453-338-4.

Беларускі арфаграфічны слоўнік / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут мовы і літаратуры ім. Якуба Коласа і Янкі Купалы; [укладальнікі: Л. П. Кунцэвіч, І. У. Кандраценя]; пад рэдакцыяй А. А. Лукашанца. — 2-е выд., выпраўленае. — Мінск: Беларуская навука, 2010. — 694 с. ; 22 см. — 3000 экз. — ISBN 978-985-08-1190-5 (у пер.).

Беларускі арфаграфічны слоўнік для школьнікаў: дапаможнік для агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / [укладальнікі: І. У. Кандраценя, Л. П. Кунцэвіч]; пад рэдакцыяй А. А. Лукашанца. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 317 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-575-5 (у пер.).

Валочка, Г. М. Беларуская мова: 5–9-я класы: вывучаем беларускі правапіс: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / Г. М. Валочка, В. У. Зеленко; Нацыянальны інстытут адукацыі. — Мінск: НІА: Аверсэв, 2010. — 126 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-465-755-4 (НІА). — ISBN 978-985-529-585-4 (Аверсэв).

Валочка, Г. М. Беларуская мова: 10–11-я класы: практыкум па арфаграфіі і пунктуацыі: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / Г. М. Валочка, В. У. Зеленко, І. Л. Бурак; Нацыянальны інстытут адукацыі. — Мінск: НІА: Аверсэв, 2010. — 187 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-465-756-1 (НІА). — ISBN 978-985-529-586-1 (Аверсэв).

Галяш, Г. А. Беларуская мова: 3-ці клас: рабочы сшытак: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з рускай мовай навучання / Г. А. Галяш, Н. А. Жыліч. — 2-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 74 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-533-061-6.

Гімпель, І. А. Рабочы сшытак па беларускай мове: 4-ты клас: Дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з рускай мовай навучання. Дадатак да падручніка «Беларуская мова. 4 клас» (аўтараў Т. М. Валынец [і інш.]) / І. А. Гімпель, Н. І. Мінкевіч. — Мінск: Юнипресс, 2010. — 127 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-532-274-1.

Даведнік па арфаграфіі і пунктуацыі з каментарыямі: пішам па-беларуску: дапаможнік для агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / [З. І. Бадзевіч і інш.]; Нацыянальны інстытут адукацыі. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 191 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-574-8.

Іўчанкаў, В. І. Беларускі правапіс у апорных схемах: паводле новай рэдакцыі «Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі» / В. І. Іўчанкаў. — Мінск: Пачатковая школа, 2010. — 56 с. — 5000 экз. (дадат. тыраж). — ISBN 978-985-6947-40-0.

Канюшкевіч, М. І. Беларускія прыназоўнікі і іх аналагі. Граматыка рэальнага ўжывання. Матэрыялы да слоўніка: у 3 ч. / М. І. Канюшкевіч; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Гродзенскі дзяржаўны універсітэт ім. Янкі Купалы. — Гродна: ГрДУ, 2008 — ISBN 978-985-515-022-1 (у пер.).

Ч. 1: Дыяпазон А – Л. — 2008. — 491 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-515-024-5.

Красней, В. П. Беларуская мова ў табліцах і схемах: для школьнікаў / В. П. Красней. — 2-е выд., перапрацаванае. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 174 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-529-497-0.

Леўкіна, Л. Ф. Беларуская мова: падказкі на кожны дзень: правілы, панятці, прыклады / Л. Ф. Леўкіна. — 4-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 62 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-529-542-7.

Лясовіч, С. М. Сучасная беларуская мова: вучэбна-метадычны комплекс для студэнтаў спецыяльнасці 1-02 03 07-01 «Англійская мова. Беларуская мова і літаратура» / С. М. Лясовіч; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Полацкі дзяржаўны універсітэт. — Наваполацк: ПДУ, 2010. — 318 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-531-053-3.

Маракуліна, Т. М. Слоўнік арфаграфічных новаўвядзенняў беларускай мовы: новыя правілы: [з улікам змяненняў, уведзеных 1 верасня 2010 г.: для вучняў] / Т. М. Маракуліна, І. Л. Капылоў. — Мінск: Современная школа, 2010. — 95 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-539-067-2.

Моўнакультурная прастора Берасцейшчыны: зборнік навуковых артыкулаў / Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Брэсцкі дзяржаўны універсітэт ім. А. С. Пушкіна, Кафедра гісторыі беларускай мовы і дыялекталогіі; [рэдкалегія: М. М. Аляхновіч і інш.]. — Брэст : Альтернатива, 2010. — 236 с. — Частка тэксту на польскай, рускай і ўкраінскай мовах. — 75 экз. — ISBN 978-985-521-176-2.

Практыкум па арфаграфіі і пунктуацыі беларускай мовы: дапаможнік: [для студэнтаў / В. У. Азарка і інш.]; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Беларускі дзяржаўны педагагічны універсітэт ім. Максіма Танка. — Мінск: БДПУ, 2010. — 126 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-501-766-1.

Сайкоўская, Н. А. Беларуская мова: 1-шы клас: сшытак заданняў / Н. А. Сайкоўская, В. К. Страпко. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 96 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-529-338-6.

Сонца тваё не закоціцца, і месяц твой не схаваецца = Your sun shall never set again, and your moon shall wane no more: зборнік артыкулаў па беларусістыцы і багаслоўі ў гонар 80-годдзя з дня нараджэння і 50-годдзя святарства айца Аляксандра Надсана / Згуртаванне беларусаў Вялікай Брытаніі, Школа славянскіх і ўсходнееўрапейскіх даследаванняў, Універсітэцкі коледж, Лондан, Еўрапейскі гуманітарны універсітэт, Вільня; [укладальнік Ірына Дубянецкая]; пад рэдакцыяй Ірыны Дубянецкай, Арнольда Макміліна, Генадзя Сагановіча. — Мінск: Тэхналогія, 2009. — 622 с. — Частка тэксту паралельна на беларускай і англійскай мовах. — Частка тэксту на англійскай мове. — 250 экз. — ISBN 978-985-458-169-9 (у пер.).

Белорусско-русский, русско-белорусский словарь / авторы-составители: В. И. Куликович, А. Н. Булыко, Н. В. Полещук. — 2-е изд. — Минск: Попурри, 2010. — 587 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5100 экз. — ISBN 978-985-15-1079-1 (в пер.).

Літаратура. Літаратуразнаўства

Андреев, А. Н. Теория литературы: учебник для студентов высших учебных заведений по филологическим специальностям: в 2 ч. / А. Н. Андреев. — Минск: Издательство Гревцова, 2010. — 20 см. — ISBN 978-985-6826-98-9.

Ч. 2: Художественное творчество. — 2010. — 263 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6826-97-2.

Мастацкая літаратура на асобных мовах. Літаратура ЗША на англійскай мове

Вонэгут, К. Бойня № 5, або Крыжовы паход дзетак: [раман] / Курт Вонэгут; пераклад з англійскай: Павел Касцюкевіч; Міжнароднае грамадскае аб'яднанне «Згуртаванне беларусаў свету «Бацькаўшчына». — Мінск: І. П. Логвінаў, 2010. — 219 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6800-77-4.

Руская літаратура

Лаптинская, Е. В. Разбег: стихи / Елена Лаптинская. — Минск: Артия Групп, 2010. — 135 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6893-28-8.

Распутин, В. Г. Рассказы: избранное / Валентин Распутин ; [составитель О. А. Ждан]. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 213 с. — 1100 экз. — ISBN 978-985-6941-48-4 (в пер.).

Літаратура Беларусі на рускай мове

Бейнер, Ф. И. По Сенькам шапка: [пародии на стихи витебских поэтов] / Феликс Бейнер. — Минск: Литературный свет, 2010. — 50 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-6943-05-1.

Ветошкин, В. Л. Холсты небес: стихи / Валерий Ветошкин; [автор вступительной статьи Нина Шклярова]. — Минск: Кнігазбор, 2010. — 215 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6976-23-3 (в пер.).

Голубев, О. С. Живопись слова: сборник стихов / Голубев Олег; [автор предисловия Симанович Давид Григорьевич]. — Минск: НБ Беларуси, 2010. — 80 с. — Часть текста на белорусском языке. — 200 экз. — ISBN 978-985-6879-37-4.

Горгун, О. В. Первые этюды: стихи / Олег Горгун. — Минск: Кнігазбор, 2010. — 50 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6976-25-7.

Горовенко, О. В. Наедине: сборник лирики / Оксана Горовенко. — Минск: Кнігазбор, 2010. — 131 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6976-22-6.

Джад, А. Л. Как бы чего не вышло: роман / Александр Джад. — Гомель: Полеспечать, 2010. — 270 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6632-91-7 (в пер.).

Звуки: городок начинающих авторов «Веснянка»: [сборник прозы и поэзии / составитель Н. А. Корнилова]. — Минск: МЕТ, 2010. — 206 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-436-583-1.

Земле родной и землякам...: сборник конкурсных работ / Главное управление идеологической работы Брестского облисполкома; [редакционный совет: Л. А. Циприк (председатель) и др.]. — Брест: Брестская типография, 2010. — 100 с. — 110 экз. — ISBN 978-985-524-062-5 (в пер.).

И физики, и лирики...: стихотворения студентов, выпускников, преподавателей и сотрудников Брестского государственного технического университета / составитель Т. Ю. Шульга. — Брест: Брестская типография, 2005–

Вып. 6. — 2010. — 58 с. — Часть текста на белорусском языке. — Содержит авторов: Вакула В., Викторович И., Захожая (Дульская) С., Карпов В., Леванчук А., Магирко Н., Малафеечева О., Манько Н. С., Мешик А., Мороз Т., Пигулевский А., Романюк Р., Смолин К. Г., Софронюк И., Стадник И., Степусь Н., Тарасова С., Термелева Я., Трусов Е., Чайковский Д., Шведовский П., Шульга Т. — 200 экз. — ISBN 978-985-524-059-5.

Инолпу, Е. Пробуждение осознания: август, 2010: [стихи] / Ева Инолпу. — Гомель: Полеспечать, 2010. — 119 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6632-93-1 (в пер.).

Ковалевич, Н. И. Из глубины молчания...: стихотворения / Николай Ковалевич; [использованы работы художника Бариотина Алексея Дмитриевича]. — Брест: Брестская типография, 2010. — 278 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-524-063-2 (в пер.).

Лучшие армейские анекдоты. — Минск: Современная школа, 2010. — 63 с. — 5050 экз. — ISBN 978-985-539-035-1.

Лучшие медицинские анекдоты. — Минск: Современная школа, 2010. — 63 с. — 5050 экз. — ISBN 978-985-539-034-4.

Лучшие офисные анекдоты. — Минск: Современная школа, 2010. — 63 с. — 5050 экз. — ISBN 978-985-539-037-5.

Лучшие студенческие анекдоты. — Минск: Современная школа, 2010. — 63 с. — 5050 экз. — ISBN 978-985-539-036-8.

Любашина, О. Ф. Белые туманы: поэзия / Ольга Любашина. — Минск: Амалфея, 2010. — 107 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-441-873-5.

Бойтесь своих желаний…

…Потому что они иногда сбываются. Так утверждает эпиграф детектива, "Тяжёлые времена" вышедшего в информационно-правовом агентстве "Регистр" в 2010 году. Всеми любимая Агата Кристи отвечала на вопрос, как она пишет детективы: "Когда я мою посуду, мне всегда хочется кого-нибудь убить". Автор детектива Сергей Климкович, кажется, был обуреваем подобными чувствами. Не знаю только, при мытье ли посуды. Лихо закрученный сюжет разворачивается в Минске издательском. Воруют друг у друга коронные куски текста авторы. Причём те, у кого воруют, вдруг погибают при странных обстоятельствах. Гибнет журналистка, обнаружившая ворованные цитаты в чужих фолиантах. В общем, трупов, как и положено детективу, полная обойма. Где корни всех грехов и пороков? Конечно же, в раннем детстве. Сложись по-другому судьба ребёнка с особыми способностями, брошенного когда-то матерью-путаной, о чём было бы размышлять читателю? Всё зло в конечном итоге будет раскрыто и наказано, с его последствиями справятся, а главный герой, естественно, примерный семьянин, станет готовиться с супругой и коллегами отметить новоселье.

Ольга ПОЛОМЦЕВА

Любашина, О. Ф. Уголек со льдинкой: поэзия / Ольга Любашина. — Минск: Амалфея, 2010. — 113 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-441-871-1.

Любашина, О. Ф. Эх, война ты, война: стихи / Ольга Любашина. — Минск: Амалфея, 2010. — 38 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-441-872-8.

Монолог. Свободное творчество / [руководитель проекта Татьяна Орлова; главный редактор Алексей Андреев]. — Минск: 1997–

Вып. 6 / фотография: Вячеслав и Мирослав Адамчики и др. — 2001. — 191 с. — Фотография также: Клюйко Е., Лейн К., Сутягин В., Сухий И. — Содержит авторов: Блаженный В., Гассилевски Й., Глобус А., Задорин А., Зеленой К., Зеннстрем М., Леандоер К., Левин С., Павловская А., Плакс Д., Полевиков И., Радионова С., Степаненко В., Строцев Д., Тротциг А., Фролова Е., Фростенсон К. — Содержит переводчиков: Андреев А., Плакс Д. — 299 экз.

Вып. 9 / фотография: Алена Адамчик и др. графика: Игорь Кныш, Дмитрий Суринович. — 2005. — 229 с. — Фотография также: Андреев А., Барташевич А., Корзун И., Парнюк Д., Парфенок В., Сутягин В. — Содержит авторов: Андреев А., Батакова И., Блаженный В., Глобус А., Дедок О., Зеленой К., Кныш И., Корзун И., Летуновский Д., Маркова В., Парфенок В., Полевиков П., Тишин И., Черенович С., Шиманец В. — 299 экз.

Вып. 11 / фотография: Алексей Андреев и др.; графика: Игорь Кныш и др.; переводы с белорусского Алексея Андреева и Елены Маркович. — 2007. — 217 с. — Фотография также: Лобко В., Парнюк Д., Сутягин В. — Графика также: Макаревич А., Норштейн Ю., Ярбусова Ф. — Содержит авторов: Ананко Я., Андреев А., Батакова И., Блаженный В., Гер Э., Глобус А., Кныш И., Лобко В., Макаревич А., Малевич И., Норштейн Ю., Парнюк Д., Подберезский Д., Степан В. — 299 экз.

Вып. 12 / фотография: Алена Адамчик и др.; графика: Зоя Литвинова; переводы с белорусского Алексея Андреева. — 2008. — 249 с. — Фотография также: Барташевич А., Бибиков А., Веледимович А., Визнер Д., Гарус М., Давыдчик А., Зимин А., Клинов А., Колесникова В., Парфенок В., Сутягин В. — Содержит авторов: Антипов П., Батакова И., Бень С., Блаженный В., Выгонная А., Гарус М., Глобус А., Клинов А., Копытько В., Копытько Н., Кошкина Е., Литвинова З., Ляхнович Э., Медведев И., Попова А., Трембовольский Я., Харевский С., Штерн Б. — 299 экз.

Непоэзия: избранные пирожки / редактор-составитель – Вадим Саханенко. — Минск: И. П. Логвинов, 2009. — 477 с. — Содержит авторов: Барковская В., Беляков С., Кунгуров В., Саханенко В., Тен Е. — 500 экз. — ISBN 978-985-6901-52-5 (ошибоч.).

Петрова, И. Ф. Короткий оверштаг: сборник стихов / Ирина Петрова. — Гродно: Гродненская типография, 2010. — 211 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-6835-78-3.

Россихин, В. П. Священная война: 9 мая 1945 – 9 мая 2010: [пьеса] / Валентин Россихин. — Брест: Альтернатива, 2010. — 26 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-521-177-9.

Светлов, В. И. В лабиринтах жизни: жизнеописание и рассказы / Владимир Светлов. — Минск: Кнігазбор, 2010. — 211 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-6976-27-1.

Сердюков, Н. Н. По левую сторону: роман / Николай Сердюков. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 349 с. — 1400 экз. — ISBN 978-985-6941-49-1 (в пер.).

Фантазии серебряного облака: альманах / [составитель М. С. Якимук]. — Брест: Альтернатива, 2010. — 157 с. — Часть текста на белорусском языке. — Содержит авторов: Ануфрыюк А., Василюк С., Григорович Я., Дацкевич И., Дробот В., Енбулаева Н., Жорж Г., Жуковіч В., Жучик И., Иванов А., Казакевич А., Капацкевіч А., Красевская Л., Лятыцкая А., Матвеева И., Парчук Н., Попова Н., Пясецкая Т., Степусь Н., Трафімчук М., Фурсова Т., Цыплюк С., Якимук М. — 99 экз. — ISBN 978-985-521-174-8.

Хитров, Н. В. Дарите радости друг другу: стихи / Николай Хитров. — Минск: Кнігазбор, 2010. — 150 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6976-29-5.

Чурилов, А. В. И это все о нас: Рассказы. Сказки. Фельетоны. Очерки / Александр Чурилов. — Гомель: Полеспечать, 2010. — 302 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6632-92-4 (в пер.).

Шугля, В. Ф. Дороги жизни...: стихи / Владимир Шугля. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 158 с. — 700 экз. — ISBN 978-985-6941-40-8 (в пер.).

Беларуская літаратура

Анапрэенка, Я. Р. Грушэнскі радавод: гісторыка-этнаграфічнае эсэ / Якаў Рыгоравіч Анапрэенка. — 2-е выд., дапоўненае. — Мінск, 2008. — 271 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 1000 экз.

Анталогія паэзіі Оршы / [укладальнікі: М. М. Дзмітранок, М. Мамоніч]. — Мінск: А. Н. Вараксін, 2008-.

Т. 2: Жыцця спасцігнуць таямніцы... — 2010. — 302 с. — Частка тэксту на рускай мове. — Змяшчае аўтараў: Бушнёва А. Л., Гусціновіч М. Ф., Ігнатава Л. Р., Кудзін А. М., Лебедзева Ю. В., Мамоніч М. (Дзмітранок Дз. І.), Паташова Г. А., Пярфільева К. А., Рабікава В. М., Рабцава Р. А., Сафронаў У. Ф., Севярынец К. П., Сіяніна А. (Шамалава М. І.), Склярава Г. П., Сляпцоў С. М., Шабека А. Г., Шэўчык М. П., Яфрэмаў В. С. — 110 экз. — ISBN 978-985-6929-44-4 (у пер.).

Антончык, А. П. Пастка: аповесці і апавяданні / Аляксандр Антончык. — Мінск: Артыя Груп, 2010. — 100 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6893-30-1.

Арлоў, У. В. Ля дзікага поля: гістарычныя апавяданні, аповесць, эсэ / Уладзімір Арлоў. — Мінск: І. П. Логвінаў, 2010. — 299 с. — 1500 экз. (1-шы з-д 1 тысяча). — ISBN 978-985-6901-80-8.

Багданава, Г. Б. Сакрамэнта: апавяданні, аповесці / Галіна (Галіна Багданава). — Мінск: Медысонт, 2010. — 306 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6887-77-5.

Бічэль, Д. Я. Мост святога Францішка: успаміны / Данута Бічэль. — Мінск: Медысонт, 2010. — 288 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6887-78-2.

Геніюш, Л. Збор твораў: у 2 т. / Ларыса Геніюш; [укладанне, прадмова і каментар Міхася Скоблы]. — Мінск: Лімарыус, 2010. — 400 экз. — ISBN 978-985-6968-04-7 (у пер.).

Т. 1: Паэзія. — 439 с. — ISBN 978-985-6968-05-4.

Т. 2: Проза, лісты. — 469 с.. — ISBN 978-985-6968-06-1.

Гушчынскі, І. С. Ідзі і вяртайся: вершы / Іван Гушчынскі; [аўтар уступнага артыкула Уладзімір Васько]. — Ліда, 2010. — 92 с. — 100 экз.

Дзівасіл: Хойнікшчына літаратурная: паэзія, проза, публіцыстыка / [укладанне Алеся Марціновіча]. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2010. — 397 с. — Частка тэксту на рускай мове. — Змяшчае аўтараў: Адамовіч Л., Бяспалы З., Вінаградаў Дз., Даўгалычанка У., Кабашнікаў К., Казько В., Канапелька А., Кандрусевіч А., Караічаў Л., Клок Л., Курбацкі Т., Ляшчун М., Мазго У., Марціновіч А., Мележ І., Мятліцкі М., Наўроцкі А., Палескі В., Пташнікаў І., Пяткевіч Ч., Пятровіч Б., Рыбік А., Рыбік Н., Сачанка Б., Сопат А., Тамашчык К., Шамякін І., Шлег А. — 321 экз. — ISBN 978-985-02-1206-1 (у пер.).

Дняпроўскія галасы-60: анталогія паэзіі і прозы Аршаншчыны / [укладальнікі: В. М. Пашковіч і М. М. Дзмітранок; рэдакцыйная рада: Ф. С. Кулакоў, М. М. Дзмітранок, В. Ф. Гусціновіч]. — Мінск: А. Н. Вараксін, 2009. — 462 с. — Частка тэксту на рускай мове. — Змяшчае аўтараў: Акцябрская І., Алейчанка Ю., Альшэўскі С., Астахава Дз., Бестава С., Брытанаў А., Варановіч А., Васько Ф., Воранаў М., Вяземскі М., Гарбачэўская М., Гусціновіч В., Гусціновіч М., Давыдзенка М., Дземідовіч М., Дзергілёў В., Дзмітранок М., Дзмітрыеў В., Дзядзенка З., Дзямідаў Ю., Жытноў У., Жытноў У. (малодшы), Завадская С., Загарэльская А., Залатарскі С., Зямцоў Ц., Івашкевіч Я., Ігнатава Л., Казак Г., Казлова Я., Калодзежны Л., Камароўскі М., Караткевіч У., Карманава В., Корбан У., Кудзін А., Кулакоў Ф., Кульпінава М., Лазуркін Р., Лебедзева Ю., Ледаховіч І., Лобкіс А., Мамоніч М., Маркаў А., Марозава В., Махнач А., Мельнікаў А., Міхайлава Л., Нілаў К., Новікава Л., Паташова Г., Паўлаў У., Пахоменка Т., Прохараў А., Пчолка В., Пыжыкава Н., Пярфільева К., Рабікава В., Рабцава Р., Сасноўская Г., Сафронаў У., Севярынец К., Селіванава В., Сіпакоў Я., Сіяніна А., Склярава Г., Сляпцоў С., Станевіч П., Стаховіч Н., Сузін Л., Сынцарова Л., Танана А., Танчэўская А., Тулупава А., Філіповіч В., Ханін І., Ходус А., Шабека А., Шайдаў У., Шкурын В., Шмур'еў Ю., Шыркевіч В., Шыхаўцоў І., Шэлегаў В., Шэпелева Л., Шэўчык І., Яфрэмаў В. — 200 экз. — ISBN 978-985-6929-33-8 (у пер.).

Дуброўскі, А. Дня наступнага святло: кніга вершаў / Алесь Дуброўскі. — Гомель: Барк, 2010. — 142 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-6763-57-4.

Ермалаеў, У. Ф. Смехам закаханыя: Лірыка. Гумар. Сатыра. Пародыі / Уладзімір Ермалаеў; [мастак Шычко П. У.]. — Баранавічы: БелАніГал, 2008. — 343 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6774-02-0.

Лагун, В. І. На палатне жыцця: вершы / Віктар Лагун. — Мінск: Кнігазбор, 2010. — 251 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6976-18-9 (у пер.).

Мятліцкі, М. М. На беразе маім: кніга паэзіі / Мікола Мятліцкі; [прадмова Уладзіміра Гніламёдава]. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2010. — 293 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-02-1220-7 (у пер.).

Наркевіч, С. Настальгія: апавяданні / Стася Наркевіч; [аўтар пасляслоўя Уладзімір Папковіч]. — Мінск: Чатыры чвэрці, 2008. — 130 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6856-24-5.

Рагаўцоў, В. І. Імгненне і вечнасць: вершы / Васіль Рагаўцоў; [аўтар уступнага артыкула Казімір Камейша]. — Мінск: Кнігазбор, 2010. — 174 с. — 160 экз. — ISBN 978-985-6976-24-0.

Разанаў, А. С. Воплескі даланёю адною: пункціры / Алесь Разанаў. — Мінск: І. П. Логвінаў, 2010. — 74 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6901-74-7.

Салавей, А. Творы: паэзія, проза, лісты / Алесь Салавей; [укладанне, прадмова і каментар Міхася Скоблы]. — Мінск: Лімарыус, 2010. — 559 с. — Змяшчае пераклады аўтараў: Дун М., Міцкевіч А., Палтава Л., Рыльке Р. М., Шаўчэнка Т. — У кнізе таксама: Успаміны пра Алеся Салаўя. — 400 экз. — ISBN 978-985-6968-03-0 (у пер.). — ISBN 978-985-6740-03-0 (памылк.).

Боровикова, Р. А. Сад на шляпке возлюбленной: [любовная лирика] / Раиса Боровикова. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 62 с. — Содержит переводчиков: Винарская И., Гришковец В., Котляров И., Кошель П., Куренев Г., Романова Р., Сапожков Ю. — 1200 экз. — ISBN 978-985-6941-57-6.

Польская літаратура

Ciechanowicz-Sulima, M. Utwory wybrane / Maria Ciechanowicz-Sulima; [аўтар уступнага артыкула Bohdan Grzymala-Siedlecki]. — Brześć: Alternatywa, 2010. — 115 с. — На польскай мове. — 500 экз. — ISBN 978-985-521-175-5.

Цехановіч-Суліма, М. Выбраныя творы

Мастацкая літаратура
для дзяцей і юнацтва

Баршчэўскі, Я. Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях / Ян Баршчэўскі; [укладанне, пераклад з польскай мовы, пасляслоўе і каментарыі Міколы Хаўстовіча]. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2010. — 325 с. — 20519 экз. — ISBN 978-985-02-1222-1 (у пер.).

Бабушкины сказки: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Дидковская Е. М. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 70 с. — 6000 экз. — ISBN 978-985-454-537-0 (в пер.).

Волк и Лиса: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста / литературная обработка Сергея Кузьмина; художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0211-0.

Гауф, В. Хитрый портной: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / Вильгельм Гауф; [художники: Виктор и Алиса Чайчук; литературная обработка Сергея Кузьмина]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0213-4.

Гримм, Я. Беляночка и Розочка: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / братья Гримм; [художники: Виктор и Алиса Чайчук; литературная обработка Сергея Кузьмина]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-02-14-1.

Два веселых гуся: слушай песенки и играй их сам: 12 песенок: для чтения взрослыми детям / [идея: Святослав Булацкий; художники: Ольга Почицкая и др.; редактор-составитель Наталья Свистунова. — Минск: Континент-Пресс; Москва: Юнион, 2008. — 24 с. — Книжка-игрушка. — Содержит авторов: Волгина Т., Ивенсен М., Карганова Е., Кудашева Р., Носов Н. — ISBN 978-5-474-00589-8 (Юнион).

Зубкова, В. Секреты животных: книжка с окошками: [для чтениями взрослыми детям / стихи: Валерия Зубкова; идея: Святослав Булацкий; редактор-составитель Юлия Гастева; художники: Игорь Лазарь, Елена Таборко]. — Минск: Континент-Пресс; Москва: Юнион, 2009. — 18 с. — ISBN 978-5-474-00627-7.

Кораблик: [английские народные песенки: для дошкольного возраста / перевод: А. А. Москотельников; художник К. В. Остахов]. — Минск: Сказ, 2010. — 10 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-400-679-6.

Любимые мультфильмы: [5 песенок: для чтения взрослыми детям / идея: Святослав Булацкий; художники: Елена Карпович и др.; редактор-состави-

«Где живу — там центр Вселенной»

Тамара Краснова-Гусаченко. Край родной, любимый. Стихи / Тамара Краснова-Гусаченко. — Минск: Народная асвета, 2010.

Стихотворное путешествие по родному краю Тамара Краснова-Гусаченко начинает весной, когда солнышко Ярило согревает землю и ветерок Весновей несёт с собой тепло. Потом читателя встречает летний луг, над которым льётся песня жаворонка и жужжат пчёлы. Из сада, где "брызжет соком виноград, / Воском, мёдом пахнет", а на крыше стоит часовым аист, стихи приглашают в сентябрины — так автор называет начало осени. Золотые яблоки сказочного сада и жёлтые лисички, ярко-красная шляпка подосиновика и бархатные шоколадные шляпки боровиков, россыпи опят на пеньках… Ёжик — трудолюбивый хозяин, старательно нанизывавший на колючки всё это великолепие, приготовился к зиме. И вот на страницах книжки начинается "снегосветопад", а на ветках берёзы расцветают… розы. Вы, конечно же, догадались, что это прилетели снегири.

Ольга ПОЛОМЦЕВА

тель Наталья Свистунова]. — Минск: Белфаксиздатгрупп, 2007. — 20 с. — Книжка-игрушка. — Содержит авторов: Заходер Б., Козлов С., Муур Л., Непомнящая Д. — ISBN 978-985-407-772-7 (в пер.).

Мишка и Мышка: [литовская народная сказка: для дошкольного возраста / художник Л. М. Михайленко]. — Минск: Сказ, 2010. — 10 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-400-678-9.

Мужик и Водяной: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста / литературная обработка Сергея Кузьмина; художники: Виктор Чайчук и Александр Ткачук]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0212-7.

Музыкальный театр: сказки о принцессах: [по мотивам сказок Шарля Перро, Ганса Христиана Андерсена, братьев Гримм: для чтения взрослыми детям / идея: Святослав Булацкий; редактор Анна Петрова; художники: Ирина Августинович, Людмила Савко]. — Минск: Континент-Пресс; Москва: Юнион, 2008. — 10 с. — Книжка-игрушка. — ISBN 978-5-474-00571-3 (Юнион).

Сестрица Аленушка и братец Иванушка: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста / художник К. В. Остахов]. — Минск: Сказ, 2010. — 14 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-400-672-7.

Стань звездой: 10 любимых песенок: [пой и танцуй с радиомикрофоном: для чтения взрослыми детям / идея: Святослав Булацкий; художники: Ольга Почицкая и др.; редактор-составитель Владлена Козырь]. — Минск: Континент-Пресс; Москва: Юнион, 2008. — 20 с. — Книжка-игрушка. — Содержит авторов: Кудашова Р., Пляцковский М., Свириденко С., Танич М., Токмакова И., Энтин Ю., Яхнин Л. — ISBN 978-5-474-00520-1 (Юнион).

Тили-бом!: [русские народные песенки-потешки: для дошкольного возраста / художник К. В. Остахов]. — Минск: Сказ, 2010. — 10 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-400-680-2.

Фолькманн, Р. фон. Сказки из волшебного сундука: [сборник христианских сказок: для чтения взрослыми детям] / Рихард фон Фолькманн; [перевод и литературная обработка Роберта Александровича Балакшина; художник Евгения Суховерхова]. — Минск: Свято-Елисаветинский женский монастырь в г. Минске, 2010. — 93 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-6886-42-6 (в пер.).

Чехов, А. П. Дом с мезонином: рассказы: [для старшего школьного возраста] / А. П. Чехов; [составитель Ю. В. Патюпо]. — Минск: Мастацкая літаратура, 2010. — 422 с. — Часть текста на белорусском языке. — В книге также: Белорусские писатели о Чехове / Максим Богданович, Янка Брыль. — 2000 экз. — ISBN 978-985-02-1221-4. — ISBN 978-985-02-12-1221-4 (ошибоч.).

Читаем сами. В гостях у Солнышка: [словацкая народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста]: текст адаптирован для начинающих читателей / [художник Л. М. Михайленко]. — Минск: Сказ, 2010. — 10 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-400-674-1.

Читаем сами. Кот, Петух и Лиса: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста]: текст адаптирован для начинающих читателей / [художник Е. Б. Белозерцева]. — Минск: Сказ, 2010. — 10 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-400-676-5.

Читаем сами. Маша и Медведь: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста]: текст адаптирован для начинающих читателей / [художник К. В. Остахов]. — Минск: Сказ, 2010. — 10 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-400-677-2.

Читаем сами. Серебряный копытце: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста]: текст адаптирован для начинающих читателей / [художник А. Г. Старых]. — Минск: Сказ, 2010. — 10 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-400-673-4.

Літаратура Беларусі на рускай мове

Дашкевич, Т. Н. Хочешь, дождик подарю?: [для чтения взрослыми детям] / Татьяна Дашкевич; [художник – Сергей Самсоненко]. — Минск: Издательство Дмитрия Харченко, 2010. — 18 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6876-81-6.

Екимова, Е. А. Мяу-мяу, просим вас: не пройдите мимо нас: [для чтения взрослыми детям] / Елена Екимова ; иллюстрации Ирины Зенюк; Белорусская православная церковь. — Минск: Издательство Дмитрия Харченко, 2010. — 21 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6876-80-9.

Жабко, Я. Г. Лучик солнышка дарю: сборник стихов, сказок и загадок для детей раннего и младшего дошкольного возраста / Янина Жабко. — Минск: Четыре четверти, 2010. — 119 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6856-88-7.

Любашина, О. Ф. Мишкин сон: стихи для детей: [для младшего и среднего школьного возраста] / Ольга Любашина; [автор рисунков А. Л. Толяронок]. — Минск: Амалфея, 2010. — 87 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-441-870-4.

Машков, В. Г. Веселая дюжина: повесть: [для среднего школьного возраста] / Владимир Машков; [художник Елена Карпович]. — Минск: Мастацкая літаратура, 2010. — 125 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-02-1174-3.

Сенюк, М. А. Сказки белых снегов / М. А. Сенюк. — Минск: Белорусская ассоциация «Конкурс», 2010. — 399 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-6821-72-4 (в пер.).

Беларуская літаратура

Баравікова, Р. А. Казачныя аповесці пра міжпланетнага Пажарніка і іншых мамурыкаў: [для сярэдняга школьнага ўзросту] / Раіса Баравікова; [мастак Марыя Міцкевіч]. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 140 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6941-55-2 (у пер.).

Місько, П. А. Грот афаліны: аповесць / Павел Місько. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2010. — 413 с. — 18519 экз. — ISBN 978-985-02-1218-4 (у пер.).

Роднае карэнне: зборнік беларускай прозы: [для старэйшага школьнага ўзросту / укладальнік Г. М. Малей]. — Мінск: Беларуская Энцыклапедыя, 2010. — 462 с. — Змяшчае аўтараў: Бядуля З., Гарэцкі М., Зарэцкі М., Кулакоўскі А., Стральцоў М., Чорны К. — 18519 экз. — ISBN 978-985-11-0522-5 (у пер.).

Сіпакоў, Я. Вершы, балады, прытчы / Янка Сіпакоў; [укладанне Зоі Падліпскай і Віктара Шніпа]. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2010. — 398 с. — 17119 экз. — ISBN 978-985-02-1212-2 (у пер.).

Читаем сами. Кот и Лиса: [белорусская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста]: текст адаптирован для начинающих читателей / [художник К. В. Остахов]. — Минск: Сказ, 2010. — 10 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-400-675-8.

Тэорыя літаратуры. Вывучэнне літаратуры. Літаратурная тэхніка

Варапаева, В. С. Сшытак па літаратурным чытанні: 3-ці клас: дадатак да падручніка «Літаратурнае чытанне» для 3-га класа агульнаадукацыйных устаноў з рускай мовай навучання (аўтары: В. С. Варапаева, Т. С. Куцанава) / В. С. Варапаева, Т. С. Куцанава. — 2-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 77 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-510-6.

Кавалёў, С. В. Шматмоўная паэзія Вялікага княства Літоўскага эпохі Рэнесансу / Сяргей Кавалёў. — Мінск: Кнігазбор, 2010. — 375 с. — 400 экз. (1-шы з-д 300). — ISBN 978-985-6976-10-3 (у пер.).

Воропаева, В. С. Литературное чтение: 3–4-е классы: путешествие в мир сказки: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / В. С. Воропаева, Т. С. Куцанова; Национальный институт образования. — Минск: НИО: Аверсэв, 2010. — 270 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-465-753-0 (НИО). — ISBN 978-985-529-581-6 (Аверсэв).

Капшай, Н. П. Познание мира и человека в литературе русского реализма: 10-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / Н. П. Капшай, Е. А. Темушева; Национальный институт образования. — Минск: Народная асвета, 2010. — 62 с. — 2800 экз. — ISBN 978-985-03-1418-5.

Лобан, М. Г. Художественный образ в литературе, живописи, музыке: 9-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / М. Г. Лобан, И. Л. Чернейко; Национальный институт образования. — Минск: Народная асвета, 2010. — 94 с. — 3600 экз. — ISBN 978-985-03-1417-8.

Мировая детская литература: учебное пособие для учащихся специальности «Начальное образование» учреждений, обеспечивающих получение среднего специального образования / [Автухович Т. Е. и др.]. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 326 с. — 970 экз. — ISBN 978-985-6941-11-8 (в пер.).

Мировая детская литература: хрестоматия: учебное пособие для учащихся специальности «Начальное образование» учреждений, обеспечивающих получение среднего специального образования / [составители: Автухович Т. Е. и др.; под редакцией Автухович Т. Е.]. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 591 с. — 970 экз. — ISBN 978-985-6941-56-9 (в пер.).

Петровская, Л. К. Русская литература: учебное пособие для 7-го класса общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения: в 2 ч. / Л. К. Петровская; под редакцией Т. Ф. Мушинской. — Минск: Национальный институт образования, 2010. — ISBN 978-985-465-706-6 (в пер.).

Ч. 1. — 2010. — 238 с. — 113000 экз. — ISBN 978-985-465-705-9.

Сенькевич, Т. В. Традиции и новаторство в русской литературе XX – XXI веков: 11-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / Т. В. Сенькевич, Л. В. Скибицкая; Национальный институт образования. — Минск: Народная асвета, 2010. — 110 с. — 2800 экз. — ISBN 978-985-03-1426-0.

Беларуская літаратура

Варапаева, В. С. Сшытак па літаратурным чытанні: 2-гі клас: дадатак да падручніка «Беларусачка» для 2-га класа агульнаадукацыйных устаноў з рускай мовай навучання (аўтары: А. В. Вольскі, І. А. Гімпель) / В. С. Варапаева, Т. С. Куцанава. — 2-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 80 с. — 51-00 экз. — ISBN 978-985-529-509-0.

Варапаева, В. С. Сшытак па літаратурным чытанні: 4-ты клас: дадатак да падручніка «Літаратурнае чытанне» для 4-га класа агульнаадукацыйных устаноў з рускай мовай навучання (аўтар Анатоль Клышка) / В. С. Варапаева, Т. С. Куцанава. — 2-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 95 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-518-2.

Грамадчанка, Т. К. Беларуская літаратура. Школьныя творы: кароткі змест і аналіз: 5–11-я класы / Т. К. Грамадчанка. — 10-е выд., перапрацаванае. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 571 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-529-384-3.

Загурская, А. Л. Літаратурнае чытанне: рабочы сшытак: 2-гі клас агульнаадукацыйных устаноў з рускай мовай навучання / А. Л. Загурская, Т. А. Нябөрская. — Мінск: Пачатковая школа, 2010. — 87 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6947-50-9.

Загурская, А. Л. Літаратурнае чытанне: рабочы сшытак: 3-ці клас агульнаадукацыйных устаноў з рускай мовай навучання / А. Л. Загурская, Т. А. Нябөрская. — Мінск: Пачатковая школа, 2010. — 78 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6947-51-6.

Купала і Колас, вы нас гадавалі: дакументы і матэрыялы: у 2 кн. / Дэпартамент па архівах і справаводству Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь, Федэральнае архіўнае агенцтва Расіі, Расійскі дзяржаўны архіў літаратуры і мастацтва; укладальнікі: В. Дз. Селяменеў, В. У. Скалабан: [рэдкалегія: М. І. Мушынскі (галоўны рэдактар) і інш.]. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — ISBN 978-985-69-41-52-1 (у пер.).

Кн. 1: 1909–1939. — 2010. — 317 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6941-53-8.

Лепшыя сачыненні па беларускай літаратуры: 5–11-я класы / [складальнік Н. А. Юр'ева]. — Мінск: Юнипресс, 2010. — 253 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-532-286-4.

Прыпяцкая рапсодыя: [літаратуразнаўчыя нарысы] / Бібліятэка Гомельскага абласнога аддзялення ГА «Саюз пісьменнікаў Беларусі»; [рэдкалегія: У. М. Гаўрыловіч і інш.]. — Гомель: Сож, 2010. — 340 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 500 экз. — ISBN 978-985-6927-05-1 (у пер.).

ГЕАГРАФІЯ. БІЯГРАФІІ. ГІСТОРЫЯ

Археалогія. Перадгісторыя. Культурныя рэшткі гістарычных часоў

Риер, Я. Г. Сельское общество Могилевского Поднепровья X–XIII вв. По археологическим данным: монография / [Риер Я. Г.]; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МгГУ, 2010. — 175 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-480-639-6.

Краязнаўства

Паноў, С. В. Мая Радзіма – Беларусь: 4-ты клас / С. В. Паноў. — 3-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 126 с. — 4100 экз. — ISBN 978-985-529-599-1.

Беларусь – страна твоего будущего: книга для выпускника: учебное пособие для 11-го класса общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / [авторы-составители: Ванина Н. Г., Ганущенко Н. Н., Ивченков В. И.; редакционный совет: Н. Г. Ванина (главный редактор) и др.; фотоматериалы И. И. Бышнева и др.]. — 2-е изд., дополненное и переработанное. — Минск: Пачатковая школа, 2010. — 164 с. + 1 электронно-оптический диск (CD-R). — 46000 экз. — ISBN 978-985-6947-39-4. — ISBN 978-985-6947-37-0 (отд. книга) (в пер.). — ISBN 978-985-6947-38-7 (CD).

Гродненская область / [Управление идеологической работы Гродненского облисполкома; редактор: В. П. Железнакович; фото: Л. Щеглов]. — Гродно: Гродненская типография, 2010. — 47 с. — 1000 экз.

Дятловский район / [Отдел идеологической работы Дятловского райисполкома]. — 2010. — 27 с. — Часть текста на белорусском языке. — 1000 экз.

Клецкий район / [Отдел идеологической работы Клецкого райисполкома; фото: Г. Буйвило и др.]. — Минск: Сувиг, 2010. — 17 с. — 2000 экз.

Лельчицкий район / Лельчицкий районный исполнительный комитет. — Гомель: Сож, 2010. — 35 с. — Часть текста на белорусском языке. — 500 экз.

Минский район. — Минск, 2010. — 26 с. — 300 экз.

Петриковский район: события и люди / [фото О. Белоусова, Н. Бельковича]. — Гомель: Редакция газеты «Гомельская праўда», 2010. — 12 с. — 1000 экз.

Геаграфія. Геаграфічныя даследаванні Зямлі і асобных краін. Падарожжы. Рэгіянальная геаграфія

Галай, И. П. Начальный курс географии: 6-й класс: рабочая тетрадь: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения: приложение к учебнику «Начальный курс географии» для 6-го класса общеобразовательных учреждений (авторы: И. П. Галай, Б. Н. Крайко, Е. И. Галай) / И. П. Галай, И. Н. Гавриленко, Е. И. Галай. — 3-е изд., переработанное. — Минск: Аверсэв, 2010. — 126 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-529-429-1.

Галай, И. П. Начальный курс географии: 7-й класс: рабочая тетрадь: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения: приложение к учебнику «Начальный курс географии» для 7-го класса общеобразовательных учреждений (авторы: З. Я. Андриевская, И. П. Галай) / И. П. Галай, Е. И. Галай, О. Н. Атрахимович. — 3-е изд., переработанное. — Минск: Аверсэв, 2010. — 126 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-529-430-7.

Рэгіянальная геаграфія ў цэлым. Геаграфія старажытнага і сучаснага свету

100 городов мира, которые необходимо увидеть. — Минск: Харвест, 2008. — 510 с. — ISBN 978-985-16-6270-4 (в пер.).

100 самых красивых мест на земле, которые необходимо увидеть. — Минск: Харвест, 2008. — 511 с. — ISBN 978-985-16-6266-7 (в пер.).

100 сокровищ человечества. — Минск: Харвест, 2008. — 511 с. — ISBN 978-985-16-6267-4 (в пер.).

Гістарычная навука. Гістарыяграфія

Краткий справочник по фондам учреждения Зональный государственный архив в г. Глубокое / Главное управление юстиции Витебского областного исполнительного комитета, Зональный государственный архив в г. Глубокое; [составители: В. В. Беленок и др.; редколлегия: О. В. Пашкевич, Н. А. Боровик]. — Глубокое, 2009. — 248 с. — 150 экз.

Гісторыя сярэдніх вякоў, новага і найноўшага часу

История: 7-й класс: рабочая тетрадь: приложение к учебникам для 7-го класса: «История Средних веков: XIV – XV вв.» (под редакцией В. А. Федосика), «История Беларуси: вторая половина XIII – первая половина XVI в.» (под редакцией Ю. Н. Бохана): пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / В. А. Федосик [и др.]. — Минск: Аверсэв, 2010. — 191 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-344-7.

Кошелев, В. С. Всемирная история Нового времени: XVI–XVIII вв.: 8-й класс: рабочая тетрадь: [приложение к учебнику «Всемирная история Нового времени: XVI–XVIII вв.» для 8-го класса общеобразовательных учреждений (авторы: В. С. Кошелев, Н. В. Кошелева, С. Н. Темушев)]: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / В. С. Кошелев, Н. В. Байдакова. — Минск: Аверсэв, 2010. — 107 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-416-1.

Кошелев, В. С. История: 11-й класс: рабочая тетрадь: приложение к учебникам для 11-го класса: «Всемирная история: XIX – начало XXI в.» (автор В. С. Кошелев), «История Беларуси: XIX – начало XXI в.» (под редакцией Е. К. Новика) / В. С. Кошелев, М. А. Краснова, Н. С. Шарова. — Минск: Аверсэв, 2010. — 176 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-348-5.

Федосик, В. А. История Средних веков: V–XIII вв.: 6-й класс: рабочая тетрадь: [приложение к учебнику «История Средних веков: V–XIII вв.» для 6-го класса общеобразовательных учреждений (под редакцией В. А. Федосика)]: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / В. А. Федосик, С. Н. Темушев, Д. В. Мазарчук. — 2-е изд., переработанное. — Минск: Аверсэв, 2010. — 111 с. — 7100 экз. — ISBN 978-985-529-560-1.

Федосик, В. А. История Средних веков: XIV–XV вв.: 7-й класс: рабочая тетрадь: [приложение к учебнику «История Средних веков: XIV–XV вв.» для 7-го класса общеобразовательных учреждений (под редакцией В. А. Федосика)]: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / В. А. Федосик, С. Н. Темушев, Д. В. Мазарчук. — 2-е изд., переработанное. — Минск: Аверсэв, 2010. — 111 с. — 7100 экз. — ISBN 978-985-529-549-6.

Гісторыя зарубежных краін

Костян, И. С. Перекресток миров: [о культуре североамериканских индейцев] / Игнат Костян. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 230 с. — 45 экз. — ISBN 978-985-514-943-0.

Гісторыя Расіі. Гісторыя СССР у цэлым

Витебский государственный технологический университет. Студенческая конференция, посвященная 65-летию Великой Победы советского народа в Великой Отечественной войне (2009). Сборник материалов университетской конференции, посвященной 65-летию Великой Победы советского народа в Великой Отечественной войне, [Витебск, 2009] / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный технологический университет; [главный редактор Баталко Т. И.]. — Витебск: ВГТУ, 2010. — 87 с. — Часть текста на белорусском языке. — 33 экз. — ISBN 978-985-481-187-1.

500 самых выдающихся людей России / [автор-составитель Орлова Любовь]. — Минск: Харвест, 2008. — 447 с. — 20000 экз. — ISBN 978-985-16-5585-0 (в пер.).

Щавлинский, Н. Б. Общественно-политическая и национально-культурная деятельность белорусских организаций в Одессе в 1917–1919 гг. / Н. Б. Щавлинский. — Минск: Мэджик Бук, 2008. — 76 с. — 280 экз. — ISBN 978-985-68-63-25-0.

Язов, Д. Т. Гуртьевцы. От Омска до Берлина / Д. Т. Язов; Постоянный комитет Союзного государства. — Минск: БЕЛТА, 2010. — 255 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6828-49-5 (в пер.).

Гісторыя Беларусі

Анапрэнка, Я. Р. Вёска Грушнае / Я. Р. Анапрэнка. — 2-е выд., выпраўленае і дапоўненае. — Мінск, 2005. — 125 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 100 экз.

Анапрэнка, Я. Р. Зорачка мая ненаглядная: [гісторыя вёскі Грушнае] / Я. Р. Анапрэнка. — 2-е выд. — Мінск, 2001 (2002). — 15 с. — 100 экз.

Асоба і час: беларускі біяграфічны альманах. — Мінск: Лімарыус, 2009. — ISSN 2218-2039.

Вып. 3: Ларыса Геніюш: [творы паэткі, успаміны пра яе, архіўныя дакументы, эпісталярый / укладанне, прадмова і каментар Міхася Скобły; навуковыя рэдактары: Арсень Ліс, Аляксей Пяткевіч]. — 2010. — 453 с. — 299 экз.

Паноў, С. В. Гісторыя Беларусі са старажытных часоў да сярэдзіны XIII ст.: 6-ты клас: рабочы сшытак: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай мовай навучання / С. В. Паноў. — 4-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 110 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-529-465-9.

Ходзіна, Т. Ф. Гісторыя Беларусі: увесь школьны курс у табліцах / Т. Ф. Ходзіна. — Мінск: Юніпрэсс, 2010. — 254 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-532-322-9.

Гебелева, С. М. Долгий путь к заветной улице: [история о Минском гетто и его подполье] / Светлана Гебелева. — Минск: Логвинов И. П., 2010. — 163 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6901-78-5 (в пер.).

«Из истории не вычеркнуть...»: к 90-летию Стрекопытовского мятежа в Гомеле (март 1919 г.): сборник научных статей / Гомельский государственный университет им. Франциска Скорины, Гомельское городское краеведческое общество; [составители: В. М. Лебедева, М. П. Чуянова]. — Гомель: ГГУ, 2010. — 149 с. — Часть текста на белорусском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-439-479-4.

Марголина, С. М. Остаться жить: [история холокоста в Беларуси] / Сима Марголина; Минский международный образовательный центр им. Йоханнеса Рау, Дортмундский международный образовательный центр. — Минск: Логвинов И. П., 2010. — 121 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6901-73-0.

Новосельский, В. В. Великая война 1409–1411 годов. Грюнвальдская битва / В. В. Новосельский. — Минск: Элайда, 2010. — 287 с. — 315 экз. — ISBN 978-985-6753-80-3.

Панов, С. В. История Беларуси: 9-й класс: 42 экзаменационные темы / С. В. Панов; [под научной редакцией Н. С. Сташкевича, Г. Я. Голенченко]. — 3-е изд., переработанное. — Минск: Аверсэв, 2010. — 191 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-533-076-0.

Сарычев, В. В. В поисках утраченного времени: [о Бресте и брестчанах : документальный цикл] / Василий Сарычев. — 2-е изд., стереотипное. — Брест: Брестская типография, 2010–

Кн. 1. — 2010. — 302, с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-524-060-1.

Сасим, А. М. История Беларуси: 9-й класс: с древнейших времен до 1917 г.: 2010/11 учебный год: [для подготовки к экзаменам] / А. М. Сасим. — Минск: Экоперспектива, 2010. — 128 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-469-344-6.

Халюшков, Н. Н. Новая Белица. Историко-документальный очерк / Н. Н. Халюшков. — Гомель: БГУТ, 2010. — 277 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-468-750-6 (в пер.).

Шульман, А. Л. Местечко Марка Шагала: очерк / Аркадий Шульман; [фотографии Аркадия Шульмана, Дениса Богорада]. — Минск: Медисонт, 2010. — 115 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6887-83-6.

Ярошевич, Л. А. История Беларуси, XIX – начало XXI в.: 11-й класс: ответы на вопросы учебного пособия «История Беларуси, XIX – начало XXI в. 11 класс» (под ред. Е. К. Новика) / Л. А. Ярошевич. — Минск: Юнипресс, 2010. — 223 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-532-324-3.

Топ-10

Магазин "Дом книги "Светоч", г. Минск

Книги белорусских издательств

1. Оксана Котович, Янка Крук. Золотые правила народной культуры. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2010.
2. Минск за один день. Путеводитель. — Минск: Рифтур, 2010.
3. Владимир Короткевич. Дикая охота короля Стаха. — Минск: Беларусь, 2009.
4. Беларускі арфаграфічны слоўнік. — Мінск: Беларуская навука, 2010.
5. Уладзімір Караткевіч. Каласы пад сярпом тваім. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2008.
6. Риджина Будзи. Winx на льду. Великое приключение. — Минск: Харвест, 2010.
7. Джані Радары. Прыгоды Чыпаліны. — Мінск: Харвест, 2010.
8. Михаил Голденков. Русь — другая история. — Минск: Современная школа, 2010.
9. Избирательный кодекс Республики Беларусь. — Минск: РЦПИ, 2010.
10. А. М. Ненадавец. Выявы міфалагічнага выраю. — Мінск: Беларуская навука, 2010.

Книги российских издательств

1. Элизабет Гилберт. Есть, молиться, любить. — Москва: Рипол классик, 2011.
2. Халед Хоссейни. Тысяча сияющих солнц. — Москва: Эксмо, 2010.
3. Елена Чижова. Время женщин. — Москва: АСТ, 2010.
4. Бернард Вербер. Зеркало Кассандры. — Москва: Рипол классик, 2010.
5. Лиза Джейн Смит. Дневники вампира. Голод. — Москва: АСТ; Санкт-Петербург: Астрель, 2010.
6. Зауp Зугумов. Бродяга. Воскрешение. — Москва: АСТ; Санкт-Петербург: Астрель, 2010.
7. Анна Берсенева. Игры сердца. — Москва: Эксмо, 2010.
8. Николас Спаркс. Спеши любить. — Москва: АСТ, 2009.
9. Стиг Ларссон. Девушка, которая играла с огнём. — Москва: Эксмо, 2010.
10. Сидни Шелдон. Интриганка-2. — Москва: АСТ, 2010.

Топ-10

Магазин "Слово", г. Борисов

Книги белорусских издательств

1. Вадим Деружинский. Тайны белорусской истории. — Минск: ФУАинформ, 2009.
2. Семён Букчин. Клад Наполеона. — Минск: МФЦП, 2005.
3. Оксана Котович, Янка Крук. Золотые правила народной культуры. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2010.
4. Александр Алексеев, Олег Лукашевич. Наследие Беларуси. — Минск: МФЦП, 2007.
5. Аляксандр Аляксееў, Алег Лукашэвіч. Спадчына Беларусі. Скарбы. — Мінск: МФЦП, 2007.
6. Беларускія народныя казкі. — Минск: Харвест, 2010.
7. Наталья Батракова. Территория души. — Минск: Кавалер, 2008.
8. Чароўны свет. — Мінск: Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2010.
9. Сяргей Плыткевіч. Беларусь нечаканая. – Мінск: Рифтур, 2008.
10. Михаил Голденков. Русь — другая история. — Минск: Современная школа, 2010.

Книги российских издательств

1. Рой Медведев. Александр Лукашенко. Контуры белорусской модели. — Москва: BBPG, 2010.
2. Стефани Майер. Сумерки. — Москва: АСТ-Астрель, 2010.
3. Стефани Майер. Новолуние. — Москва: АСТ-Астрель, 2010.
4. Стефани Майер. Затмение. — Москва: АСТ-Астрель, 2010.
5. Стефани Майер. Рассвет. — Москва: АСТ-Астрель, 2010.
6. Татьяна Устинова. На одном дыхании. — Москва: Эксмо, 2010.
7. Александра Маринина. Жизнь после жизни. — Москва: Эксмо, 2010.
8. Мудрость тысячелетий. — Москва: ОЛМА Медиа Групп, 2010.
9. Екатерина Вильмонт. Мимолетность, или Подумаешь, бином Ньютона. — Москва: АСТ-Астрель, 2009.
10. Полина Дашкова. Источник счастья. Небо над бездной. — Москва: АСТ-Астрель, 2010.

Мастак і кніга

Усім — па казцы

Калектыўны зборнік "Сказки детей Беларуси = Mӓrchen belarusischer Kinder" / Сост. и пер. на рус. яз. Е. А. Ландин; пер. на нем. яз. Л. Штерн; худож. Р. М. Тимохова. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 114 с.: ил. Беларускі фонд сацыяльнай падтрымкі дзяцей і падлеткаў.

Некалькі слоў з гісторыі творчага праекта, пра мастацкае афармленне якога мы збіраемся пагаварыць. У 1990-я гады фонд "Мы — дзецям" правёў сярод школьнікаў конкурс на лепшую казку. Літаратурнае спаборніцтва хлопчыкаў і дзяўчынак так і называлася — "Усім па казцы". Вялікую працу па адборы лепшых казак правяло кампетэнтнае журы на чале з народным паэтам Беларусі Максімам Танкам. Творы юных фантазёраў увайшлі ў кнігу "Казкі дзяцей Беларусі", выдадзеную "Юнацтвам" у 1998 годзе. Прайшоў час, арганізатары творчага праекта вырашылі вярнуцца да кнігі. І ў выніку — новае выданне. Цяпер — у РВУ "Літаратура і Мастацтва". Кніга адрозніваецца ад сваёй папярэдніцы. Па-першае, дзіцячыя творы надрукаваны на рускай і нямецкай мовах. Па-другое, кніга выйшла ў свет з новымі ілюстрацыямі.

Над мастацкім афармленнем сімпатычнага томіка, з вокладкі якога з-за зялёнага букета траў і кветак выглядвае дзявочы тварык, працавала Рыта Цімохава. Яе работы неаднойчы адзначаліся на міжнародных і нацыянальных конкурсах кніжнай графікі. А ў маі 2008 года ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва ў Мінску прайшла персанальная выстаўка Рыты Цімохавай. Тады мастачка прапанавала ўвазе гледачоў 30 акварэляў. Асноўныя персанажы — птушкі і жанчыны. Работы выкананы ў сціплай шэра-залацiста-карычневай гаме. "Брама ў вырай" — так назвала мастачка сваю пазалеташнюю сустрэчу з гледачом.

У кнізе казак дзяцей Беларусі з сюжэтамі, фантазіямі, прыдумкамі з сярэдзіны 1990-х Рыта Цімохава знайшла сваю агульную лінію. Цэласнасці афармлення дасягнуць у дадзеным выпадку было зусім не проста. Дваццаць пяць казак належаць пяру розных аўтараў. Мастаку трэба было прыўзняцца над усімі сюжэтамі і адначасова не забыцца, што малюнкі, раскіданыя па старонках кнігі, павінны ілюстраваць асобныя тэмы, канкрэтных персанажаў. Відавочна, што ў вырашэнні гэтай задачы графік асаблівыя спадзяванні ўскладаў на колер, фарбы, якія вылучаюць сцішаную гаму. За дзяўчынкай з зялёным букетам на вокладцы — два шэрыя пугачы з зялёнай жабкай, якія ўселіся на галінку на форзацы. Гэтыя ж адметнасці — спакой для вачэй, адсутнасць трывогі і зіхоткіх агеньчыкаў фарбаў — прысутнічаюць і на авантытуле. Праўда, тут гаспадарыць блакіт, які крыху перабівае карычневая камізэлька дзядулі Казачніка.

Варта заўважыць, што выбраны мастаком і выдавецтвам фармат кнігі [100х90 $^1/_{16}$] дазваляе выпрацаваць сістэму размяшчэння малюнкаў досыць прапарцыянальна. У левым ніжнім куце развароту Р. Цімохава вымалёўвае героя, дзеянне, якія ілюструюць пачатак расповеда. У верхнім правым — працяг альбо завяршэнне мастацкага выкладання казкі. Пры ўсім багацці, пры ўсёй разнастайнасці элементаў афармлення Р. Цімохава ўсё ж дастаткова лаканічная ў пераказе зместу казак. І ў дадзеным выпадку гэтая лаканічнасць — толькі на карысць знаёмству з кнігай. У выданні няма "ліхтарыкаў", адсутнічаюць традыцыйныя застаўкі, якія, магчыма, і варта выкарыстоўваць у афармленні народных казак. У дадзеным выпадку малюнкі, раскіданыя па кутах разваротаў, дастаткова красамоўныя. Ім не патрэбны "падпоркі". Калі мастачка адчувае, што малюнак павінен данесці больш інфармацыі, чым гэта дазваляе толькі "партрэтная", застылая выява жывёлы ці птушкі, то яна выходзіць на шырокую прастору ілюстрацыі на ўвесь разварот. Так атрымалася і з афармленнем казкі Віці Малышчыца (у сярэдзіне 1990-х ён вучыўся ў другім класе Запрудскай няпоўнай сярэдняй школы Глыбоцкага раёна) пра прыгоды ката Донькі. Спярша мастачка абазначыла месца дзеяння ў казцы і месца галоўнага героя ў гэтым дзеянні. А на разварот пакінула партрэт Донькі. Таксама перад мастаком стаяла няпростая задача, бо партрэт на развароце мог бы разваліцца. Жывёла, выява якой раскладваецца адразу на дзве старонкі, неяк адштурхоўвае, парушае цэласнасць

вобраза. Р. Цімохава пакідае Доньку на левай старонцы, з якой мы сустракаемся, перагортваючы кнігу. Але ж вока ўзіраецца далей, у правы бок. А там — прастора, складзеная з птушак, што выглядваюць з гнёздаў і дупла. Прастору абагульняе і дзіўнае дрэва, мо нават — дрэвы, пераплеценыя з кустоўем і травою. Донька ж прысутнічае і тут — з-за дрэў на правай паласе выглядвае яго шыкоўны хвост. Значыць, галоўны герой, мілы Донька, якога сваёю казкай первыхоўвае Віця Малышчыц, — у адной грамадзе з астатнімі героямі.

Варта заўважыць, што сёння многія выданні дзіцячых кніг прайграюць з-за таго, што выдаўцы эканомяць сродкі на афармленні кніг. Меней ілюстрацый — менш патрэбна плаціць мастаку, меншымі становяцца затраты на друк. Выданне кнігі "Сказки детей Беларуси-Mӓrchen belarusischer Kinder" — зусім іншы выпадак. Кніга паўнаколерная. На 144 яе старонках — больш як сотня ілюстрацый, тры вялікія палосныя малюнкі. І, відавочна, затраты апраўданыя. Кніга ўяўляе сабою надзею не толькі з пункта гледжання зместу, але і з-за мастацкага афармлення — таксама.

…У 1912 годзе на ўсерасійскім з'ездзе мастакоў дакладчык Л. Аршанскі так ахарактарызаваў стан дзіцячай літаратуры: "Пісьменнікі з імем рэдка, а мастакі ніводнага разу не працавалі для дзяцей. Выдаўцы, большынёй сваёй чужаземцы, надоўга зрабілі дзіцячыя кнігі зборам бясколерных, бяздарных, літаратурна-рамесніцкіх твораў. Нават казкі, цудоўныя нашы казкі не натхнілі рускіх мастакоў, — у нас да гэтага часу няма поўнага ілюстраванага выдання народных казак, якія маюцца ў Германіі, Швецыі, Англіі. І толькі ў самыя апошнія гады з'яўляюцца першыя мастацкія ілюстраваныя дзіцячыя кнігі. Імёны мастакоў вядомыя: Несцераў, Білібін, Бенуа, Малюцін". З часу таго крытычнага выказвання мінула амаль стагоддзе. Шмат што змянілася. Здабыткі кніжных графікаў у галіне дзіцячай літаратуры відавочныя. Але ж жыццё не стаіць на месцы. І ўжо часам нешта ствараецца, губляецца. Свае ўплывы на характар афармлення аказваюць вобраз мыслення, інфармацыйная прастора вакол чытача і аўтара. І супрацьстаяць суладнасці тэкстаў і іх мастакоўскага прачытання можна толькі ў развіцці і пошуку новага, ва ўзвышэнні лепшых традыцый. Рыта Цімохава афармленнем кнігі "Сказки детей Беларуси-Mӓrchen belarusischer Kinder" паказвае, што малюнкі — неабходны, часам надзвычай выразны складнік на шляху кнігі да чытача. Нават калі яна напісана зусім юнымі аўтарамі — хлопчыкамі і дзяўчынкамі.

Мікола БЕРЛЕЖ

Ілюстрацыі Рыты Цімохавай да казак са зборніка "Сказки детей Беларуси-Mӓrchen belarusischer Kinder".

Пад вокладкай

1. Полоцк. Из пепла столетий: фотоальбом. — Минск: Беларусь, 2010.

У 2010 годзе самы старажытны горад Беларусі Полацк быў аб'яўлены культурнай сталіцай краіны. За гэты год тут адбылося шмат канцэртаў, конкурсаў і фестываляў, мастацкіх выставак і пленэраў. Знакавай падзеяй для горада можна назваць і выхад дадзенага фотаальбома, у якім якасныя здымкі фотамастака А. Елькіна і кароткі нарыс гісторыі Полацка (які, дарэчы, прыводзіцца ў выданні і ў перакладзе на англійскую мову) С. Тарасава аб'яднаны ў агульную гарманічную канцэпцыю складальнікам Сяргеем Пешыным.

2. Марцінкевіч герба Лебедзь: дакументы і матэрыялы пра класіка беларускай літаратуры XIX ст. Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча / уклад., падрыхт. тэкстаў, пер. і камент. Генадзя Кісялёва. — Мінск: Беларуская навука, 2010. — 472 с.

Гістарычныя заслугі В. Дуніна-Марцінкевіча велізарныя. Ён адзін з пачынальнікаў беларускай літаратуры Новага часу, адзін з галоўных дзеячаў нашага нацыянальна-культурнага Адраджэння XIX ст., адзін з першых, хто чуйна ўлавіў выклікі часу і, як пісаў Я. Купала, узяў "дуду беларускую ў рукі". Зборнік, падрыхтаваны ў межах юбілейнай праграмы, прысвечанай 200-годдзю з дня нараджэння В. Дуніна-Марцінкевіча, змяшчае найбольш значныя і важныя дакументы і матэрыялы пра яго жыццё, працоўную дзейнасць і шматгранную творчасць.

3. Уладзімір Караткевіч: вядомы і невядомы: зборнік эсэ, вершаў, прысвячэнняў / уклад.: А. Верабей, М. Мінзер, С. Панізнік. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 386 с.

У зборнік, выхад якога прымеркаваны да 80-гадовага юбілею У. Караткевіча, увайшлі: эсэ Алега Лойкі "Уладзімір Караткевіч, або Паэма Гарсія Лойкі", паэтычныя творы самога Уладзіміра Сямёнавіча на беларускай і рускай мовах, аўтапераклады асобных твораў на рускую мову і лісты паэта да Ніны Молевай (друкуюцца ўпершыню), а таксама вершы, урыўкі з паэм, эсэ, вытрымкі з нарысаў, крытычных артыкулаў як беларускіх, так і замежных пісьменнікаў, прысвечаныя У. Караткевічу.

4. Зайцев, С. Варяжский круг: Роман / С. Зайцев. — 2-е изд., стереотип. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 512 с.

Гістарычны раман "Варяжский круг" — адна з шасці кніг серыі "История Росии в романах". У ім аўтар прапаноўвае чытачу падарожжа ў Сярэднявечча, а дакладней, у XII ст., калі Кіеўскім княствам кіраваў Уладзімір Манамах. На шляху галоўных герояў Бераста і Эйрыка — шмат прыгод і выпрабаванняў, страт, подзвігаў і, як гэта заўсёды здараецца ў гістарычных раманах, кахання.

5. Балас, Линор. Вампиры / Линор Балас. — Москва: АСТ; Санкт-Петербург: Астрель-СПб, 2010. — 288 с.

Апошнім часам з'яўляецца "новая хваля" кніг пра вампіраў, выкліканая поспехам раманаў С. Маер. Дадзенае выданне можна смела назваць прадуктам гэтай хвалі, як па глыбіні даследавання, так і па ўзроўні мастацкасці выкладання матэрыялу. Безумоўна, кніга пашырае кругагляд, знаёміць (праўда, урыўкамі) з біяграфіямі некаторых знакамітых "вампіраў", у ёй прыводзяцца розныя пункты гледжання на пытанне вампірызму, але… моманты, калі аўтарка "адхіляецца" ад цытавання спецыяльнай літаратуры, выказвае ўласныя меркаванні, здзіўляюць наіўнасцю, нелагічнасцю высноў і аднанакіраванасцю меркаванняў. Больш таго, выданне смела прэтэндуе на званне "самай поўнай кнігі пра вампіраў", але ці можна змясціць амаль трохсотгадовы вопыт даследавання тэматыкі ў фальклоры, рэлігіі, літаратуры, мастацтве на 288 старонках кнігі?

З кнігамі знаёміла
Марына ВЕСЯЛУХА

Водгукі дасылайце на электронны адрас аўтара: himarina@tut.by

Кнігі для агляду прадастаўлены магазінам "Кніжны салон". Тэл. 385-60-89

Сон

Апавяданне

Юлія ЗАРЭЦКАЯ

“Добры дзень. Праходзьце, сядайце. Што вас турбуе? Распранайцеся… Давайце паглядзім… Так, тут мы зробім разрэз…” Пластычны хірург, прывабны мужчына гадоў пад сорак, праводзіў агляд чарговай пацыенткі.

Таня выключыла ноўтбук, але перад вачыма імгненна ўзнікла карцінка, якую бачыла ці не сотню разоў: вось жанчына ідзе ў клініку на аперацыю, вось хірург малюе на яе целе чорным маркерам, дзе і што будзе рэзаць, вось анестэзіёлаг пытаецца пра алергічныя рэакцыі на медпрэпараты, вось пачынае дзейнічаць наркоз… Уяўляць, што адбываецца далей, дзяўчыне не хацелася, і яна пераскочыла да прыемных кадраў: пацыентку, прыгожую і вясёлую, вітаюць сваякі, знаёмыя, сябры… Жанчына ўсміхаецца і кажа, што цяпер яе жыццё абавязкова перайначыцца…

Змяніць сваё жыццё марыла і Таня. Не сказаць каб даўно, але гадоў пяць — дакладна. З таго часу, як скончыла школу і паступіла ў тэхнікум. Вялікі і незнаёмы горад яе спачатку напалохаў. Усё было чужым, непрыязным, халодным… Але вясёлае, вірлівае студэнцкае жыццё хутка закружыла Тані галаву, уцягнула ў свой энергічны, непрадказальны рытм — і яна як быццам пасябравала з гэтым горадам. Модным, прыгожым, рознакаляровым…

Калі жыла з бацькамі дома, у вёсцы, Таня сабе падабалася. Невысокая, нават мініяцюрная, доўгія прамыя цёмна-русыя валасы, пяшчотны твар… Кавалераў хапала, адным словам. І запіскі пісалі, і з танцаў праводзілі, і кветкі дарылі. Але свайго адзінага Таня пакуль не сустрэла. “Відаць, не пара яшчэ, трэба пачакаць…” — супакойвала сябе дзяўчына і не нудзілася, бо маладосць і нуда не ходзяць разам, прынамсі, не павінны: рознага веку яны, не равесніцы.

Лежачы летам каля рэчкі на сакавітай траве, Таня любіла ўяўляць, як паедзе ў горад і спаткае там аднойчы яго. Яны выпадкова сутыкнуцца, зірнуць адно аднаму ў вочы — і зразумеюць, што гэта каханне. Яны будуць шмат гуляць, смяяцца, размаўляць… І ён здзівіцца (гэта абавязкова!), што яна не толькі прыгожая, але і разумная. Таня раскажа яму пра іншыя краіны, пра мінулыя часы — калі Зямлі было гадоў гэтак на тысячу меней, пра тых, хто жыў калісьці на ёй… Гэтыя мары былі такімі салодкімі і цёплымі, што Таня міжволі заплюшчвала вочы — і неўзабаве мроі і летуценні траплялі ў соннае царства. І лагодны летні ветрык перабіраў яе валасы, адганяў гарачыя сонечныя промні, пяшчотна кранаўся вуснаў, што ледзь-ледзь усміхаліся.

…— Дзяўчаты, зірніце, якая красуня! — Светка саскочыла з ложка і, падбегшы да стала, паклала на яго тоўсты часопіс, што змяшчаў ці не паўтысячы тонкіх, рознакаляровых, глянцавых старонак. — Вось гэта вусны! А вочы! А бровы!..

— Але, дзяўчаткі, сапраўдная прыгажуня! — уздыхнула Лена-Лянок, адарваўшыся ад канспекта. — Пашчасціла ж!

— Ну, і што там за краля? — усміхнулася Жана і адклала ўбок ноўтбук. — Мабыць, Анжаліна Джолі?

— Адкуль ты ведаеш? — здзівілася Светка.

— А што тут ведаць? — паціснула Жана плячыма. — Яна ж усюды — і ў часопісах, і ў Інтэрнэце, і ў кіно…

— Мне хоць бы адно толькі мець, як у яе — і я такой шчаслівая была б, — Светка прыціснула рукі да грудзей і ціха выдыхнула: — Вусны! Не тое што мае…

— А мне б — вочы! — прамовіла Лена. — Каб вось так — хлоп! хлоп! — яна замігала сваімі невялікімі бліскучымі зялёнымі вачанятамі, — і хлопцы — штабялямі!

Дзяўчаты засмяяліся.

— Наступны лот — нос! Не абы-які, а — грэчаскі! — абвясціла Жана. —Ну, тут зразумела — якраз Таньцы, — і торкнула пальцам у фота галівудскай прыгажуні. — Гэты не бульбінай!

Таня падышла да стала, зірнула на фота: сапраўды, грэчаскі. Пажартавала:

— Навошта мне грэчаскі, калі я беларуска? Мне наш добра.

— Вось і маеш бульбіну! — хіхікнула Жана.

Дзяўчаты яе не падтрымалі, і Светка паспешліва зашчабятала:

— Ай, дзяўчаткі, пажартавалі — і хопіць. Хай усё Анжаліне дастаецца! — і, перагарнуўшы колькі старонак, усклікнула: — Ой, гляньце: макіяж “Вусны, як у Анжаліны”! Трэба стойкі контур, памада, прафесійны памазок… — Светка маланкай рванула за касметычкай.

— Знойдзеш макіяж “Вочы-нос-бровы і г.д. ад Джолі” — заві! — ухмыльнулася Жана і, уладкаваўшыся на ложку, зноў уткнулася носам у ноўтбук.

Дзяўчат чакала першая, зімовая, сесія…

Здалі яе новаспечаныя студэнткі добра: рыхтаваліся ж! (Светка, праўда, два залікі з першага разу не здала. Але нічога: пачытала, падвучыла — і атрымала запаветны выкладчыцкі подпіс). А затым раз’ехаліся па хатах, па сваіх вёсках: набірацца новых сіл.

Таня таксама адпачывала. Смачна ела (маці, вядома, толькі самыя любімыя стравы дачушцы гатавала), гуляла, сядзела ў Інтэрнэце, з былымі аднакласнікамі сустракалася, чытала… Прачынаючыся раніцай на першыя “пары”, Таня марыла, як адаспіцца потым, пасля сесіі. Аднак цяпер чамусьці не спалася…

“Не ведала, Танюша, што ты такая кісейная паненка, — пакеплівала Таня з сябе, лежачы ў ложку і ўжо не намагаючыся заснуць. (А калі сам з сябе пацвельваешся, бачыш і ацэньваеш сябе быццам збоку, значыць, усё разумееш, значыць, усё, як кажуць, пад кантролем, значыць, няма чаго панікаваць.) — Дзяўчаты дурэлі, жартавалі, а ты набрала сабе ў галаву: “нос бульбінай” — і ўсё. Цяпер перажывай, нос сантыметрам вымярай, слёзы пралівай…”

Дагэтуль нос Танін нічым не вылучаўся і ні ў каго асаблівай увагі на сябе не звяртаў: нос як нос. Не ідэальны, вядома, але і не брыдкі. Ну, можа, трошкі кончык таўставаты. Але — можа, але — трошкі…

Таня ўзяла ў рукі пульт ад тэлевізара, націснула на зялёную кнопку. “Падары сабе новую скуру! Мы прадстаўляем інавацыйную серыю — альтэрнатыву эстэтычнай медыцыне. Імгненны прыкметны вынік! Мікрадэрмабразія і энзімны мікрапілінг…” — заклікала рэклама, дэманструючы прыгажуню з ідэальнымі прапорцыямі цела, светла-ружоваю скураю і беласнежнаю ўсмешкаю.

Таня пераключыла канал. “У ЗША штогод трыста тысяч жанчын павялічваюць грудзі, а амаль палова расіянак гатовая “падкарэкціраваць” свой твар ці цела з дапамогаю хірургічнага ўмяшання, — бадзёра балабоніла вядучая. — Сёння мы запрасілі ў студыю адну з іх, тую, якая адважылася на пластычную аперацыю, зрабіла крок да прыгожага жыцця. Вітайце — Вольга! Ёй 34 гады, па прафесіі — фінансіст, і яна павялічыла сабе грудзі”.

“Пасля нараджэння дзіцяці я перастала сабе падабацца. Цэлы год карміла дзіця грудзьмі… Пачала камплексаваць, стала няўпэўненай у сабе. Муж казаў, што я падабаюся яму такая, якая ёсць. А калі загаварыла пра аперацыю, нават прад’явіў ультыматум: ці ён, ці новыя грудзі. Але я пайшла да хірурга… Тры дні пасля аперацыі калола абязбольваючае, нават машыну было цяжка вадзіць — такі быў боль. Але ўсё прайшло, я шчаслівая, раскрылася як асоба, уладкавалася на новую працу і пазбавілася ад комплексаў!” — маладая рыжавалосая жанчына з радзімкаю каля вуснаў бойка сакатала ў камеру і ўсміхалася. Кофтачка з выразам на грудзях шчыльна абцягвала яе новыя формы…

“Ну і дурніца! — хмыкнула Таня і выключыла тэлевізар. — Выйшла замуж, дзіця нарадзіла, муж кахае… Чаго табе не стае? А яна: перастала падабацца, комплексы з’явіліся… Ды яны не з’явіліся, яны заўсёды былі — хаваліся недзе ў галаве, глыбока ўсярэдзіне таіліся. А раптам муж кіне, бо ў мяне грудзі малыя, і вусны тонкія, і бровы рэдкія?.. Страхі, страхі, страхі… На якіх прадпрымальныя дзялкі зарабляюць грошы. Можна павялічыць грудзі, паменшыць талію, “напампаваць” вусны — урэшце, давесці да ідэальнага стану ўсё знешняе. А што рабіць з унутраным? Чаму гэта маладзіца не галосіць: у мяне комплексы, бо я толькі гартаю гламурныя часопісы, гляджу серыялы і штодзённа падлічваю ў люстэрку маршчынкі! Я не чытаю кніг, мой унутраны свет бяднее… А ўвогуле — у які фанцік карамельку ні ўкруці, яна шакаладнаю цукеркаю не стане!” — пастанавіла дзяўчына і ніколі б не падумала, што некалі сама апынецца на месцы такой дурніцы з комплексамі.

— Мужчына, вы чаго на мяне ўтаропіліся? — Таня адчула, што пачынае закіпаць. Гэтага рабіць было нельга: кліент заўсёды мае рацыю, і эмоцыі свае трэба трымаць пры сабе, ды і камеры відэаназірання здымаюць, але спыніцца ўжо не магла. — Што, упершыню нос бульбінай бачыце? Ну дык разглядвайце! — Таня з выклікам глядзела на мужчыну.

— Прабачце, дзяўчына, але я не на нос, а на вас глядзеў, — разгублена прамовіў незнаёмец і ў той жа час удакладніў: — Зірнуў. Мне здалося, што вы мне лішнюю рэшту далі. Па-мойму, пяцьдзясят тысяч…

Прыгожыя наманікюраныя пальцы Тані задрыжэлі, ад падбародка чырвань імкліва хлынула ўверх, быццам пэндзлем, зафарбоўваючы светлы твар.

— Прабачце… калі ласка… дзякуй… — пралепятала дзяўчына, хаваючы ў куточках вачэй няпрошаныя, пякучыя слёзы. — Прабачце…

“Усё. Гэта ўсё… Дурніца. Псіхапатка… Цяпер цябе звольняць з працы… А праз тыдзень за пакой трэба плаціць… Што ты скажаш бацькам?.. Гэта ўсё…”, — праносіліся ў галаве адчайныя думкі, сэрца тухкала так, што, здавалася, чуюць усе навакольныя. Але праз некалькі хвілін Таня здолела ўзяць сябе ў рукі і супакоіцца. З твару спала чырвань, адно шчокі засталіся пунсовымі…

Гэты “эмацыянальны ўсплёск” начальства Тані даравала, зрабілі толькі заўвагу ды ўпікнулі ў нястрыманасці. Усё ж дзяўчына лічылася добрым, кваліфікаваным работнікам, заўваг і скаргаў раней не атрымлівала, паводзіла сябе як мае быць. Словам, спісалі ўсё на нервы. І, відаць, мелі рацыю.

Спецыялістам па аперацыйна-касавай рабоце ў гэтым абменным пункце, які размяшчаўся ў буйным, заўсёды шматлюдным гастраноме, Таня працавала больш як два гады. Трапіла яна сюды, лічы, адразу пасля заканчэння фінансава-эканамічнага каледжа. Работа падабалася, каб не адно але… Але — гэта вялізнае шкло, якое аддзяляла касіра ад кліентаў. У невялікай кабінцы не было куды схавацца ад людскіх вачэй. Пакуль Таня правярала купюры, лічыла грошы, раздрукоўвала чэкі, любы чалавек мог разглядаць яе колькі заўгодна. Дзяўчына была нібы тая банкнота, якую вывучаюць праз спецыяльную прыладу, каб вызначыць, ці сапраўдная. Тані падавалася, што яна фізічна адчувае, як яе разглядаюць, яна нават чула абрыўкі думак — невыразныя, рэзкія: “Я думаў, прыгажуня, а прыгледзеўся — э-не, фальшыўка… Але-але, я адразу запрыкмеціў гэтую загану… Хе, дык як тут не заўважыць, калі гэты нос…”

Гэты нос, які, калі ён быў зусім маленькім, любілі цмокаць бацькі (і калі ён падрос — таксама, толькі ўсё радзей: дзеці хутка вырастаюць і прагнуць стаць дарослымі, без лішніх сантыментаў і цмокання), які пазней любіў уткнуцца ў цікавую кніжку, а яшчэ праз колькі часу не цураўся і папудрыцца. Той нос, які быў звычайным, пакуль яго не назвалі “бульбяным”.

Дзіўна: хіба можна словам мяняць знешнасць? Ну, калі б Жана, напрыклад, сказала, што Таніны ногі растуць, як кажуць, ад вушэй, хіба яны падраслі б на дзясятак сантыметраў? Не, вядома, засталіся б ранейшымі. А калі сказаць, што нос, які дагэтуль сямнаццаць гадоў выглядаў прыстойна, падобны на бульбіну, няўжо ён стане такім? Але, стане. Слова — ці добрае, ці злое — валодае яшчэ і не такою сілаю.

…Жарцік той недарэчны, які прагучаў у студэнцкім пакоі перад першай сесіяй, Таня выкінула з галавы. Зноў закруціла вірлівае студэнцкае жыццё, новыя сябры, сустрэчы… Але калі да ўсіх дзяўчат, з якімі яна жыла ў пакоі, пачалі заходзіць нясмелыя кавалеры, з нейкага цёмнага закутка свядомасці вылез той самы жарт. І неўспадзеўкі перарос з жарту ў сум. Цяпер Таня сумавала дзень у дзень. Той адзіны, пра якога яна марыла, лежачы ўлетку каля ракі, усё ніяк не з’яўляўся і не зазіраў у вочы, каб убачыць у іх каханне. І чым больш мінала адзінокіх, самотных дзён, тым больш Таня пераконвалася: нос — гэта той, хто вінаваты ва ўсіх яе любоўных і жыццёвых нягодах. Такая чалавечая натура: заўсёды прагне адшукаць вінаватага. Мабыць, лягчэй жыць, ведаючы таго, хто робіць наша жыццё няшчасным. Нават калі яго няма і быць не можа…

І калі раней Таня называла няйнакш як дурніцамі тых, хто бег вырашаць свае праблемы да пластычнага хірурга, цяпер сама гатова была стаць адной з іх. Яна марыла пра цуд. (Казка пра Папялушку жыве ў сэрцы кожнай дзяўчыны.) А калі даведалася, колькі каштуе гэты цуд (дзівосы ў наш час прадаюцца, нібы бульба на кірмашы), пачала збіраць грошы.

“Калі я магу зрабіць сябе прыгожай, чаму я павінна адмаўляцца ад такога шанцу? Раз — і гатова. Быў бульбінай — стане грэчаскім. І беды абавязкова згінуць, і я стану ўпэўненаю ў сабе, і такою буду падабацца хлопцам. Яшчэ выбіраць буду!” — падбадзёрвала сябе дзяўчына і збірала, збірала грошы…

Аперацыя была прызначана на сёння. Таня хвалявалася. Але ўспамінала прыгожыя карцінкі з тэлевізара, шчаслівыя ўсмешкі пацыентаў — і супакойвалася. Яна таксама згадвала свой першы візіт да пластычнага хірурга, яго меладычны, спакойны голас, крыху незразумелыя тэрміны, тлумачэнні…

“Алергічныя рэакцыі ёсць? Што адчуваеце? Так і павінна быць. Усё добра. Зараз вы адчуеце… хутка… потым…”, — словы анестэзіёлага, якія дзяўчына спачатку чула выразна, цяпер сталі неакрэсленымі, далятала як быццам здалёк — і ў гэтую невядомую далеч неўзабаве адляцела і Таня.

З памяці выплывалі ўсялякія карцінкі, мяняліся, даносіліся нейкія галасы… І раптам дзяўчына апынулася ў невядомым горадзе. Яна сніла, што ішла па шумнай вуліцы. Навокал узнімаліся ў неба вышынныя будынкі — глянцавыя, дзіўных геаметрычных формаў, усё было стэрыльна чыста (Таня яшчэ падумала: быццам у аперацыйнай), праязджалі блішчастыя новенькія аўто, хадзілі людзі… Людзі… Стоп! Таня не адразу ўцяміла, чаму яе ўвага засяродзілася на іх. Вунь ідзе жанчына з хлопчыкам, відаць, з сынам, яны трымаюць у руках па марожаным і ўсміхаюцца, насустрач ім — закаханыя, ён пяшчотна абдымае яе, зазірае ў вочы, за імі тупае бабуля… О не! Жанчына, хлопчык, дзяўчына, хлопец, бабуля — яны ўсе на адзін выгляд! У іх чыстая скура, выразныя бровы, сакавітыя, пульхныя вусны, яны роўна трымаюць спіну, іх крокі пругкія і лёгкія. І твары — ідэальныя, дасканалыя, строга сіметрычныя, без ніводнай маршчынкі, плямкі ці радзімкі — адзін у аднаго…

Таня захацела ўцячы, прабегла некалькі метраў, спынілася, азірнулася наўкол — і нечакана яе позірк затрымаўся на вітрыне нейкага магазіна. У шкле Таня ўбачыла маладую дзяўчыну. Яе твар падаўся знаёмым. Не, ашукалася: выразныя бровы, сакавітыя, пульхныя вусны, чыстыя васільковыя вочы… Вочы! Памыліцца было нельга — гэта былі Таніны вочы. А значыць, яна стала такою, як яны: гэтыя людзі з ідэальнымі тварамі, аднолькавымі паставамі, лёгкаю хадою ў модным, прыгожым, рознакаляровым горадзе сноў…

Барысаўская цэнтральная раённая бібліятэка ім. І. Х. Каладзеева падрыхтавала для аматараў мастацтва адмысловы падарунак да Новага года. Тут, у мастацкай галерэі "З'ява", адкрылася выстаўка твораў Сяргея Лагачова пад назвай "Дэкаратыўны сімвалізм". Гледачы з рознымі густам і запатрабаваннямі не засталіся абыякавымі. Іх уразілі высокае майстэрства твораў і прыгажосць карцін, якія просяцца стаць часткай інтэр'ера. Але самыя тонкія ўражанні атрымалі тыя, хто чакаў сустрэчы з сапраўдным мастацтвам.

Свет Сяргея Лагачова

Свет майстра насяляюць героі міфаў, казак, Евангелля, літаратурных твораў, дзякуючы якім ствараецца адчуванне рухомасці часу. Яны для аўтара маюць асаблівую каштоўнасць, бо з'яўляюцца ўражаннямі дзяцінства. Магчыма, толькі дзеці вераць у цуд, у тое, што рэкі і дарогі абавязкова прывядуць пілігрымаў і музыкаў (работы "Місія", "Вялікі канцэрт") у далёкі край, дзе за лясамі, за гарамі ёсць зямля, на якой яшчэ не скончыўся "залаты век" і дзе жыве мастак. Разам з ім — неардынарныя асобы: Дон Кіхот, барон Мюнхгаўзен, Казанова, Д'Артаньян, Каламбіна і Арлекін, з якімі ў майстра выбудоўваюцца зусім не простыя ўзаемаадносіны.

Матывы пошуку дабра, любові, праўды таксама цікавяць аўтара. Усё, што кранае душу, што варта ўвагі, знайшло адлюстраванне ў вобразах. Каб надаць змесцу глыбіню, двухсэнсоўнасць, іншасказанне, аўтар прыбягае да сімвалаў (дарога, рака, егіпецкая ладдзя, крыгі, ключы), пакідаючы гледачу і месца для здагадкі. Як сюжэт твораў, так і кампазіцыі — фантастычныя.

У пабудове кампазіцыі мастак зыходзіць з таго, што адно другому супрацьпастаўляецца, прыкладам, такія вобразы, як мужчына і жанчына ("Пара", "Шырма"), чалавек і жывёла ("Працэсія"), мастак і яго творчы вобраз ("Час блізнят", "Кентаўр"). Увядзенне арнаменту ў кампазіцыйны тэкст надае работам рытмічнасць, а плямы фарбаў, пераклікаючыся між сабою, складаюць мелодыю. Каларыстычнае вырашэнне абмежавана ўмоўнымі, амаль манахромнымі тонамі. Але дамініруючымі з'яўляюцца чырвона-ружовыя, якія надаюць творам сакавітасць, цяпло, выконваюць эстэтычную і этычную ролю дабра. Перавага чырвонага колеру над астатнімі — даніна захапленню аўтара мастацтвам Протарэнесансу.

Вынікам улюблёнасці Сяргея Лагачова ў дэкаратыўную творчасць старажытнага Усходу стала спасціжэнне выразнасці лініі, сувязь выяўляемага з надпісамі. Мастак многа працуе над удасканальваннем тэхнічных прыёмаў, падрыхтоўвае акрылавыя мастыкі, грунтуе палатно — матрыцу будучага твора. Выкананыя ў такой тэхніцы карціны знітоўваюцца ў адзіны паэтычны вобраз. Дзякуючы аб'ёмнай фактуры ўтвараецца ігра святла і ценю, аб'ёму і плоскасці, робячы форму яшчэ больш выразнай. Так ствараецца дэкаратыўнасць твора, якi ўяўляе сабою сінтэз узаемапранікнення графікі, скульптуры, жывапісу і музыкі…

"…Ідзі прыгожыя, колер смачны, тэхніка — ад майстра", — такі запіс у кнізе водгукаў пакінула мастачка, кандыдат мастацвазнаўства Наталля Царык. Мастак — заўсёды творца, і які б новы свет ён ні стварaў, ці то свет "дэкаратыўнага сімвалізму", ці які іншы, заўсёды застаецца летуценнікам.

Таццяна АНТРОПАВА,
культуролаг

На здымках: работы Сяргея Лагачова.

Працяг. Пачатак у № 47

У люстэрку экрана

Мінскі міжнародны кінафестываль «Лістапад» — 2010. Пастскрыптум. Кіно маладых

Калі верыць Вудзі Алену, самаадукацыя і асабістая зацікаўленасць — найважнейшыя рэчы для таго, каб здымаць кіно. Вялікі амерыканскі рэжысёр раіць глядзець як мага больш фільмаў, і ў нейкі момант яны ўвойдуць у плоць і кроў гледача. Што ж засталося ў галаве кінамана пасля тыдня "Лістапада"?

Конкурс маладога кіно паказаў, што нават першыя работы прадстаўленых рэжысёраў цікавыя і вартыя ўвагі. Гран-пры журы атрымаў фільм "Кастрычнік" Даніэля і Дыега Вега (Перу). У полі зроку братоў — замкнёны адзінокі чалавек, ліхвяр, жыццё якога пераварочваецца, калі выпадковая сувязь нечаканна атрымлівае працяг: сустрэтая жанчына падкідае яму немаўля і збягае. Клеманту нічога не застаецца, як перагледзець свае жыццёвыя каштоўнасці, узаемаадносіны з іншымі людзьмі, якіх раней ён успрымаў толькі як кліентаў, і заўважыць, што побач знаходзяцца людзі, вартыя яго любові.

Яшчэ адзін падкідыш знаходзіць сям'ю ў венесуэльскай стужцы "Брат" Марсэля Раскіна. Лепшы фільм на "Лістападзе", паводле ацэнкі гледачоў, уводзіць у свет неўладкаванага жыцця трушчоб, дзе амаль адзіны спосаб вырвацца — гэта футбол. Шаснаццаць гадоў таму адзінокая жанчына, якая з цяжкасцю магла пракарміць свайго маленькага сына Хуліа, узяла на рукі немаўля, пакінутае на сметніку: не змагла прайсці міма. Прыёмная сям'я стала для знайдыша роднай, разам са старэйшым братам ён пачаў займацца футболам. Аднойчы на вачах у прыёмнага сына сябра яго брата незнарок стрэліў і забіў маці Хуліа... Фільм раскрывае тэму ахвярнасці ў кантэксце выратавання жыцця.

У яшчэ горшых умовах, амаль без надзеі, існуюць героі стужкі "Самсон і Даліла" (Аўстралія). Яны жывуць у ізаляваным паселішчы абарыгенаў у пустыні цэнтральнай Аўстраліі. Тут адна праблема: як выжыць. І яе дастаткова, каб прымусіць гледача задумацца, выклікаць шчырыя эмоцыі. Рэжысёр, сцэнарыст, аператар і кампазітар у адной асобе, Уорвік Торнтан цалкам пагрузіўся ў гэты далёкі ад цывілізацыі свет — нібы сам адтуль родам. Бачна, што гэта не эксплуатацыя цяжкай тэмы, а споведзь пра набалелае, без дэкларавання маралі, лозунгаў і філасофіі: нездарма Торнтан здымае ў дакументальнай манеры. Два фільмы конкурснай праграмы маладога кіно былі адзначаныя спецыяльнымі дыпломамі журы: "Усе вы капітаны" (Іспанія) і "UDAAN" (Індыя). У іспанскай стужцы раскрываецца тэма складаных узаемаадносін еўрапейскага рэжысёра з падлеткамі выхаваўчага дома ў Марока, а герой індыйскага фільма не можа знайсці паразуменне з бацькам з-за таго, што хоча стаць пісьменнікам, бо ў аўтарытарнага бацькі свае планы на будучыню сына.

Падладзіць іншага пад сябе, нават эксплуатаваць яго, здаецца, зрабілася нормай у чалавечых адносінах. Пра гэта — "Дрэнны дзень для рыбалкі" Альвара Брэхнера (Уругвай — Іспанія). "Show must go on" ("шоу павінна працягвацца") нягледзячы ні на што. Інтрыга ў фільме закручваецца вакол рынга напярэдадні бою паміж знакамітым чэмпіёнам свету Якабам ван Опэнам і непрафесійным Марыё, якога пайсці на няроўны двубой вымушаюць абставіны: цяжарная нявеста. Удзел у гэтым шоу можа каштаваць яму жыцця альбо 1000 долараў у выніку перамогі над чэмпіёнам, з якім на рынгу "ніхто не вытрымае тры хвіліны"... У фільме ёсць пэўныя гуманістычныя ноткі, вартыя ўвагі. Непрабіўны, пазбаўлены ўсялякіх эмоцый менеджар чэмпіёна — Арсіні аказваецца здатным на спачуванне цяжарнай жанчыне, якую акалічнасці прымусілі ў роспачы падштурхнуць свайго мужчыну да ўдзелу ў спаборніцтве. Між іншым, Арсіні неўзабаве ўсведамляе, што чалавек, на якім ён як менеджар зарабляе грошы, не проста груда біцэпсаў…

Цікавай была і пазаконкурсная праграма ігравога кіно. Рэжысёрскі дэбют Людмілы Гурчанкі "Пярэстае змярканне" не толькі парадаваў гледачоў чарговай сустрэчай з улюбёнай актрысай, але, можна сказаць, напоўніў залу аўрай чалавечай дабрыні і чысціні. Падобны фільм пра жаночы лёс — "Зона турбулентнасці" Яўгеніі Цірдатавай (у конкурсе маладога кіно). Розныя лёсы жанчын прагучалі ў некалькіх паэтычных прыгожых стужках... Самымі адметнымі кінападзеямі фестывалю для мяне сталі стужкі "Я забіў сваю маці" Ксаўе Долана (Канада), "Адышоўшыя" Йохіра Такіта (Японія) і "Качагар" Аляксея Балабанава (Расія).

У праграме дакументальнага кіно гран-пры атрымаў фільм Вадзіма Яндрэйкі "Жанчына з пяццю сланамі" (Швейцарыя — Германія). Гераіня дакументальнай стужкі — жанчына ўнікальнага лёсу, вядомая перакладчыца Святлана Гаер, якая пераўвасобіла на нямецкую мову пяць раманаў Дастаеўскага і працягвае працаваць у свае 85 гадоў.

Марына ДОЎГЕР

Радуемся разам

У Мінску адбылася прэзентацыя каштоўнай скрыпкі, набытай нядаўна Міністэрствам культуры краіны пры падтрымцы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі для таленавітай моладзі — выхаванцаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Гэты інструмент выраблены ў 1673 годзе славутым італьянскім майстрам Андрэа Гварнеры. Пра тое, што ў Беларусі трэба стварыць дзяржаўную калекцыю дыхтоўных музычных інструментаў, а яе пачаткам павінна быць хаця б адна добрая каштоўная скрыпка, загаварылі пасля XIII Міжнароднага конкурсу імя П. Чайкоўскага. У ім, як вядома, удзельнічаў наш таленавіты малады скрыпач Арцём Шышкоў, які выступіў настолькі ярка, што атрымаў спецыяльны прыз журы. Прытым эксперты не сумняваліся: беларускі музыкант стаў бы лаўрэатам, калі б не падвяло надта сціплае гучанне самога інструмента, на якім ён іграў. Каб паспрыяць міжнародным конкурсным перамогам нашых маладых талентаў, кіраўніцтва краіны падтрымала ідэю купіць для Беларусі рарытэтную скрыпку. Яе пошукі працягваліся амаль тры гады. Інструменты з належнымі характарыстыкамі знайшліся ў адной з брытанскіх калекцый, а зрабіць канчатковы выбар даверылі лаўрэату міжнародных конкурсаў Арцёму Шышкову і яго педагогу, прафесару кафедры скрыпкі Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Эдуарду Кучынскаму. Значную частку сумы на дарагую пакупку — каля чвэрці мільёна долараў — далі спонсары: ААТ "Нафтан" ды "Белтрансгаз". Зразумела, такая скрыпка вымагае адмысловых умоў захавання, выкарыстання, рамонту... На прэзентацыі ў Белдзяржфілармоніі інструмент прадставіла лаўрэат міжнародных конкурсаў Улада Беражная.

Музей гісторыі горада Гомеля парадаваў сваіх наведвальнікаў "Жанравымі замалёўкамі": пад такой назвай прадстаўлены тут свае фотаработы 2007 — 2010 гадоў Пётр Вінічак. Адзін з найталенавітых гомельскіх фатографаў, ён актыўна і паспяхова ўдзельнічае ў прафесійных конкурсах і ў выстаўках, сярод якіх "Крок насустрач" у Нацыянальный бібліятэцы Беларусі, "Дзіцячы альбом" у Палацы культуры Маладзечна, "Фота-манія" ў Калінінградзе (Расія) ды іншыя. Новую экспазіцыю складаюць спыненыя імгненні штодзённага жыцця.

Рок-музыкант з Мінска Аляксей Крэчат стаў лаўрэатам I міжнароднага конкурсу вакалістаў "Гран-пры Санкт-Пецярбурга". Гэтае ўнікальнае спаборніцтва сабрала больш як 200 прадстаўнікоў і акадэмічнага, і эстраднага спявання, прафесіяналаў і аматараў. Сярод выканаўцаў з больш як дзесяці краін А. Крэчат вылучыўся ў намінацыі "эстрадны вакал" (прафесіяналы) і атрымаў II прэмію. У трох конкурсных турах ён выканаў, адпаведна, уласную вакальную рокавую кампазіцыю, вядомую эстрадную песню "Лодка белая" і "I want it all" з рэпертуару групы "Queen".

Лана ІВАНОВА

На здымках: лаўрэаты міжнародных конкурсаў Улада Беражная і Аляксей Крэчат.

“Чырвоны аловак. Нарысы па гісторыі цэнзуры ў БССР” — назва манаграфіі, працу над якой завяршае доктар гістарычных навук Аляксандр Гужалоўскі. Яе тэма, безумоўна, — новая і цікавая для ўсіх, неабыкавых да гісторыі беларускага тэатральнага, філарманічнага мастацтва, самадзейнай мастацкай творчасці. І да гісторыі айчыннага кінематографа, які, дарэчы, сёння, 17 снежня, адзначае чарговы дзень свайго нараджэння. Аўтар даследуе механізм цэнзурнага кантролю відовішчаў у БССР, грунтуючыся на архіўных матэрыялах 1920-30-х гадоў. Прапануем увазе чытачоў выбраныя старонкі (у газетным варыянце) будучай кнігі вядомага гісторыка.

Аддзел мастацтваў “ЛіМа”

Чырвоны аловак, або Пад пільным вокам

Адносіны паміж ідэалагічным кіраўніцтвам БССР і відовішчнымі ўстановамі ў 1920 — 30-я гады складваліся супярэчліва і драматычна. Відовішчныя мастацтвы БССР — тэатр, кінематограф, эстрада — займалі важнае месца ў культурным жыцці рэспублікі. Ад пачатку яны прыцягвалі павышаную ўвагу партыйнага кіраўніцтва з прычыны іх масавасці і даступнасці шырокім малаадукаванага насельніцтва, што адкрывала перспектыву для іх выкарыстання ў прапагандысцкіх мэтах. Гэта ў сваю чаргу вымагала жорсткага і ўсеабдымнага кантролю за імі. Да таго ж, сваім кадравым складам тэатры, кінатэатры, цыркі выклікалі падазронасць: у іх працавалі пераважна беспартыйныя інтэлігенты, “спадарожнікі”. Ад ідэалагічнага кіраўніцтва партыі паступалі ўстаноўкі, якія зводзіліся да засцярогі творчай думкі ад усялякіх контррэвалюцыйных праяў, усталявання прыярытэту выхаваўчых функцый над забаўляльнымі, а таксама аднолькавых эстэтычных стандартаў для ўсіх відаў мастацтваў.

У 1920-я гады дзяржаўнай палітыкай былі закладзены прафесійныя і нацыянальныя асновы савецкіх відовішчных мастацтваў. На працягу ўсяго перыяду правядзення НЭП яны перажывалі перыяд уздыму, разнастайнасці форм і жанраў. У той жа час партыйнае кіраўніцтва праз цэнзурныя органы фарміравала іх сервільныя якасці, татальную залежнасць ад дзяржавы. У лютым 1923-га паводле маскоўскага ўзору ў складзе цэнзурнага ведамства — Галоўнага ўпраўлення па справах літаратуры і выдавецтваў БССР (Галоўлітбела) быў створаны орган, прызначаны для кантролю відовішчаў — Галоўны камітэт па кантролі за рэпертуарам (Галоўрэпэрткам). Старшыні Галоўрэпэрткама дапамагала грамадская калегія, якая складалася з прадстаўнікоў Галоўлітбела, агітацыйна-прапагандысцкага аддзела ЦК КП(б)Б, паліткантролю ДПУ і вайсковага ведамства. Па меры неабходнасці калегія прыцягвала да сваёй працы прадстаўнікоў літаратуры, тэатра і кіно.

Тагачасны механізм кантролю за відовішчамі ў БССР дзейнічаў наступным чынам. На кожны тэатр, кінематограф, цырк, клуб у Галоўрэпэрткаме заводзілася ўліковая картка. Кожнай устанoве на рэгістрацыю давалася 7 дзён. У выпадку спазнення ўстановы прымусова закрываліся, а іх адміністрацыя падлягала судовай адказнасці. Арганізатары спектакля ці канцэрта за сем дзён да прэм'еры павінны былі звярнуцца па дазвол у Галоўрэпэрткам альбо яго павятовыя, а з 1924 г. акруговыя аддзяленні. Зварот змяшчаў поўны сцэнарый пастаноўкі і падаваўся ў трох экземплярах: адзін — у Галоўрэпэрткам, другі — у Галоўпалітасвету, якая на працягу 1920-х гг. ажыццяўляла ідэалагічнае кіраўніцтва відовішчамі, трэці — у ДПУ, сіламі якога каралі парушальнікаў. Два апошнія ведамствы ў выключных выпадках мелі права даваць дазвол на пастаноўку самастойна (у спрэчных выпадках арбітрам выступалі партыйныя органы). Адзін экземпляр звароту вяртаўся заяўніку з адпаведнай візай. Кантроль за відовішчамі на раённым узроўні ажыццяўлялі “рэпертуарныя тройкі”, якія складаліся з прадстаўнікоў райкамаў партыі, райвыканкамаў і міліцыі. Усе арганізатары відовішчных мерапрыемстваў былі абавязаныя прадастаўляць бясплатныя месцы ў зале для прадстаўнікоў Галоўрэпэрткама, Наркамасветы, выканаўчай улады і ДПУ.

Папярэдні кантроль ажыццяўляўся Галоўрэпэрткамам у выглядзе разгляду і зацвярджэння рэпертуараў тэатраў, цыркаў, кіно, выяўлення забароненых тэм (крытыка ўлады, выдаванне ваеннай тайны, паклёп, рэлігійны і нацыянальны фанатызм, парнаграфія), складання спісаў забароненых п'ес і кінафільмаў, а таксама распрацоўцы інструкцый. Наступны (альбо карны) кантроль уяўляў сабою нагляд і кантроль за ўсімі відовішчнымі ўстановамі, забарону і канфіскацыю шкоднай прадукцыі, а таксама рэпрэсіўныя меры ў адносінах да аўтараў і да цэнзараў, якія прапусцілі шкодную прадукцыю.

Да 1925 г. уласнай кінавытворчасці ў БССР не было. Кіназдымкі на тэрыторыі рэспублікі праводзілі хранікёры з Масквы і Ленінграда. У 1922 г. у Мінску было ўтворана Упраўленне па справах кінематаграфіі “Кінарэсбел”, а ў 1924 г. — арганізацыя “Пралеткіно”, якая займалася пракатам фільмаў. У той час большая частка сельскіх жыхароў БССР пра кіно наогул не мела ўяўлення, у гарадах чатыры пятыя рэпертуару складалі замежныя і рускія дарэвалюцыйныя стужкі.

12 снежня 1924 г. было створана Галоўнае ўпраўленне па справах кінематаграфіі і фатаграфіі (Белдзяржкіно), якое мела манапольнае права на пракат фільмаў на тэрыторыі рэспублікі. Яно ж давала дазвол на кіназдымкі ўнутранага жыцця БССР па ўзгадненні з НКУС. Кіраўнік Белдзяржкіно прызначаўся наркамам асветы і яму падпарадкоўваўся. На працягу першага дзесяцігоддзя існавання гэтую пасаду займаў былы кіраўнік відовішчных устаноў Віцебска А.Галкін. Адначасова са стварэннем Белдзяржкіно пры агітацыйна-прапагандысцкім аддзеле ЦК КП(б)Б паўстаў кінакамітэт, які, акрамя арганізацыйных і тэхнічных пытанняў, разглядаў і зацвярджаў змест сцэнарыяў. Напрыклад, са сцэнарыя кінахронікі БССР за 1925 г. членамі камітэта быў выкраслены сюжэт пра зноў прызначаных адказных работнікаў, выклікаў пытанні сюжэт пра знішчэнне ў Мінску старых яўрэйскіх могілак і брукаванне вуліц магільнымі плітамі.

Уласная беларуская кінавытворчасць пачалася ў 1925 г. з кінахронікі пра святкаванне 1 Мая. З гэтага часу ствараліся хранікальныя кінавыпускі, у якіх адлюстроўвалася грамадска-палітычнае жыццё рэспублікі.

У 1928 г. у Ленінградзе была створана кінастудыя мастацкіх фільмаў “Савецкая Беларусь”. Беларускае ігравое кіно фарміравалася ў няпростых умовах, несла на сабе адбітак часу. Ля вытокаў айчыннай кінатворчасці сталі два спрактыкаваныя рэжысёры — Ю.Тарыч і У.Гардзін. Непасрэдны ўдзел у станаўленні беларускай кінематаграфіі бралі маладыя літаратары М.Чарот, А.Вольны, Р.Кобец. Намеснік загадчыка Белдзяржкіно Я.Дыла адказваў за нацыянальны змест сцэнарнага матэрыялу. Рэальную сітуацыю з кінапракатам у БССР у 1925 г. малюе загадчык Белдзяржкіно А.Галкін у сваім лісце ў ЦК КП(б)Б: “Гледача не задавальняюць часта вельмі прымітыўныя агіткі савецкай вытворчасці, надта аднастайныя (усе на тэму грамадзянскай вайны) і часам антымастацкія і халтурна зробленыя; па-гэтаму заўважаюцца адмовы не толькі прафесійных кіно, але і клубаў браць карціны савецкай вытворчасці, што прымусіць Белдзяржкіно ў рэшце рэшт больш арыентавацца на замежную фільму, што вельмі непажадана”.

Першы мастацкі фільм, зняты Белдзяржкіно ў Ленінградзе — “Прастытутка” — быў невысокай мастацкай якасці, меў “заказны” характар (барацьба за новы савецкі быт), але прынёс кінатрэсту немалы даход. Пры зацвярджэнні сцэнарыя гэтага фільма сярод членаў кінакамітэта пры агітацыйна-прапагандысцкім аддзеле ЦК узніклі спрэчкі. Начальнік Галоўлітбела П.Арэшнікаў патрабаваў перанесці падзеі стужкі ў дакастрычніцкі час, Я.Дыла прапанаваў перадаць сцэнарый, які не мае дачынення да Беларусі, для рэалізацыі на маскоўскай кінафабрыцы. У выніку сцэнарый “Прастытуткі” быў прыняты да пастаноўкі з невялікімі зменамі — акцэнтам на барацьбе савецкай улады з прастытуцыяй. Цэнзурныя нажніцы не абмінулі славутую “Лясную быль”. Як вядома, гэтую стужку Ю.Тарычу ў 1926 г. дапамаглі зняць партыйныя і дзяржаўныя дзеячы, якія ў гады грамадзянскай вайны ўзначальвалі партызанскі рух на Беларусі: старшыня СНК БССР Я.Адамовіч, загадчык аддзела ЦК УКП(б) В.Кнорын, старшыня ЦВК БССР А.Чарвякоў, — за што Тарыч іх зняў у адным з эпізодаў фільма. У 1937 г. А.Чарвякоў і Я.Адамовіч скончылі жыццё самагубствам, годам пазней быў расстраляны В.Кнорын, а сцэну з іх удзелам з фільма выразалі.

У лютым 1928 г. агітацыйна-прапагандысцкі аддзел ЦК КП(б)Б склікаў партыйную нараду па пытаннях кіно, партыйнага кіраўніцтва беларускім кінематографам. Падчас падрыхтоўкі да нарады ў Мінску, Барысаве, Гомелі, Оршы і Віцебску прайшлі грамадскія дыспуты. У “тыповых” выступленнях, якія былі спецыяльна адабраныя для нарады і патрабавалі дэманстрацыі новага пралетарскага кіно, можна сустрэць галасы праўды: “Дзіцячы глядач запаўняе глядзельную залу нашых кіно (дзеці складалі палову савецкіх кінагледачоў таго часу. — А.Г.), калі дэманструюцца такія карціны, як “Індыйская грабніца”, “Чорны канверт” і г.д.”; “Калі дэманстраваліся карціны “Кляймо злачынства” і “Вялікі шлях”, мы бачылі, што большасць гледачоў падае на карціну “Кляймо злачынства”. Выступленні ўдзельнікаў грамадскіх дыспутаў дазваляюць таксама скласці ўяўленне пра культурны ўзровень працоўных мас, якія разглядаюцца ўдзельнікамі нарады як аб'ект ідэалагічнага ўздзеяння: “Калі на экране паказалася кавалерыя, вясковыя глядачы напалохаліся і паляглі”, “калі на экране паказаўся аўтамабіль і хутка знік, дык селянін падышоў да экрана, паспрабаваў навобмацак палатно і кажа: “Во нячыстая сіла, уласнымі вачыма бачыў аўтамабіль, а зараз яго няма”, “у нас ёсць шмат рабочых, якія яшчэ не разумеюць зместу кіна-карцін, для гэтага неабходна практыкаваць дэманстрацыю фільмы ў суправаджэнні лектара, які б тлумачыў рабочаму змест карціны”.

На працягу 1920-х гг. цэнзура відовішчаў давала прыбытак Наркамасвеце, што натуральна ўкладалася ў рэчышча новай эканамічнай палітыкі. За цэнзурны дазвол на правядзенне відовішчнага мерапрыемства спаганяўся грашовы збор: з прыватных асоб (антрэпрэнёраў і гастралёраў) — 1 рубель, з арганізацый і асоб, якія арандуюць памяшканні ў Наркамасветы — 50 капеек, з навучэнцаў — 20 капеек. Кожны цэнзарскі прагляд мастацкай стужкі абыходзіўся яе пракатчыкам у 1 рубель, камедыі (у залежнасці ад даўжыні) — ад 50 капеек да 1 рубля, дэтэктыва — у 1 рубель 50 капеек, фарса — у 3 рублі.

З'яўленне цэнзуры відовішчаў адразу ж сустрэла супраціў з боку іх арганізатараў і артыстаў. На працягу 1923 г. старшыня Галоўрэпэрткама Шматразова звяртаўся ў ДПУ з просьбамі пакараць вінаватых у арганізацыі недазволеных кінасеансаў, тэатральных пастановак, вечарын (“ладзяцца рознага кшталту відовішчы, нават маскарады і скокі”). 14 кастрычніка старшыня Галоўрэпэрткама Грэкаў звярнуўся ў ДПУ з просьбай прыцягнуць да суровай адказнасці артыстаў тэатра “Жаху” грамадзян Нясмелага і Анскага: “Першага за выкананне ў памяшканні Дзяржтэатра непрагледжанага Камітэтам маналога “Прамова адваката” і за заяву перад публікай на біс, што больш выконваць маналог не можа, бо яго рэпертуар яшчэ не прагледжаны мясцовай цэнзурай. Другога за зламыснае выкананне апошняга куплета ў дуэце “Няўдалае выступленне”, нягледзячы на тое, што Камітэтам гэты куплет быў выкрэслены”. Спрабуючы ўнікнуць забароны, рэжысёры прыносілі п'есы ў Галоўрэпэрткам напярэдадні іх прэм'еры, спадзеючыся, што прэм'еру не забароняць з эканамічных меркаванняў, улічваючы факт затрат дзяржаўных грошай на рэпетыцыйны працэс.

Заўсёды насцярожаныя былі адносіны цэнзуры да імкнення прадстаўнікоў нацменшасцей БССР наладзіць уласнае культурнае жыццё.

Партыйныя дырэктывы, што давалі асноўны палітычны кірунак рабоце цэнзараў, пакідалі ім адносную свабоду дзеянняў у галіне эстэтычнай і маральнай. Прыкладам такой эстэтыка-маральнай цэнзарскай “творчасці” можа быць забарона аддзелам агітацыі і прапаганды ЦК КП(б)Б дэманстрацыі ў лютым 1925 г. фільма “Прэзідэнт Самасадкін” (экранізацыя папулярнай тады ў СССР аперэты з вядомым савецкім артыстам аперэты і рэжысёрам Р.Яронам у галоўнай ролі) як беззмястоўнага. Са снежня 1924 г. Галоўлітбел катэгарычна забараніў правядзенне ў рэспубліцы касцюміраваных і танцавальных баляў. У тым жа годзе ў Слуцкай акрузе браліся на ўлік “на прадмет кантроля” грамафоны і грампласцінкі.

Пазітыўным бокам працы цэнзараў на працягу першага дзесяцігоддзя савецкай улады было пазбаўленне беларускай сцэны ад праяў нізкапробных твораў, якія валам абрынуліся на савецкую публіку перыяду НЭПа.

(Працяг тэмы ў бліжэйшых нумарах)

Аляксандр ГУЖАЛОЎСКІ,
доктар гістарычных навук

На здымку: від на фасад гукавога кінатэатра “Чырвоная Зорка” па вуліцы Савецкай у Менску. 1932.

На ветраломнай паласе

Дзесьці там, у ваколіцах вёскі Вецявічы, што на Слонімшчыне, начамі скуголяць буйныя вятры, мяце марозная завея, а магчыма, у блізкіх пералесках халодны сцюдзёнаю пііпаўскаю парой і "воўк нема вые". Тут, у сваёй роднай вёсцы, жыве доктар філалагічных навук, паэт Мікола Арочка, чый творчы набытак даволі значны як у навуковым аспекце, так і ў паэзіі.

Пасля заканчэння Белдзяржуніверсітэта працаглы час ён працаваў у рэдакцыях часопіса "Сельская гаспадарка Беларусі" і газеты "Літаратура і мастацтва", быў навуковым супрацоўнікам Інстытута літаратуры Акадэміі навук Беларусі. Нягледзячы на тое, што тлумны і шумны Мінск гэты няўрымслівы чалавек пакінуў у самым росквіце творчай сталасці, ягоны паэтычны голас добра чуваць і адтуль, з заснежанай сёння вёскі Вецявічы, дзе праходзіла галоднае і халоднае ваеннае дзяцінства будучага навукоўца і пісьменніка. Незадоўга перад сваім 80-гадовым юбілеем Мікола Арочка надрукаваў у "ЛіМе" вялікую падборку вершаў, якая засведчыла: ёсць яшчэ порах у парахаўніцах! Чытачы, бадай, у першую чаргу ў той падборцы звярнулі ўвагу на вось гэты хвалюючы, у пэўным сэнсе драматычны верш "Ці ўскрэснем":

Ва мне смыліць адчайнае пытанне,
Што мучыла Купалаву душу.
Пытанне — як укрыжаванне,
Якое ўсё жыццё ў сабе нашу.

Я з ім жыву у згодзе і нязгодзе.
Пытанне — нібы з Дрэва свету ліст.
Яно ў маім народзе —
Не адно стагоддзе
Для кожнага вятрыска нарасхліст.

Ці ўскрэсне люд душой, як ліст упаўшы
У міждарожжа гразкіх каляін?
Хтось, можа, ахрысціў яго прапашчым,
Ды мы з адных разлапістых галін.

З глыбінь узгадаваныя карэннем,
Нясём загадку вечных таямніц,
Дзе і працяг, і повязь пакаленняў,
З якімі жыць і падаць разам ніц.

Эпіграфам да гэтага верша невыпадкова ўзяты паэтычныя радкі Янкі Купалы: "Ці ўскрэснем мы, душою звяўшы, ўпаўшы, каб выйсці ў свет, як нейкі здольны род?" Ужо ў маладыя гады паэт Мікола Арочка ведаў, з якога карэння трэба несці "загадку вечных таямніц". Асноўныя рысы яго паэзіі — пачуццё найвялікшай адказнасці перад часам і сабой, змаганне за сваю Беларусь, яе мову, культуру, будучыню нацыі. Першы паэтычны зборнік Міколы Арочкі — "Не ўсе лугі пакошаны" — выйшаў у 1958 годзе. Лірычны герой кнігі — сейбіт дабрыні, носьбіт духоўнасці. Другі зборнік "Ветраломная паласа" стаў плённым працягам ранейшых творчых пошукаў паэта. Трапная назва быццам падкрэслівае неспакойны, бунтоўны характар пісьменніка, які ўсё жыццё прабіраецца праз завалы па сваёй ветраломнай паласе. "Крылатае семя" — чарговая паэтычная кніга, гэта новы крок паэта ў спасціжэнні жыцця. Потым былі і многія іншыя цікавыя зборнікі паэзіі, сярод якіх вызначаецца кніга "Матчына жыта". Зямля, вёска, жытні колас — наогул любімая тэма паэта Міколы Арочкі. Хіба ж нават самы патрабавальны чытач адкіне гэты маленькі шэдэўр "Каласы ў хвартуху тваім":

Калі маці палетак свой жала,
Хвартушок саматканы брала.
Падтыкала за пояс ражкі
І пускала сярпок па загоне,
Поруч з ёй шчыравалі жанкі
Перад золатам нівы ў паклоне.
А паперадзе іх — хвартушкі,
З вышыванкамі беражкі!

А сярпок у матулі займісты,
Назублёны, у промнях наўскос,
Нырцаваў між сцяблін залацістых,
Скарб калосся з падхопам нёс,
Чыста нёс у наступнасць, вячыста!
Ды з іржышча скакаў каласок
Бы ў калыску — у хвартушок!

Кажуць: новы час — новыя песні. Зварот да перажытага ў вайну і гістарычнага мінулага паставіў Міколу Арочку ў шэраг выдатных паэтаў краіны. Творы, да якіх ён ішоў усё сваё жыццё, — драматычныя паэмы "Курганне", "Крэва", "Судны дзень Скарыны", "Каранацыя Мендаўга". Яны сталі значным здабыткам беларускай паэзіі, вылучылі Арочку як паэта эпічнага, філасофскага складу. Чытачам найбольш вядома драматычная паэма "Судны дзень Скарыны". З глыбінь XVI ст. лірычны герой выклікае дух беларускага асветніка з'явіцца на сваю пакутную зямлю, дзе і праз пяць стагоддзяў ідзе зацятае змаганне "за родны край, за мову і душу". Пра Францыска Скарыну Мікола Арочка гаворыць: "Я — родам з Адраджэння", але паэт гэтыя словы з поўным правам можа аднесці і да сябе, таму што чытачы ўжо даўно ведаюць яго як змагара за нацыянальнае Адраджэнне і росквіт роднай Беларусі:

Хоць люд мой не пад шатамі ў зацішку
Вядзе свой жыццядайны радавод,
Ды свежы ліст зялёную калыску
Рыхтуе зноў і туліць ад нягод
Спавітую, як немаўля, пупышку,
Каб выйсці ў свет з яе,
Пад родны небазвод,
Як сапраўды трывушчы
І здольны, неадольны
Род!

Сёння, віншуючы Міколу Мікалаевіча Арочку з 80-гадовым юбілеем, можна смела гаварыць пра вялікі ўклад, унесены творцам у беларускую літаратуру і філалогію. Акрамя зборнікаў паэзіі і драматычных паэм высока ацэнены літаратуразнаўчыя кнігі пісьменніка-навукоўца "Валянцін Таўлай", "Галоўная служба паэзіі", "Сучасная беларуская паэзія", "Беларуская савецкая паэма", "Саюз часу і майстэрства", "Максім Танк: Жыццё ў паэзіі", "Паэзія и война", а таксама яго пераклады з рускай, латышскай, польскай і англійскай моў.

Віктар ГАРДЗЕЙ

Ключык да дзіцячых сэрцаў

Адна з вёсак у Шклоўскім раёне называецца Вялікія Лазіцы.

Адным з заснавальнікаў гэтай вёскі з'яўляўся дзед вядомай паэтэсы Ніны Галіноўскай. Дый бацька яе нямала парупіўся, каб былое хмызняковае месца хутка забудоўвалася. Цяслярскую справу ўпадабаў. Вось і атрымліваецца, што Н. Галіноўская — адзіная сярод нашых пісьменнікаў, хто мае дачыненне да ўзнікнення вёскі. Яна і сама паўстагоддзя рупна ўзводзіць дом. Праўда, не адна, а з іншымі пісьменнікамі, бо дом гэты асаблівы. Называецца ён беларуская дзіцячая літаратура. Для таго ж, каб ён станавіўся гмахам, неабходны намаганні многіх. Толькі пэўна можна сказаць: уклад Ніны Васільеўны ў гэтую супольную працу надзіва важкі і адмысловы.

Сёння Н. Галіноўская — адна са старэйшын беларускай дзіцячай літаратуры. Шмат кніг напісала. Адны назвы іх такія, што напаткаеш якую ў бібліятэцы, ні за што ўбок не адкладзеш: "Давайце пазнаёмімся", "Лясная зарадка", "Размова сняжынак", "Сяргейкаў парасон", "Зай-прагназіст", "Незвычайны карагод", "Восень едзе ў магазін", "Гусіны капялюш", "Палёт з Карлсанам" і іншыя. А чытаць пачнеш — адарвацца немагчыма. Настолькі цікава ўсё, займальна, а часам і з гумарам.

Прытым Ніна Васільеўна дасягае аднолькава высокага паэтычнага майстэрства як у традыцыйным вершы, так і ў казцы. А загадкі яе такія, што здзіўляешся багаццю творчай фантазіі. Яна так "хавае" асноўны сэнс, што, шукаючы адказ, шмат падумаеш-перадумаеш, пакуль даведаешся, якая ж адгадка закладзена ў аснову твора. Каб жа якую скорагаворку Н. Галіноўскай прамовіць, то доўга давядзецца старацца, таму што словы, гукі, як бывае ў гэтым жанры, проста-такі "нанізваюцца" адно на адно, ствараючы тое цэльнае, што і прамовіць цяжка. А яшчэ Н. Галіноўская піша жарты, небыліцы…

Адметнасць яе вершаў, пры ўсім іншым, і ў тым, што яна ўмее пра ўжо вядомае расказаць так непасрэдна, што ствараецца ўражанне навізны. Як у вершы "Непаслухмяная":

Перастала есці Машка.
Нос распух і дыхаць цяжка.
Абдымае батарэю —
То бачок, то спінку грэе.
Здагадаўся, што такое.
Грэю спешна малако я.
І туды кладу мядок.
Лыжка ў Машкі — язычок.
Малака пакаштавала,
Рот памыла-аблізала.

Канечне ж, гэта пра кошку. Але гэта твор і пра самога хлопчыка. Пра тое, які ён уважлівы, спагадлівы. Пра тое, як любіць "братоў нашых меншых". Ягонае прызнанне "Мне лягчэй, як сам хварэю" ў канцы верша гучыць натуральна, непасрэдна. Адчуванне такое, што ўсё прамаўляе не сама пісьменніца, а яе маленькі герой.

Да чаго традыцыйны герой твораў для дзяцей Дзед Мароз, але Н. Галіноўская і гэтым разам ні ў чым не паўтарыла іншых паэтаў. Больш за тое, знайшла нечаканы сюжэтны паварот:

Зоркі бачылі і Месяц —
Працаваў Дзед цэлы месяц:
Сеяў снег, рабіў ільдзіны,
Не гуляў ён ні гадзіны.
Так стаміўся дзед Мароз,
Сеў на снег каля бяроз.
З рота, з носа валіць пара
І плыве да неба хмарай.
Дыхаў-пыхаў,
не прыкмеціў,
Як узняўся цёплы вецер.
Дзед Мароз
бяжыць пад плот
І з разгону — у сумёт.

Каб такое напісаць, трэба нямногае, але разам з тым і многае: уменне глядзець на навакольны свет вачыма дзяцей, не страчваць пачуцця здзіўлення перад ім. А дзе здзіўленне — там і паэтычнае адкрыццё.

Творы Н. Галіноўскай таму і адметныя, што яна не проста валодае талентам, а і добра ведае псіхалогію дзяўчынак і хлопчыкаў. А таму і ведае, што ў свой час працавала выхавацелем дзіцячага сада. Дый, як прызнаецца, вельмі любіць дзяцей. Немалаважна і тое, што ў Н. Галіноўскай былі вельмі вопытныя, патрабавальныя, але разам з тым і надзіва добразычлівыя літаратурныя настаўнікі.

Найперш гэта класік беларускай дзіцячай літаратуры Васіль Вітка. Менавіта Цімох Васільевіч, з'яўляючыся галоўным рэдактарам часопіса "Вясёлка", апублікаваў на яго старонках яе творы, за якія і сёння Ніне Васільеўне не сорамна. Станіслаў Шушкевіч з прыязнасцю прарэцэнзаваў яе першую кнігу "Давайце пазнаёмімся". Ён не проста заўважыў маладую паэтэсу, але і паверыў у яе творчыя магчымасці. Зразумеў Станіслаў Пятровіч, што перад намі яркі талент і, як да любога таленту, да яго трэба ставіцца беражліва і ашчадна. А яшчэ добрым словам дапамагалі ёй Еўдакія Лось, Алесь Пальчэўскі, Сяргей Грахоўскі. Іхнія парады таксама шмат значылі на пачатку творчага шляху Н. Галіноўскай. Дый пазней ужо, калі набыла майстэрства, шмат друкавалася. Спагадлівае ж слова ніколі не лішняе. Асабліва для чалавека творчага, калі хочацца даведацца, якой думкі пра напісанае табой прытрымліваюцца больш вядомыя літаратары.

Ніна Васільеўна сама ўжо клапоціцца пра тое, каб не мялела рака беларускай дзіцячай літаратуры. Каб з'яўляліся ў ёй новыя імёны. Новыя творы. Каб і ў час усеагульнага захаплення камп'ютарамі цікавая, харошая кніга магла рабіць ім канкурэнцыю. Ёсць у Н. Галіноўскай чаму павучыцца. Па працы і пашана. Па працы, зразумела, творчай. Пра гэта сведчаць званні лаўрэата дзвюх прэстыжных літаратурных прэмій — Янкі Маўра і Васіля Віткі.

Пішуцца не толькі новыя творы, а і новыя кнігі. Рукапіс адной з іх называецца "Калі я шчаслівы". Калі мець на ўвазе напісанае Н. Галіноўскай, то смела можна сцвярджаць, што маленькі чытач (а гэта найперш дзеці дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту) шчаслівы тады, калі знаёміцца з яе кнігамі.

Вяртаючыся ў гады сваёй працы ў дзіцячым садзе, яна прызнаецца, што з задавальненнем чытала сваім выхаванцам творы Васіля Віткі. Пры гэтым зазначае: "Цудадзейныя, іскрыстыя, нібы снег пад снежанькскімі зорамі, пявучыя, нібы сініцы на абмерзлай рабіне, яны заварожвалі малышоў магіяй слоў і вобразаў". Гэтая высокая ацэнка добра стасуецца і да самой Н. Галіноўскай. Адно можна дадаць: болей бы такіх паэтаў у сучаснай беларускай дзіцячай літаратуры.

Сімвалічна ўспрымаецца цяпер, на адлегласці часу, назва той рэцэнзіі на першую кнігу Ніны Васільеўны. "Ключык да маленькіх сэрцаў" — так назваў яе Станіслаў Пятровіч. Ключыкам да дзіцячых сэрцаў з'яўляецца і ўся творчасць Ніны Галіноўскай.

Алесь МАРЦІНОВІЧ

Ад кіёска да медыятэкі

Пры Мінскай абласной бібліятэцы імя А. С. Пушкіна ўжо 14 гадоў працуе зала інфармацыі пра сучасную Францыю. Тут прадстаўлена больш за 10 тысяч кніг на французскай мове, каля 700 — на рускай і беларускай, шэраг перыядычных выданняў, дзве тысячы кампакт-дыскаў, вялікая колькасць аўдыё- і відэаматэрыялаў. Дзякуючы спадарожнікаваму тэлебачанню французскія тэлеперадачы наведвальнікі бібліятэкі глядзяць у прамым эфіры.

Ідэя стварэння гэтай залы належыць саветніку па культуры і супрацоўніцтве пасольства Францыі ў Беларусі Франсуа Ларану. Каб бліжэй пазнаёміць Беларусь з творчым жыццём краіны, з яе велізарнай культурнай і гістарычнай спадчынай, у 1995-м у Мінскай абласной бібліятэцы паступова пачала стварацца зала інфармацыі пра сучасную Францыю. Спачатку існаваў звычайны кіёск, дзе была прадстаўлена галоўная прэса краіны (каля 35 найменняў). З часам пачалі закупляцца кнігі, з'яўляліся мастацкія творы сучасных французскіх пісьменнікаў, класічная літаратура. У 1996 годзе паміж аддзелам супрацоўніцтва і культуры пасольства Францыі і Мінскай абласной бібліятэкай імя А. С. Пушкіна было падпісана афіцыйнае пагадненне аб супрацоўніцтве і стварэнні франка-беларускай залы.

Пры падтрымцы пасольства Францыі ў Беларусі кожны год набываюцца новыя творы, папаўняецца медыятэка. Практычна ўся літаратура, якая прадстаўлена ў зале, закупляецца ў Францыі. Сярод самай запатрабаванай — сучасная мастацкая літаратура і методыка вывучэння мовы. Вялікай папулярнасцю карыстаецца і перакладная літаратура.

Пачынаючы з 2002 года ў рамках франка-беларускага праекта "Рухомая бібліятэка" былі адчынены 8 французскіх куткоў інфармацыі ў аддзелах замежнай літаратуры беларускіх бібліятэк: у пяці абласных, Маладзечанскай цэнтральнай раённай бібліятэцы, Бабруйскай і Полацкай гарадскіх бібліятэках. Сёння гэтыя французскія куткі ўяўляюць сабой маленькія цэнтры інфармацыі пра сучасную Францыю. Не толькі ў Беларусі, але і яшчэ шмат у якіх еўрапейскіх гарадах існуюць франкафонныя залы.

Кіраўнік французскай медыятэкі Марына Завадская патлумачыла: "Тут заўсёды праходзяць цікавыя творчыя сустрэчы, прыязджаюць літаратары і культурныя дзеячы Францыі. Напрыклад, у канцы лістапада да нас завітаў дырэктар Нацыянальнай студыі сучасных мастацтваў Францыі, вядомы французскі кінарэжысёр, пісьменнік, мастак і фатограф Ален Флэшэр. Зараз ён здымае новую дакументальную кінастужку пра падзеі Айчыннай вайны 1812 года. Таксама нядаўна ў зале праходзіў семінар па французскай мове для выкладчыкаў з Мінскай вобласці. Яго праводзіў прадстаўнік пасольства, аташэ па французскай мове Мішэль Максімовіч. Запомніліся сустрэчы з французскай пісьменніцай Лэйлай Сэббар. У зале заўсёды шматлюдна, сюды праходзяць розныя катэгорыі чытачоў: і даследчыкі гісторыі ды культуры Францыі, і тыя, хто жадае вывучыць мову, і хто проста цікавіцца, як жывуць людзі ў гэтай еўрапейскай краіне.

З 2005 года пры зале працуе франкафонны кінаклуб. Раз на месяц чытачы збіраюцца, каб паглядзець цікавыя фільмы на французскай мове. Рэгулярна праводзяцца паказы і для дзяцей. У хуткім часе плануецца адкрыць лінгвістычны клуб. Варта адзначыць, што нашыя чытачы вельмі актыўныя, таму заўсёды прымаюць удзел у такіх мерапрыемствах".

Уладзімір ПАДАЛЯК

На здымку: спецыялісты аддзела замежнай літаратуры прапануюць выданні на 40 мовах свету.

Акно ў Парыж у цэнтры Мінска

Дарадца Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Францыі ў Беларусі па пытаннях культуры і супрацоўніцтва Людовік Руайе чытачу "ЛіМа" знаёмы. Спадар Руайе ўдзельнічаў у выпуску, прымеркаваным да Мінскай міжнароднай кніжнай выставы-кірмашу: Францыя сёлета была ганаровым госцем. Але вядома, што гэтым двухбаковыя стасункі ў сферы кнігавыдання і прапаганды літаратуры не абмяжоўваюцца.

Зала інфармацыі пра Францыю, якая дзейнічае ў Мінскай абласной бібліятэцы імя А. С. Пушкіна, — адзін з паспяховых праектаў, якія рэалізуюцца агульнымі намаганнямі дзвюх краін. Наша цяперашняя размова — пра тое, як будзе развівацца праект у часе, ды пра сувязі паміж французскімі пісьменнікамі і беларускімі чытачамі.

— Спадар Руайе, якія перамены чакаюць залу інфармацыі пра сучасную Францыю ў Мінскай абласной бібліятэцы імя А. С. Пушкіна ў бліжэйшай будучыні?

— Вельмі хутка гэтая зала інфармацыі будзе мець новую назву. Тыя, хто ведае, што гэта французскі куточак, французская бібліятэка, медыятэка, — прыходзяць сюды. А тыя, хто хацеў бы знайсці літаратуру на французскай мове і не ведае, дзе яе шукаць, наўрад ці зразумеюць, што трэба ісці ў такую залу. Таму вельмі хутка зала інфармацыі пра сучасную Францыю будзе называцца працяй — французская медыятэка. Медыятэка — гэта значыць ёсць і кнігі, і кампакт-дыскі, і відэаматэрыялы.

— Што ж будзе дамінаваць?

— Магчыма, у вачах чытача я прадстану як чалавек несучасны, але я аддаю перавагу традыцыйнай кнізе. Яе можна чытаць і ў метро, і ў машыне (падчас пробак на дарогах), дома ў ложку. Электронныя кнігі таксама можна для гэтага выкарыстоўваць, але ж розніца вялікая! Як жа адчуць пах кнігі, патрымаць яе ў руках, пагартаць старонкі? Гэта вельмі важна. Вось, вы бачыце ў кабінеце дэкарацыі, якія засталіся ад нашай экспазіцыі на Мінскім міжнародным кніжным кірмашы — я хацеў у сябе ў кабінеце захаваць памяць пра яго.

— Калі мы ўжо загаварылі пра Мінскі кніжны кірмаш, дзе Францыя выступала ганаровым госцем, то хацелася б даведацца пра ўражанні французскіх пісьменнікаў і кнігавыдаўцоў ад сустрэч з беларускім чытачом. Што было традыцыйным у гэтых сустрэчах, а што — нечаканым?

— У нас быў стэнд прыблізна 200 квадратных метраў. Гэта вельмі многа. І мы зразумелі, што для Беларусі гэта вельмі важна. Мы стараліся, каб наша праца была зразумелая ўсім.

Што да аўтараў, то некаторыя з іх наведвалі Беларусь некалькі разоў. Цяпер мы актыўна рыхтуем наступны кірмаш, і гэта не зусім лёгка. Таму што многія, каго запрашаеш, не зусім уяўляюць, што такое Беларусь. Дзе знаходзіцца гэта краіна, як жывуць людзі. Але ўсім, хто ўдзельнічаў у кірмашы 2010 года, спадабалася. І краіна, і тое, што яны бачылі вакол, і гасціннасць тутэйшых людзей — усё было вельмі цікава. Да таго ж, з чытачамі адбыліся цёплыя размовы, шмат задавалі пытанняў, нават пра вельмі асабістае.

Я працую ў Мінску больш як 5 гадоў, мы сваёй камандай, таксама як і супрацоўнікі Пасольства Рэспублікі Беларусь у Парыжы, стараемся папулярызаваць вашу краіну, каб людзі ведалі, што паміж Польшчай і Расіяй ёсць такая краіна — Беларусь. Зусім не маленькая!

— Тым больш важныя ў гэтым працэсе крыніцы інфармацыі. Зусім нядаўна заключана пагадненне аб супрацоўніцтве паміж Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі і Нацыянальнай бібліятэкай Францыі, і ёсць спадзеў на тое, што абмен кнігамі і дакументамі стане больш актыўным.

— Так, і падчас гэтага візіту Прэзідэнта Нацыянальнай бібліятэкі Францыі сп. Бруна Расіна ў Беларусь было прынята рашэнне аб супрацоўніцтве па аднаўленні бібліятэкі І. Х. Каладзеева. Зразумела, гэта будзе віртуальная рэканструкцыя. Але калі ў нас у Францыі існуюць копіі такіх кніг, то гэта вельмі важна, каб беларускі чытач змог з імі пазнаёміцца і мы змаглі падарыць Беларусі копіі гэтых кніг.

— На вашым часопісным століку знаходзіцца выдатная кніга. Гэта "Барыс Забораў. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь". Да яе выдання спрычыніліся сумесна міністэрствы культуры і камунікацый, замежных спраў Францыі і міністэрствы замежных спраў, культуры Рэспублікі Беларусь. І гэта не адзіная такая кніга, створаная ў супрацоўніцтве дзвюх краін. Існуе таксама праграма дапамогі публікацыям "Максім Багдановіч". Якія мастацкія творы і кім былі выдадзены апошнім часам?

— Гэта праграма нашага Міністэрства замежных спраў. У прынцыпе, у кожнай краіне, дзе знаходзіцца Пасольства Францыі, альбо Французскі культурны цэнтр, альбо Французскі інстытут, дзейнічае такая праграма.

Міністэрства падтрымлівае папулярызацыю французскай літаратуры ў замежных краінах, аплачвае права выдання гэтых кніг. На месцах, у тых краінах, дзе друкуюцца кнігі, таксама аплачваюцца выдаткі. Таму што калі размова ідзе пра выданне 200 альбо 300 экзэмпляраў, выдавецтвам такі наклад не выгадны. Нам жа важна, каб існавалі пераклады на рускай альбо беларускай мове, альбо на іншых мовах свету. Пры праграме "Максім Багдановіч" у 2010 годзе значыцца шмат кніг і публікацый. Гэта, да прыкладу, Эрык Эмануэль Шмідт "Евангелие от Пилата" (выдавец Зміцер Колас), Жак Дэрыда "Истина в живописи" (выдавецтва "Пропилеи"), Крысціян Гарсен "Торжество случая" (выдавецтва "Макбел"), Рэнэ Баржавель "Дороги Катманду" (РВУ "Літаратура і Мастацтва") і інш.

— Якая літаратура найбольш папулярная цяпер у Францыі?

— Літаратура ўсіх жанраў і напрамкаў. Бадай, акрамя класікі. Класіку чытаюць у школе альбо, пасля, ва ўніверсітэтах. Гэта абавязкова. А калі чалавек можа сам выбраць, што чытаць, ён выбірае нешта іншае. І лёгкую, сентыментальную літаратуру ў тым ліку.

— Што ж чакае сумесны з Мінскай абласной бібліятэкай праект, французскую медыятэку ў будучым?

— У нас добрыя, цёплыя адносіны са спадарыняй Наталляй Чуевай. Яна заўсёды падтрымлівала праект такога французскага куточка ў сваёй бібліятэцы. Гэта для нас вельмі важна. Супрацоўніцтва існуе з 1996 года, і гэта проста выдатна! Спадзяюся, што мы будзем супрацоўнічаць і надалей. Цяпер ужо ёсць таксама і перасоўныя бібліятэкі ў іншых гарадах Беларусі. Гэта значыць, што два разы на год мы наведваем гэтыя бібліятэкі і прывозім 500 — 600 кніг розных галін ведаў. Пакідаем іх на пэўны тэрмін, а пасля таго, як ён заканчваецца, забіраем гэтыя кнігі, а тыя, якімі цікавяцца, якія замаўляюць чытачы, прывозім.

Гутарыла
Ірына ТУЛУПАВА

Сцежкамі Янкі Маўра

Што рабіць дзецям, калі іх бацькі разгортваюць старонкі дарослых — навукова-папулярных, навуковых, мастацкіх кніг? Напэўна ж, узяўшы за прыклад сваіх родных і блізкіх, далучыцца да чытання.

У Мінскай абласной бібліятэцы імя А. С. Пушкіна яно стала сямейным заняткам. Без малога дваццаць гадоў таму, а менавіта ў 1989 годзе, адбылося аб'яднанне Мінскай абласной бібліятэкі імя А. С. Пушкіна і абласной дзіцячай бібліятэкі. Цяпер бацькі і дзеці могуць разам наведваць установу.

Дзіцячы філіял імя Янкі Маўра, загадчык якога Любоў Вербава, мае свае неасспрэчныя здабыткі.

Конкурс "Юныя таленты Міншчыны" праводзіцца тут з 1975 года! І аб'ядноўвае юных аматараў прыгожага пісьменства, якія толькі робяць першыя няўпэўненыя спробы пяра, і іх дарадчыкаў — знаных творцаў. Гасцямі ў дзяцей і падлеткаў былі Раіса Баравікова, Міхась Пазнякоў, Уладзімір Ліпскі — творцы са сталіцы і ўсяго беларускага краю. Знаходзяцца таленты і сярод юных мастакоў.

Шмат пасяджэнняў прысвячаецца прапагандзе беларускай казкі — аўтарскай і народнай.

З 1998 года дзейнічае праграма "Кніжнае лета", калі кнігі дзеці могуць пачытаць у летніках і нават парках адпачынку. Бібліятэкары выязджаюць у паркі культуры і адпачынку імя Максіма Горкага і Чалюскінцаў, у арганізаваныя летнія лагеры для школьнікаў. Сёлета "Кніжнае лета" праходзіла пад дэвізам "У тым краі, дзе жывеш". І як не завітаць на адкрытыя прагляды літаратуры з прыгожаю назвао "Сонца на старонцы: чытаем разам"! Альбо не паўдзельнічаць у праграме "Экас" ды разам з усімі паклапаціцца пра сваё здароўе...

Чытачы ў дзіцячым філіяле з задавальненнем бяруць свае ўлюбёныя кнігі альбо перыядычныя выданні — тыя, што яны выбралі з вялізнага стоса: усяго тут — звыш 100 тысяч кніг, больш як 200 назваў газет і часопісаў.

Ірына ТУЛУПАВА

Выстаўка "Трансфармацыя. ДПМ-2010" — адна з асноўных падзей Рэспубліканскага праекта сучаснага выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва "Зямля пад белымі крыламі" — ладзілася ў сталічнай мастацкай галерэі "Універсітэт культуры".

Новыя тэндэнцыі, новыя магчымасці

Як адзначыў на адкрыцці дырэктар галерэі, куратар выстаўкі Дзяніс Барсукоў, ідэя экспазіцыі — на прыкладзе твораў таленавітай моладзі прэзентаваць грамадскі стан і асноўныя тэндэнцыі развіцця сучаснага беларускага дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. І паказаць тое, чым работы малодых майстроў адрозніваюцца і павінны адрозніваца ад сваіх папярэднікаў, якія на працягу стагоддзяў стваралі цудоўныя ўзоры ДПМ. Але той час мінуў. Творчасць на тых канонах не супыняецца, а ідзе наперад, развіваецца, набывае новыя абрысы. Новы час прыносіць новыя матэрыялы, новыя мастацкія тэндэнцыі і новыя магчымасці для рэалізацыі сваіх ідэй і нават іншыя ўмовы існавання мастакоў, бо змяняецца рытм нашага жыцця. Каму як не маладым творцам, студэнтам і выпускнікам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў і інш., адказваць на выклікі часу і ствараць новае дэкаратыўна-прыкладное мастацтва Беларусі.

Паводле слоў галоўнага спецыяліста ўпраўлення мастацтваў Міністэрства культуры Беларусі Аляксандра Зіменкі, ДПМ — тэхналогіі, якія адпрацаваныя стагоддзямі, і вельмі складана кожнаму новаму пакаленню, прыкладам, керамістаў, здзівіць гледача. Але ж гэта ім удаецца, яны знаходзяць новыя падыходы ў творчасці.

У сваю чаргу, прарэктар па інавацыйнай дзейнасці і мастацкай творчасці БДУКіМ Канстанцін Рэмішэўскі вызначыў прастору выстаўкі як прастору мастацкай свабоды. Той свабоды, якая дазваляе маладым аўтарам разняволена, вольна маніпуліраваць стылямі, матэрыяламі, спалучаць розныя тэхнікі дзеля дасягнення канкрэтнага мастацкага эфекту.

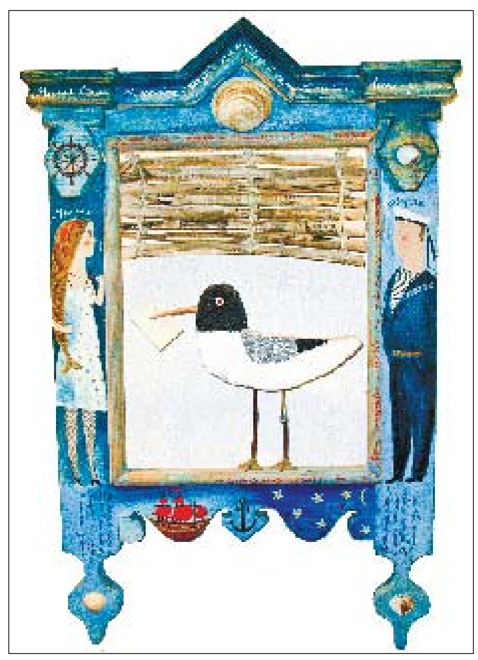

Увагу наведвальнікаў прыцягвалі разнастайныя, часам неардынарныя, работы: арт-аб'екты, роспіс па шкле, камп'ютарная графіка, вырабы з фарфору, кераміка, калекцыі адзення, батык, сярод якіх "Саксафон (матэрыялізацыя музыкі)" Марыі Барысенкі, "Тры дзікія мядзведзі", серыя "Публічныя імёны вялікіх жанчын" Надзеі Саяпінай-Гендрусевай, "Чырвань" Алега Боклага, "Ты мая птушка", "Рыбанька" Ганны Сілівончык, "Імкненне да дасканаласці" Вольгі Мешчараковай, "Несупадзенне" Валерыі Лазуровіч.

Змены мастацкіх прыёмаў і творчага мыслення маладых мастакоў беларускага дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва натуральныя і заканамерныя, бо цяпер радыкальна змяніліся эканамічныя, сацыяльныя і побытавыя акалічнасці свету, у якім існуюць сённяшнія творцы. Наша жыццё вельмі адрозніваецца ад жыцця нашых продкаў. Мастацкі працэс нельга спыніць толькі на рэстаўрацыі і рэканструкцыі здабыткаў мінулага. "Трансфармацыя. ДПМ-2010" прадставіла творчае асэнсаванне маладымі аўтарамі ДПМ культурнай спадчыны, народных традыцый у сучасным кантэксце, а таксама поглядаў новай мастацкай фармацыі на развіццё дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва Беларусі.

На адкрыцці выстаўкі таксама адбыўся паказ адмысловых, смелафантазійных мадэляў адзення маладых дызайнераў Кацярыны Гладковай "Экспрэс-дастаўка", Святланы Паграбной "Кацюша" і Талі Рутман "Расшпіленая папярок вясны".

Віктар КАВАЛЁЎ

На здымках: Андрэй Руско "Бясконцасць"; Наталля Аджэр "Five o'clock"; Дзяніс Барсукоў "Generation Next, Next"; Надзея Саяпіна-Гендрусева "Брыджыт Бардо" з серыі "Публічныя імёны вялікіх жанчын"; Ганна Сілівончык "Домік каля мора".

Фота аўтара

Вясёлка ў «Цётчыным доме»

У сталічнай бібліятэцы імя Цёткі зноў наладзілі выстаўку мастака Міколы Бушчыка. Здаецца, самі сцены бібліятэчнай залы заіскрыліся новымі фарбамі, заззялі вясёлкавымі колерамі непаўторнага бушчыкаўскага жывапісу, быццам даўно чакалі гэтых карцін. Узаемакарысная, узаемапрыемная і цікавае супрацоўніцтва бібліятэкі і мастака пачалося некалькі гадоў таму. І працягваецца даволі плённа, бо ў "Цётчыным доме" працуюць зычлівыя, творчыя людзі, якія шчыра спрыяюць такім, як самі... Пацвярджэннем прагучалі прывітальныя словы дырэктара бібліятэкі Рэгіны Багамолавай ды яе вершы, якія сталіся падарункам-сюрпрызам для мастака.

Мікола Бушчык заўжды актыўна ўдзельнічае ў выстаўках, бо яму ёсць чым уразіць гледачоў. Дастаткова заўважыць, што на сённяшні момант за гады сталага творчага жыцця ім створана каля тысячы палотнаў алейнага жывапісу і прыкладна паўтысячы акварэляў. Хто хоць трошкі ведае, што ўяўляе сабой працэс напісання карціны, зможа гэтыя лічбы ацаніць. Вядома, што для мастака найлепшая магчымасць паказаць свае дасягненні — іх публічная экспазіцыя. Дык вось, падлічана, што Мікола Бушчык браў удзел у амаль двюх сотнях выставак на радзіме і за яе межамі. Штогод ён радуе прыхільнікаў сваёй творчасці персанальнымі вернісажамі: у Мінску і ў гарадах Польшчы, Расіі, Германіі. А нядаўна Мікола Уладзіміравіч пачаў удзельнічаць у віртуальных выстаўках. Гэтым часам яго персанальная віртуальная экспазіцыя адкрыта ў сталіцы Нарвегіі Осла.

Творы Міколы Бушчыка захоўваюцца ў шматлікіх прыватных калекцыях у многіх краінах, а таксама многіх знакамітых музеях у Германіі, Італіі, ЗША, Расіі і, вядома, на радзіме. Праўда, якраз у Беларусі карціны гэтага мастака прымаліся не адразу. Колішнія чыноўнікі ад культуры баяліся яго дзёрзкасці і смеласці, лічылі такія творы небяспечнымі, баяліся яго ўплыву на іншых. І выстаўкі закрывалі, забаранялі паказваць творы. Так што "шлях да зорак" аказаўся не такі ўжо і просты. А М. Бушчык як быў, так і застаецца вольным мастаком, нягледзячы ні на якія перашкоды.

Гэтак жа застаецца ён адным з самых актыўных у Мінску мастакоў-экспанентаў. На гэта падчас адкрыцця ў бібліятэцы выстаўкі "Святло душы" звярнуў увагу сябра Міколы Бушчыка мастак Алесь Цыркуноў: "Адкрыццё кожнай новай выстаўкі — насамрэч цяжкая праца, якая нясе за сабою пэўнае "разарэнне": як матэрыяльнае, так і духоўнае, і фізічнае. Але Міколы, здаецца, гэта не датычыць: у яго такая багатая душа, такое яркае ад яе ліецца святло, што хапае і яму, і многім-многім іншым, хто дакранаецца да гэтай крыніцы...".

Так ужо сталася, што выстаўкай "Святло душы" ён ледзь не раней за ўсіх у Мінску пачаў рыхтавацца... да Новага года! Дакладней жа, да Каляд і Новага года, гэтых чароўных зімовых свят, якія так спрыяюць казачнасці, рамантычнасці, задуменнасці, лірычнасці. Таму і каларыстыка твораў на выстаўцы — адпаведная. Кожная карціна — як казка-роздум, кожная кампазіцыя — як філасофічная дзея. Час перад нараджэннем Хрыстовым — магчыма, лепшы час для мараў і летуценняў, для разважанняў і самааналізу. Пра ўсё гэта — карціны Міколы Бушчыка.

На выстаўцы "Святло душы" — работы розных гадоў, таму гледачы могуць скласці для сябе пэўнае ўяўленне, якім быў мастак у розныя перыяды сваёй творчасці. Між іншым, ён усё сваё жыццё лічыць падарожжам, бо ні на хвіліну не перапыняе назіранне за навакольным светам, сузіранне яго. Такая праца жывапісца, такое наканаванне...

Святлана АДАМОВІЧ

На здымках: Мікола Бушчык "Апошнія промні"; "Залаты звон".

Фота Святланы Берасцень

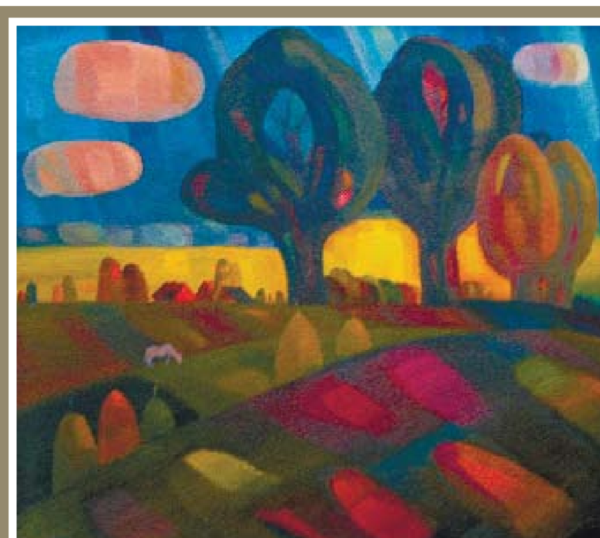

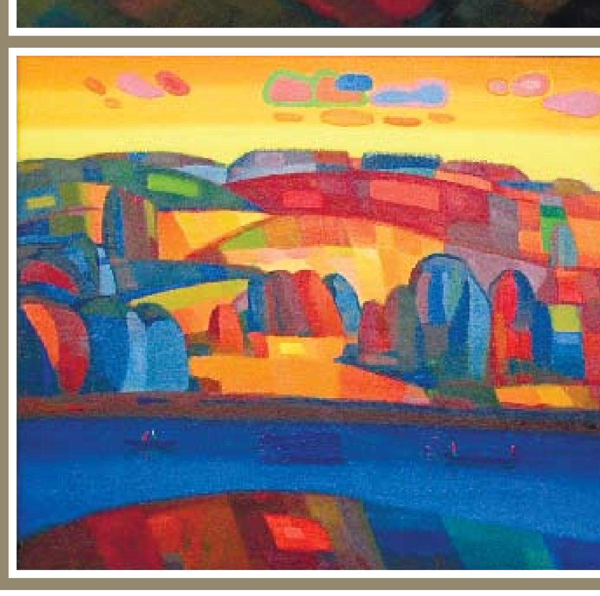

Мастак — гэта стыль

Сталічная галерэя “Мастацтва” прадстаўляла юбілейную выстаўку жывапісу мастачкі Вікторыі Ільіной “Ад ускраіны да цэнтра”. Да слова, гэта пятая персанальная выстаўка творцы ў гэтых сценах. Назва, мабыць, паходзіць ад таго, што Вікторыя Ільіна нарадзілася ў Гродне, вучылася ў Мінскім мастацкім вучылішчы імя А. Глебава, Беларускім дзяржаўным тэатральна-мастацкім інстытуце на аддзяленні станковага жывапісу. А пасля вярнулася ў родны горад, дзе выкладае ў дзіцячай мастацкай школе. Яе работы знаходзяцца ў разнастайных дзяржаўных музеях, прыватных калекцыях і галерэях.

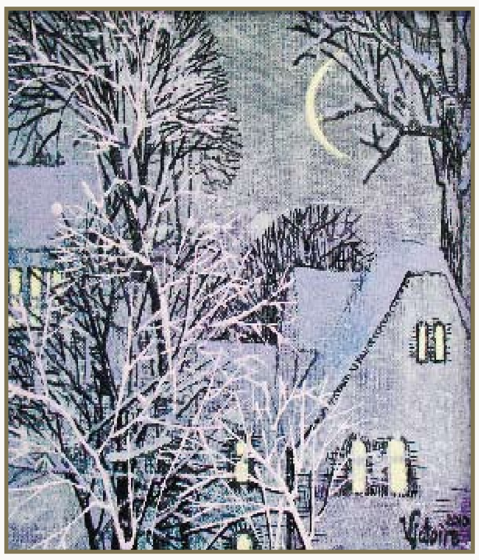

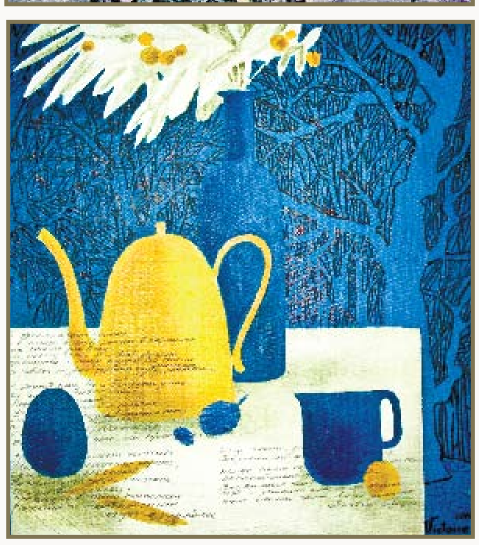

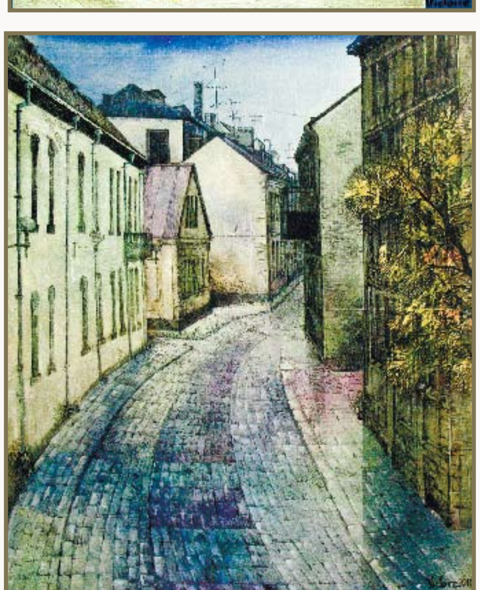

На адкрыцці экспазіцыі, супастаўляючы словы “ўскраіна” і “правінцыя”, мастацтвазнаўца Мікалай Паграноўскі прыгадаў правакацыйную заяву Рэнуара, што сапраўдны мастак абавязкова павінен жыць у сталіцы. На самай справе ў культуры правінцыі не існуе. Гэта паняцце адміністрацыйнае, геаграфічнае, але ні ў якім разе не мастацкае. І дадзеная выстаўка пацвярджае гэта найлепшым чынам.

“Работы Вікторыі Ільіной пазнавальныя. А гэта вялікая справа. Творца — гэта асабісты стыль. І калі ёсць стыль — ёсць мастак. Вікторыя адметная шырынёй светапогляду. Ёй уласцівае не знешняе сузіранне, а заглыбленасць у нашы мастацкія традыцыі”, — падкрэсліў першы намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў Рыгор Сітніца.

Увогуле, адкрыццё выстаўкі ішло не па загадзя напісаным сцэнарыі — каму ў якой чарзе даваць слова. Шпацыруючы паўз вокнаў галерэі, сюды заходзілі цікаўныя людзі. Прыкладам, сваё захапленне карцінамі выказала турыстка з Санкт-Пецярбурга. Таксама выпадкова зазірнула “на агеньчык” беларуская паэтка Іна Снарская, якая цяпер жыве ў Палтаве, а ў Мінск прыехала па справах. Яна прызналася, што творчасць Вікторыі Ільіной па светаадчуванні вельмі блізкая да яе паэзіі, і “падарыла” мастачцы свой верш “Гармонія натхнення”.

На выстаўцы “Ад ускраіны да цэнтра” экспанаваліся работы, створаныя на працягу апошняга года ў жанры пейзажа, нацюрморта, сюжэтна-тэматычнай карціны.

Улюбёнасць у свой старажытны горад, захапленне беларускай прыродай — асноўны змест творчасці Вікторыі Ільіной. А яшчэ вёска Біскупцы, дзе ў дзяцінстве праводзіла лета Вікторыя. Бо Біскупцы — малая радзіма яе маці, выдатнай паэтэсы Дануты Бічэль-Загнетавай.

Творчасць Вікторыі Ільіной прасякнута шчырым пачуццём захаплення, зачаравання звычайнай рэчаіснасцю, уважлівымі адносінамі да навакольнага свету, вастрынёй і самабытнасцю ўспрымання. Мастачка выпрацавала сваю манеру пісьма, якая ўласцівая толькі ёй, і гэта зрабіла яе жывапіс своеасаблівым і запамінальным. Для яе характэрная імправізацыя з формамі, рытмамі, колерамі і фактурамі: элементы знаходзяцца ў складаным руху, вірую́ць, мігцяць і незвычайным чынам спалучаюцца ў цэласныя кампазіцыі. Гэта надае вобразам глыбокую эмацыянальнасць і напружаны дынамічны характар. Вікторыя Ільіна валодае тонкім каларыстычным пачуццём, якое ў спалучэнні з майстэрствам дапамагае ёй раскрыць перад гледачом дзівосны хвалюючы свет, які прымушае шчыра радавацца і сумаваць разам з аўтарам.

Жывапісныя палотны, прадстаўленыя ў экспазіцыі, апавядаюць пра мастака, які мае выразны стыль, эмацыянальную, часам экспрэсіўную пластыку выяўленчай мовы. Вікторыя Ільіна аднолькава любіць як гарадскія, так і сельскія матывы, пейзажы ды краявіды. Вобразы ў рознай каларыстычнай гаме то дакладна, амаль графічнымі мазкамі, вымалеваныя, то нібы не маюць межаў, пераходзячы, спалучаючыся і дапаўняючы адзін аднаго.

Віктар КАВАЛЁЎ

На здымках: работы Вікторыі Ільіной.

Фота аўтара

Мікалая Рыжыкава называюць няўрымслівым вандроўцам і кажуць, што да сваіх 70 гадоў аб’ехаў ён палову свету. Падарожнічаў па Амуры і ля далёкіх берагоў Байкала бываў: як будавалі БАМ, на свае вочы пабачыў. Гасцяваў у Арменіі і ў Непале. Знаёміўся са славацкім вінаробам, назіраў за працай разносчыка бананаў у Маўрытаніі. Дзівіўся на пражскія дахі ды снегавыя шапкі Гімалаяў... А колькі сцежак-дарог прыводзіла гэтага захопленага жыццём, нястомнага мастака да дзівосных куткоў Беларусі, да яе гістарычных, легендарных, святых і проста прыгожых мясцін! Азёрная Лепельшчына, магутныя муры Міра, жывы дыямент зямлі нашай — Нарач, шляхетная Пастаўшчына і самабытны беларускі поўдзень — Добрушскі раён, адкуль родам жонка Мікалая Максімавіча, вядомая мастачка, майстар габелена Валянціна Крывашэева...

Пад ветразем Радасці

На хвалях свайго неспакойнага творчага лёсу Мікалай Рыжыкаў, пэўна, вандруе пад ветразем Радасці. Таму і дух яго творчасці такі пазітыўны, таму ён з аптымізмам вітае новае пакаленне мастакоў, таму яго калег прываблівае не частая для арт-асяроддзя зычлівая, шчырая, жыццярадасная атмасфера, якую нязмушана, самой сваёй прысутнасцю, стварае Мікалай Максімавіч. Да таго ж, не залежнае ад прафесійнага ўзроўню званне “добры чалавек” шчаслівым і рэдкасным чынам спалучылася з яго высокімі прафесійнымі якасцямі мастака. Так што невыпадкова сябры-паплечнікі абралі Мікалая Рыжыкава старшынёй творчай суполкі “Верасень”, а на сёлетнім яго вернісажы ў сталічным Палацы мастацтва гучала столькі цёплых слоў.

Народны мастак Беларусі Георгій Паплаўскі — сведка таго, як з маладога нясмелага пачаткоўца вырас Майстар:

— У Мікалаю Рыжыкаву сёння нібыта суіснуюць два мастакі. Адзін “расслабляецца”, адпачывае ў цудоўных акварэлях, другі ўзрушвае сваімі імпрэсіяністычна-гратэскавымі малюнкамі на тым узроўні, якога мала хто сёння дасягнуў. Застаецца толькі любавацца творчасцю гэтага сапраўднага, вялікага мастака.

Такую высокую характарыстыку дапоўніў заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі Сяргей Волкаў:

— Цудоўны, рознабаковы мастак! Моцныя сангіны, малюнкі; лёгкія акварэлі; можа паказаць сябе ў афортах... Ведаеце, у творчасці не бывае пакаленняў старэйшых і малодшых. Ёсць мастакі і тыя, хто выстаўляе сябе мастаком. Мікалай Рыжыкаў — гэта мастак.

А вядомы жывапісец і педагог Васіль Сумараў, падкрэсліўшы, што сапраўдны мастак павінен быць і годным чалавекам, дадаў:

— Лепшага, добразычлівага гледача і калегу я не сустракаў. Мікалай Рыжыкаў — гэта сонечны чалавек. І прыемна, калі на тваю работу глядзяць добразычлівыя вочы...

Дарэчы, творы самога Мікалая Рыжыкава, для якога “ў разнастайнасці заключаецца цікавасць”, выклікаюць зваротную “сонечную” рэакцыю. Простая, але такая магутная радасць жыцця, з якой працуе мастак, міжволі напаўняе і тваю душу.

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

На здымках: Мікалай Рыжыкаў “Доўгажыхар Сацэнік Лалабекян. Арменія” (папера, вугаль, сангіна); “Зімовы сад” (папера, акварэль); “Карлаў мост. Прага” (папера, туш).

Фота аўтара

По ініцыятыве Пастаяннага Камітэта Саюзнай дзяржавы ў межах кампаніі па вылучэнні намінантаў на прэмію Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва за 2011 — 1012 гады ў Магілёве адбылося пасяджэнне "круглага стала" на тэму "Традыцыйная культура народаў Беларусі і Расіі як крыніца развіцця беларуска-расійскіх творчых сувязей". Мерапрыемства — адно з шэрагу запланаваных. Яно праводзілася з мэтай актывізаваць творчыя аб'яднанні Беларусі і Расіі дзеля ўдзелу ў вылучэнні намінантаў на атрыманне прэміі.

Дотык да духоўнасці продкаў

Гасцей прыняў раскошны Дом народнай творчасці. Вялікі, светлы, утульны, пабудаваны і абсталяваны з любоўю да людзей, якія захоўваюць і працягваюць традыцыі старадаўніх народных мастакоў, што жылі і стваралі вакол сябе казачна прыгожую прастору.

Падзякаваўшы гаспадарам за цёплы прыём, спецыяліст-эксперт Дэпартамента сацыяльнай палітыкі і інфармацыйнага забеспячэння Пастаяннага Камітэта Саюзнай дзяржавы Людміла Курыловіч праінфармавала прысутных пра дзейнасць Камітэта, рэалізацыю апошніх культурных праектаў і, урэшце, засяродзіла ўвагу на мэце дадзенага мерапрыемства. Прысутныя даведаліся, што з 2002 года прэмія Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва тройчы прысуджалася пісьменнікам, чатыры разы — акцёрам, шэсць — мастакам і па адным разе — кампазітару, рэжысёру, дырыжору і архітэктару. Заснавальнікі прэміі звярнулі ўвагу на тое, што яшчэ ніколі не станавіліся лаўрэатамі оперныя спевакі, танцоўшчыкі балета, цыркавыя артысты. І гэтаксама ўвага адпаведных камісій абыходзіць пакуль людзей, якія займаюцца народнай творчасцю. А між іншым, вартых узнагароды людзей і калектываў нямала і ў Расіі, і на Беларусі, прычым, жывуць яны зусім не абавязкова ў сталіцы і буйных гарадах. З мэтай расшукаць магчымых лаўрэатаў спецыялісты з Камітэта ўжо правялі адзін "круглы стол" у Гродне, а таксама ў Маскве. Пасля ж Магілёва плануецца адпаведнае мерапрыемства ў Санкт-Пецярбургу і, магчыма, у некаторых іншых гарадах.

Суразмоўцы сустрэлі паведамленне Людмілы Курыловіч з вялікім энтузіязмам. Яны дзяліліся ўласным вопытам укаранення народнай музыкі, народных традыцый, аўтэнтыкі быту ў сучаснай культуры. І прыклады гэтыя выклікалі павагу і ўзрушэнне. Ацэньваючы незвычайна высокі ўзровень падрыхтоўкі самадзейных музычных калектываў Расіі і Беларусі, начальнік аддзела народнай творчасці Дэпартамента дзяржаўнай падтрымкі прафесійнага мастацтва і народнай творчасці Міністэрства культуры Расійскай Федэрацыі Галіна Фурманава выступала за правядзенне маштабных музычных фестываляў. Старшыня Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Яўген Сахута звярнуў увагу на тое, што карані народнай культуры беларускага і рускага народаў — адны, і пра тое распавядае фальклор і рэаліі быту тых рэгіёнаў, якія менш за ўсё падвярагаліся асіміляцыйнаму ўздзеянню неславянскіх плямён і народаў. Алена Коршунава, віцэ-прэзідэнт Міжнароднага дабрачыннага грамадскага фонду "Дыялог культур — адзіны свет", распавяла пра тое, як дзякуючы добрай ініцыятыве ўсяго толькі аднаго чалавека разгортваўся на тэрыторыі Калужскай вобласці фундаментальны праект "Этнасвет". Мэтай гэтага праекта стаў збор у адным месцы ўзораў традыцыйнага жытла ўсіх народаў свету. Праект, насуперак прагнозам скептыкаў, стаўся надзвычай папулярным для турыстаў, бо ў кожным з нас, асэнсоўваем мы тое ці не, жыве генетычная памяць продкаў, якая прываблівае нас звяртацца да традыцыйнай народнай культуры. Да размовы далучыліся беларускія навукоўцы Іван Крук і Аксана Катовіч, якія прапанавалі прысутным майстар-клас "Ручнік у прасторы беларускай культуры". Яны расказалі, што чырвоны арнамент па краях вясковых ручнікоў заўжды сімвалізаваў свет жывых, а белая сярэдзінка — нетутэйшы свет духаў. І паказалі, як продкі нашы згрaбна маніпулявалі ручнікамі, прымаючы ў жыццё нованароджанага, праводзячы з дому маладую, развітваючыся з памерлым членам сям'і.

А пасля ўдзельнікі "круглага стала" азнаёміліся з калекцыяй касцюмаў з саломкі, выканаwых навучэнцамі Горыцкай дзіцячай школы мастацкіх рамёстваў, а таксама з творчасцю дзіцячага фальклорнага калектыву "Вясёлыя лыжкары" і аўтэнтычнага калектыву Галавішчанскага клуба народнай творчасці Чавускага раёна. Ці стане хтосьці з іх у далейшым намінаваны на прэмію Саюзнай дзяржавы? Цалкам можа быць.

Ірына МАСЛЯНІЦЫНА

На здымках: у саламяных строі апранулі славянскіх багінь-берагінь юныя майстрыхі з Горыцкай школы мастацкіх рамёстваў. Вось якія яны вясёлыя, удзельніцы фальклорнага гурта з Чавускага раёна. Прыўзняты ў форме вясёлкі ручнік над галовамі жаніха і нявесты мусіў прынесці ім шчасце і дабрабыт, тлумачаць навукоўцы Іван Крук і Аксана Катовіч.

Фота Васіля Цітова

У наступным нумары

1 студзеня 2011 года спаўняецца 150 год з дня нараджэння выдатнага беларускага вучонага і грамадскага дзеяча, акадэміка Расійскай акадэміі навук Яўхіма Карскага. З нагоды юбілею ў Музеі кнігі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі праходзіць выстава «Спадчына акадэміка Я. Карскага: да 150-годдзя з дня нараджэння», пабачыла свет і аднайменнае электроннае выданне, на гістарычным факультэце БДУ прайшоў «круглы стол», прысвечаны праблемам вывучэння яго навуковай спадчыны. Больш падрабязна пра гэтыя праекты і мерапрыемствы мы раскажам у рубрыцы «Зямля пад белымі крыламі».

З глыбінкі

Новы музей у Жыткавічах

Вынікам шматграннай працы, што праводзілася ў Жыткавіцкім раёне Гомельскай вобласці дзеля захавання памяці пісьменніка-земляка Міколы Гамолкі, стала адкрыццё ў сярэдняй школе №1 райцэнтра мемарыяльнага музея. Ва ўрачыстасці, якую чакалі не адзін год, бралі ўдзел кіраўнікі раённых органаў улады, творчая інтэлігенцыя, прадстаўнікі ветэранскай арганізацыі раёна, работнікі адукацыі і культуры, а таксама педагагічны і вучнёўскі калектыў школы № 1.

У стварэнні музея прымалі актыўны ўдзел родныя і блізкія Міколы Гамолкі, якія перадалі ў экспазіцыю асабістыя рэчы Міколы Іванавіча, мэблю, рукапісы і, зразумела, кнігі выдатнага празаіка. На цырымоніі адкрыцця прысутнічаў сын пісьменніка Васіль разам з жонкай. Ён шчыра дзякаваў усім, хто далучыўся да захавання памяці бацькі, які любіў жыткавіцкі край, усёй душой імкнуўся сюды ў цяжкія і шчаслівыя моманты жыцця.

Ад імя грамадскага аб'яднання Саюза пісьменнікаў Беларусі ўзяў слова член праўлення СПБ, старшыня Гомельскага абласнога аддзялення пісьменніцкай арганізацыі Уладзімір Гаўрыловіч, які павіншаваў удзельнікаў свята і назваў імёны тых, хто з'яўляўся найбольш актыўнымі збіральнікамі звестак пра пісьменніка. Гэта загадчыца аддзела адукацыі райвыканкама Ганна Лукашэвіч і краязнаўца Алена Птушко. Выступіла на ўрачыстасці і сама Ганна Лукашэвіч, якая была асабіста знаёмая з Міколам Гамолкам. Яе светлыя ўспаміны пра пісьменніка, расповеды пра сустрэчы з яго блізкімі і роднымі падахвоцілі да ініцыявання райвыканкамам уключэння ў дзяржаўную праграму адраджэння Прыпяцкага Палесся такога ўнікальнага праекта, як літаратурны музей. І праект быў падтрыманы на ўсіх узроўнях, на яго сталіся выдаткаваныя сродкі. Ажыццяўлялі праект мінскія мастакі-афарміцелі пад кіраўніцтвам Уладзіміра Федарэнчыка.

Водгукі самых першых наведвальнікаў новага музея — толькі пазітыўныя. Праца стваральнікаў ацэненая па заслугах. Асоба Міколы Гамолкі паўстае перад тымі, хто знаёміцца з экспазіцыяй, рэльефна, трывала, непасрэдна. І хочацца пайсці ў бібліятэку, і зноў узяць у рукі яго кнігі, і глянуць на творчасць пісьменніка па-новаму. А між іншым, адкрыццё музея — толькі пачатак. Экспазіцыя будзе дапаўняцца новымі матэрыяламі, тут будуць ладзіцца раённыя літаратурныя канферэнцыі і літаратурныя вечарыны.

Улад ПРЫАЗЁРНЫ

ЛіМ

Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета ўзнагароджана ордэнам Дружбы народаў

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь
ГА "Саюз пісьменнікаў Беларусі"
РВУ "Літаратура і Мастацтва"

ГАЛОЎНЫ РЭДАКТАР
Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

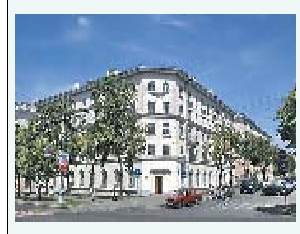

Адрас рэдакцыі:
220034, Мінск, вул. Захарава, 19
Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 284-84-61
намеснік галоўнага рэдактара — 284-66-73
Аддзелы:
публіцыстыкі — 284-66-71
крытыкі і бібліяграфіі — 284-44-04
прозы і паэзіі — 284-44-04
мастацтва — 284-82-04
навін — 284-44-04, 284-66-71
бухгалтэрыя — 284-66-72
Тэл./факс — 284-66-73
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у Інтэрнэце: www.lim.by

Пры перадруку просьба спасылацца на "ЛіМ".
Рукапісы рэдакцыя не вяртае і не рэцэнзуе.
Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі, асноўнае месца працы, зваротны адрас.
Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі і думкамі аўтараў публікацый.
Набор і вёрстка камп'ютарнага цэнтра РВУ "Літаратура і Мастацтва".
Выходзіць раз на тыдзень па пятніцах.
Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Літаратура і Мастацтва".
Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку" г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.
Індэкс 63856
Наклад 3070
Умоўна друк. арк. 3,72
Нумар падпісаны ў друк 16.12.2010 у 11.00
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 7
Заказ — 6056
Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
ISSN 0024-4686